

cimento İŞVEREN



CİLT:40 ● SAYI:4
TEMMUZ 2026
ISSN 1300-3526



Tersine Mentorluk Programı

#KuşaktanKuşağaÇEİS
Tersine Mentorluk Programı Başladı!



Geleceğe Sağlam Adımlarla



ÇİMENTO ENDÜSTRİSİ İŞVERENLERİ SENDİKASI

AMACI

Sendikanın amacı; üyelerin çalışma ilişkilerinde, mevzuat çerçevesinde, ortak ekonomik ve sosyal hak ve menfaatlerini korumak, geliştirmek, aralarında karşılıklı yardımlaşmayı sağlamak, işkolunda kurulmuş ve kurulacak olan işyerlerinin verimli ve ahenkli çalışmasına yardımcı olmak, üyelerini temsil etmek, toplu iş sözleşmesi akdetmek, çalışma barışını kurmak ve devam ettirmek, bu amaçla Türkiye çapında faaliyette bulunmaktır.

Bu amacın gerçekleştirilmesi için, Devletin Ülkesi ve Milleti ile bölünmez bütünlüğünün milli egemenliğin ve Cumhuriyetin korunması ve Atatürk ilkelerinin yaşatılması, demokratik ilkelere ayrılmadan faaliyet gösterilmesi asıldır.

KURULUŞU

Çimento Endüstrisi İşverenleri Sendikası 28 Kasım 1964 tarihinde,

Anadolu Çimentoları T.A.Ş.
Ankara Çimento Sanayii T.A.Ş.
Aslan ve Eskişehir Müttehit Çimento ve Su Kireci Fabrikaları A.Ş.
Eskişehir Çimento Fabrikası T.A.Ş.
İzmir Çimento Fabrikası T.A.Ş.
Türk Çimentosu ve Kireci A.Ş.

tarafından o tarihteki İşkolları Yönetmeliği'nin 16 sıra numaralı Çimento Sanayii işkolunda faaliyette bulunmak üzere kurulmuştur.

BAŞKANDAN



Çimento sektörü, ülkemizin kalkınmasında önemli bir role sahip olup; bünyesindeki güçlü sanayi kuruluşlarıyla ekonomimiz için değer yaratmaya devam etmektedir. İstanbul Sanayi Odası (İSO) tarafından yayınlanan “Türkiye’nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu 2025” araştırmasında yer alan çimento şirketleri, zorlu ekonomik koşullara ve küresel belirsizliklere rağmen; üretim gücü, teknoloji yatırımları, iş sağlığı ve güvenliği bilinci ve çevre duyarlılığı ile şekillenen sürdürülebilirlik vizyonu sayesinde bu başarıyı elde etmiştir. Bu başarı tablosunda yer alan tüm çimento şirketlerimizi tebrik ediyor; ülke ekonomisinin

gelişimine katkı sunmaya devam etmelerini diliyorum.

Sektörümüzün geleceğini şekillendirecek en önemli unsurun insan kaynağı olduğuna inanıyor, bu doğrultuda yürüttüğümüz çalışmaları stratejik bir sorumluluk olarak görüyoruz. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) desteğiyle hayata geçirdiğimiz “Türkiye Çimento Sektöründe Geleceğin İş Gücü Becerileri Araştırması”nı tamamlayarak sektörümüzün ihtiyaç duyacağı yeni nesil yetkinlikleri ortaya koyan önemli bir yol haritası oluşturduk. Araştırma sonuçlarını paylaştığımız ‘Çimento Sektörünün Geleceği: Yeni Nesil Beceriler ve Dönüşen İş Gücü’ webinarı ile dijitalleşme, sürdürülebilirlik ve dönüşen üretim süreçlerinin iş gücü üzerindeki etkilerini kapsamlı şekilde değerlendirme fırsatı bulduk. Sektörümüzün rekabet gücünü koruması ve geleceğe daha güçlü hazırlanabilmesi için yetkinlik dönüşümünü desteklemeye, çalışanlarımızı geleceğin ihtiyaçlarına uygun şekilde güçlendirmeye kararlılıkla devam edeceğiz.

ÇEİS olarak TÜRKÇİMENTO ve MEF Üniversitesi iş birliğiyle yürüttüğümüz “Çimento Sektörü MBA Programı”nı 2022 yılında başlatmıştık. Bu yıl 4. dönemini de başarıyla tamamladık. Sektörümüzün sürdürülebilir gelişiminde insan kaynağının güçlendirilmesinin en önemli önceliklerimizden biri olduğuna inanıyor; bu doğrultuda hayata geçirdiğimiz bu programın, katılımcılarımıza yalnızca akademik kazanımlar değil, aynı zamanda stratejik bakış açısı, liderlik yetkinlikleri ve güçlü bir profesyonel ağ da sunduğunu düşünüyorum. Programı başarıyla tamamlayan tüm katılımcılarımızı tebrik ediyor, edindikleri bilgi ve deneyimlerle sektörümüzün geleceğine önemli katkılar sağlayacaklarına yürekten inanıyorum.

Sözlerime son verirken, başta Çimento Ailesi olmak üzere tüm okurlarımızın Babalar Günü’nü en içten dileklerle kutluyor; 15 Temmuz Demokrasi ve Milli Birlik Günü vesilesiyle başta Büyük Önderimiz Mustafa Kemal ATATÜRK olmak üzere, tüm şehit ve gazilerimizi rahmet ve minnetle anıyorum.

Saygılarımla,

Nihat ÖZDEMİR
Yönetim Kurulu Başkanı
Çimento Endüstrisi İşverenleri Sendikası



ADOÇİM ÇİMENTO VE BETON SANAYİ VE TİCARET A.Ş.
 AFYON ÇİMENTO SAN. T.A.Ş.
 AKÇANSA ÇİMENTO SAN. VE TİC. A.Ş.
 ARKOZ KARS ÇİMENTO SANAYİ A.Ş.
 ARKOZ MADENCİLİK A.Ş. AĞRI ÇİMENTO FABRİKASI
 AS ÇİMENTO SAN. VE TİC. A.Ş.
 AŞKALE ÇİMENTO SAN. T.A.Ş.
 BAŞTAŞ BAŞKENT ÇİMENTO SAN. VE TİC. A.Ş.
 BATIÇİM BATI ANADOLU SANAYİ VE TİCARET A.Ş.
 BATIÇİM ÇİMENTO SANAYİ A.Ş.
 BURSA ÇİMENTO FABRİKASI A.Ş.
 ÇİMENTAŞ İZMİR ÇİMENTO FABRİKASI TÜRK A.Ş.
 ÇİMKO ÇİMENTO VE BETON SANAYİ TİCARET A.Ş.
 ÇİMSA ÇİMENTO SAN. VE T.A.Ş.
 FERPA ÇİMENTO A.Ş.
 GÖLTAŞ GÖLLER BÖLGESİ ÇİMENTO SAN. VE TİC. A.Ş.
 KARÇİMSA ÇİMENTO SAN. VE TİC. A.Ş.
 KAVÇİM ÇİMENTO SANAYİ VE TİCARET ANONİM ŞİRKETİ
 KONYA ÇİMENTO SAN. A.Ş.
 LİMAK ÇİMENTO SAN. VE TİC. A.Ş.
 LİMAK DOĞU ANADOLU ÇİMENTO SANAYİ VE TİCARET A.Ş.
 MEDCEM MADENCİLİK VE YAPI MALZEMELERİ SANAYİ VE TİCARET A.Ş.
 NUH ÇİMENTO SAN. A.Ş.
 OYAK ÇİMENTO FABRİKALARI A.Ş.
 RECYDIA ATIK YÖNETİMİ YENİLENEBİLİR ENERJİ ÜRETİMİ NAK.
 VE LOJ. HİZ. SAN. VE TİC. A.Ş. - ELAZIĞ ÇİMENTO
 SAFİ ÇİMENTO ÜRETİM SANAYİ VE TİCARET A.Ş.
 SYCS İNŞAAT ÇİMENTO SANAYİ VE TİCARET A.Ş.
 TITAN ÇİMENTO BETON SANAYİ VE TİCARET A.Ş.
 TRAÇİM ÇİMENTO SANAYİ VE TİCARET A.Ş.
 VEZİRHAN ÇİMENTO MADENCİLİK SAN. VE TİC. A.Ş.
 VOTORANTİM ÇİMENTO SANAYİ VE TİCARET A.Ş.
 YD MADENCİLİK A.Ş.
 YİBİTAŞ YOZGAT İŞÇİ BİRLİĞİ İNŞAAT MALZEMELERİ TİC. SAN. A.Ş.
 YURT ÇİMENTO SAN. VE TİC. A.Ş.

EDİTÖRDEN

Değerli Okurlarımız,

Koç Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Tankut Centel bu sayımızda, işyerinden yaş dışında emeklilik hakkını kullanarak ayrılacak işçinin işyerindeki Bireysel Emeklilik Sistemi gereği fon hesabında biriken işveren katkı payını almaya hak kazanıp kazanamayacağı konusunda Yargıtay 9. Hukuk Dairesi'nin kararını inceliyor.

Rekabet Hukuku bölümümüzde, Adana, Ankara, Aydın, Edirne, Kırıkkale ve Osmaniye illerinde faaliyet gösteren bazı hazır beton tesisleri hakkında açılan soruşturmalar, soruşturma sonuçları ve sonuçlanmış bulunan dosyalarla ilgili gerekçeli kararlar hakkında bilgiler veriliyor.

Dergimizin bu sayısında bir adet makaleye yer verdik. Doç. Dr. Nazlı Töre'nin kaleme aldığı makalede, dış uzayın uydu konuşlandırılması, uzay turizmi ve asteroit madenciliğini de kapsamına alacak şekilde hızla ticarileşmesi konusu ele alınarak, uzay faaliyetlerinden doğan uyuşmazlıkların çözümünü idare eden hukuki çerçeve yeniden düşünülürken; diplomatik müzakereler, Uluslararası Adalet Divanı ve uluslararası antlaşmalar sistemi altında kurulan sorumluluk rejimi ve ticari tahkim gibi halihazırda mevcut mekanizmaların etkinliği değerlendiriliyor. Bunun yanında ayrıca küresel uzay yönetişimini güçlendirmek üzere diğer olası çözüm yöntemleri de tartışılmaktadır.

15 Temmuz Demokrasi ve Milli Birlik Günü vesilesiyle ülkemizin, cumhuriyetimizin ve demokrasimizin muhafazasında hayatlarını feda eden başta Ulu Önderimiz Mustafa Kemal Atatürk ve silah arkadaşları olmak üzere, tüm şehitlerimizi ve gazilerimizi rahmet ve minnetle anıyorum.

Sevgi ve saygılarımla,

ÇİMENTO ENDÜSTRİSİ İŞVERENLERİ SENDİKASI

Yayın Organı

Cilt: 40 Sayı:4 TEMMUZ 2026

ISSN 1300-3526

İki ayda bir yayımlanır/Türkçe. Yerel, süreli yayındır.

Sahibi

Çimento Endüstrisi İşverenleri Sendikası adına
Yönetim Kurulu Başkanı
Nihat Özdemir

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Genel Sekreter
Dr. H. Serdar Şardan

Editör

Özgür Acar
ozguracar@ceis.org.tr

Hakemli Dergi Yayın Kurulu

Prof. Dr. Levent Akın / Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. Gülsevil Alpagut / İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Yusuf Alper / Uludağ Üniversitesi
Prof. Dr. Tankut Centel / Koç Üniversitesi
Prof. Dr. Toker Dereli / Emekli
Prof. Dr. Ömer Ekmekçi / İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Münir Ekonomi / Emekli
Prof. Dr. H. Burak Gemalmaz / İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Alpay Hekimler / Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Prof. Dr. Hande Karadağ / MEF Üniversitesi
Prof. Dr. Cem Kılıç / TOBB ETÜ
Prof. Dr. Erdem Özdemir / Marmara Üniversitesi
Prof. Dr. Nahit Töre / Emekli
Prof. Dr. A. Can Tuncay / Bahçeşehir Üniversitesi
Prof. Dr. M. Fatih Uşan / Ankara Medipol Üniversitesi
Prof. Dr. Kübra Doğan Yenisey / Bilgi Üniversitesi

Yayın İlkeleri

Çimento İşveren Dergisi, Temmuz 1997'den beri hakemli dergidir.
Dergimiz basım meslek ilkelerine uymayı taahhüt eder. Dergimizde yayımlanan yazıların her hakkı saklıdır.
Yazılı izin alınmadan iktibas edilemez. Dergide yayımlanan yazılar yazarın kişisel görüşüdür,
Çimento Endüstrisi İşverenleri Sendikası'nı bağlamaz.
Dergiye gönderilen yazılar yayımlanmasa dahi iade edilemez.

İdare Yeri

Çimento Endüstrisi İşverenleri Sendikası
Ankara Ofisi, Tepe Prime A Blok Kat:18
Eskişehir Devlet Yolu 9. km. No:266, 06800, Çankaya/ANKARA

Grafik Tasarım & Mizanpaj & Dağıtım

İlkay Güneş
ilkaykirmizigul@ceis.org.tr

Basım Yeri

Emsal Matbaa Tanıtım Hizmetleri San. ve Tic. Ltd. Şti.

Basım Tarihi

13 Temmuz 2026



ÜCRETSİZDİR.

İÇİNDEKİLER

8-13

KARAR İNCELEMESİ Prof. Dr. Tankut Centel

Bireysel Emeklilik Sistemi Fonunda Biriken İşveren Katkı Payından Yararlanma

14-23

YARGITAY KARARLARI

Derleyenler: Av. Eylül Bayrak

24-27

REKABET HUKUKU ACTECON

Rekabet Hukukunda Öne Çıkan Güncel Gelişmeler

Yazarlar: Ayberk Kurt (Counsel), Seda Eliri (Orta Kıdem Danışman), Onur Bora Hancı (Danışman)

28-31

BETONART

Bu metin ilk olarak ÇEİS'in katkılarıyla şurada yayınlandı: "Kentsel Dönüşüme Ağsal Örgütlenme Önerisi: Residual Reticulation", Betonart, 2026/86, s. 74-77.

32-45

ÇEİS'TEN

46-53

ÜYELERİMİZDEN VE DİĞER HABER

54-55

KİTAP TANITIM

56-63

İSTATİSTİK

OECD Ekonomik Görünümü, Haziran 2026: Baskı Altında

Hazırlayan: Özgür Acar

68-88

MAKALE Doç. Dr. Nazlı Töre

Uzayda Uyuşmazlık Çözümünde Paradigma Değişiyor Mu? Uzay Uyuşmazlıklarında Uluslararası Hukuk Kurallarını Yeniden Düşünmek

KARAR İNCELEMESİ

Prof. Dr. Tankut Centel

Koç Üniversitesi
Hukuk Fakültesi İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku
Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

tcentel@ku.edu.tr
<https://orcid.org/0000-0002-4997-2332>

BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİ FONUNDA BİRİKEN İŞVEREN KATKI PAYINDAN YARARLANMA

I. Kararın Özeti

İşyerinden yaş dışında emeklilik hakkını kullanarak ayrılacak işçi, işyerindeki Bireysel Emeklilik Sistemi gereği fon hesabında biriken işveren katkı payını almaya hak kazanmaz.

II. Karar Metni

Yargıtay 9. Hukuk Dairesi'nin inceleme konusu 23.10.2025 tarihli, E. 2025/6681 ve K. 2025/8257 sayılı Kararı'nın temyize ilişkin bölümünün metni, özetle aşağıdaki gibidir¹:

“.. V. Temyiz

A. Temyiz Sebepleri

Davalı vekili temyiz dilekçesinde:

1. BES mevzuatı uyarınca 3 yıllık hak kazanma süresinin dolmadığını,
2. 3 yıldan önce hak kazanma şartlarının ise oluşmadığını ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme ve Gerekçe

Uyuşmazlık, davalı işyerinden yaş hariç emeklilik hakkını kullanarak ayrılmış bulunan davacının, işyerinde uygulanan Bireysel Emeklilik Sistemi gereği fon hesabında biriken işveren katkı payını almaya hak kazanıp kazanmayacağı hususuna ilişkindir.

¹ Kararın tam metni için bkz. Legal İSGHD XXII, 88 (2025), 1039-1042.

Davalı işyerinde uygulanan Unilever Türkiye Tanımlanmış Katkı Esaslı Emeklilik Planı Yönetmeliği'nin (3.3) hükmü şöyledir:

a) Üyelerin BES hesaplarında biriken Şirket katkı payı tutarlarına ve varsa aktarım tutarlarına erişebilmesi için gereken süre (bekleme süresi) 3 yıl olarak belirlenmiştir.

b) Hak kazanma süresi, ilk şirket katkı payının ve varsa aktarım tutarının ödenerek bu Emeklilik Planı kapsamındaki üyenin BES sözleşmesinin yürürlüğe girmesiyle başlar.

c) BES mevzuatı çerçevesinde 3 yıllık hak kazanma süresi dolmadan önce üyenin şirketten ayrıldığı durumlarda

1. Şirketten istifa ederek ayrılan Üye, işveren katkı payları ve varsa aktarım tutarına hak kazanamayacaktır. Evlilik sebebiyle şirketten istifa ederek ayrılan üye için hak kazanma süresi uygulanmayacak, üye işveren katkı payına ve varsa aktarım tutarına hak kazanacaktır.

2. İş Kanunu'nun 24. maddesi uyarınca Üye'nin iş akdini haklı nedenle feshetmesi durumunda Üye, işveren katkı payları ve varsa aktarım tutarına hak kazanacaktır.

3. İş Kanunu'nun 25. maddesi uyarınca Şirketin iş akdini haklı nedenle feshetmesi durumunda Üye, işveren katkı payları ve varsa aktarım tutarına hak kazanamayacaktır.

4. Yukarıdaki 3 durum dışında üyenin Şirket kararıyla ayrıldığı durumlarda, Üye işveren katkı payı ve varsa aktarım tutarına hak kazanacaktır.

5. Üye, şirketten her ne şekilde ayrılırsa ayrılırsın, kendisi tarafından ödenmiş katkı payına hak kazanacaktır.

Somut olayda davacı 26.05.1982 doğumlu olup fesih tarihinde 37 yaşındadır. Yasal emeklilik koşulları oluşmadığı gibi 3 yıl bekleme şartı da gerçekleşmemiştir. 4857 sayılı Kanun'un 24. maddesinde işçinin haklı nedenle derhal feshi düzenlenmiş olup yaş dışında emeklilik koşullarına hak kazanmış olma durumu yasal mevzuat uyarınca kıdem tazminatı ödenmesini gerektiren bir neden olarak düzenlenmiş olsa da haklı fesih nedeni kabul edilemeyeceğinden davanın reddi yerine kabulü isabetsiz olmuştur".

III. Karar Süreci

1. 3600 prim gün sayısını doldurmak suretiyle yaş koşulu hariç emekliliğe hak kazanan işçi, açtığı davada, Bireysel Emeklilik Sistemi (BES) gereğince kendisince ödenen katkı payı tutarlarıyla fon oluşturulup bunların yeni fona aktarıldığını ve iş sözleşmesinin emeklilik nedeniyle sona ermiş bulunmasına karşın, yeni sisteme göre işverence ödenmiş katkı payı tutarlarının ise, kendisine ödenmediğini ileri sürmüş ve bireysel emeklilik alacağına hükmedilmesini talep etmiştir.

Davalı işveren vekili; davacı işçinin, BES tabanlı Emeklilik Planı Yönetmeliği'nin öngördüğü üç yıllık hak kazanma süresini doldurmadığını ve üç yıldan önce ayrılanlar için öngörülmüş hak kazanma koşullarının hiçbirisini

sağlamadığını belirterek, açılmış davanın reddine karar verilmesini istemiştir.

2. İlk derece mahkemesi, mevzuat gereği yasal unsurların oluşmadığından söz etmek suretiyle, davacı işçinin emeklilik alacağı talebinin reddine karar vermiştir.

3. Bölge adliye mahkemesi, davacı işçinin istinaf başvurusunda bulunması üzerine, söz konusu istinaf başvurusunu yerinde bulmuş ve davanın kabulüne karar vermiştir. Bu bağlamda, istinaf mahkemesinin anılan kararı; yaş hariç emeklilik hakkının kullanılmasının, hukuken istifa yerine, yasadan kaynaklanan haklı fesih nedeni olarak değerlendirilmesi gerektiği gerekçesine dayanmaktadır.

4. Bunun üzerine, bu kez davalı işveren vekili, temyiz kanun yoluna başvurmuş ve üç yıllık hak kazanma süresinin dolmadığından bahisle, üç yıldan önce işveren katkı paylarına hak kazanma koşullarının oluşmadığını ileri sürmüştür. Bu bağlamda, Yargıtay 9. Hukuk Dairesi, inceleme konusu kararında, üç yıllık bekleme süresinin dolmamış olmasının yanısıra, “yaş dışında emeklilik koşullarına hak kazanmış olma durumu yasal mevzuat uyarınca kıdem tazminatı ödenmesini gerektiren bir neden olarak düzenlenmiş olsa da haklı fesih nedeni kabul edilemeyeceği” gerekçesiyle, davanın reddi gerektiği yolundaki görüşü benimsemiştir.

IV. Kararın Değerlendirilmesi

1. İnceleme konusu Yargıtay kararına konu olan uyuşmazlığın gelişim sürecine kısaca bakılacak olduğunda; uyuşmazlığın, BES sistemine bağlı biçimde birikecek katkıların iade esaslarından kaynaklandığı görülmektedir. Bu anlamda, BES sistemi içinde emekli olmanın, hukuken yaşlılık aylığına hak kazanmayı anlatan ama günlük yaşamda emeklilik olarak adlandırılan durumla karıştırılmaması gerekir. Çünkü, BES sistemi içinde emekli olma, ek (tamamlayıcı) sosyal güvenlik sisteminin yararlanma anlamına gelmektedir.

Diğer yandan, BES sistemine ilişkin konular, iş hukukuna ilişkin olanlarla bağlantılı durumdadır. Bu anlamda, bunların çözümünde, iş hukuku kavram ve araçlarına başvurulması doğaldır. Nitekim, uyuşmazlık konusu olayda, iş sözleşmesinin feshindeki haklı neden kavramı ve kıdem tazminatına hak kazanma koşulları içinde istifa hali, hukuken değerlendirilmektedir. Bu konuda, istinaf mahkemesinin belirtilen kararı ile inceleme konusu karardaki gerekçelerde, iş hukuku esaslarından yararlanılmaya çalışıldığı açıktır. Ancak, herhalükarda, sosyal güvenlik hukuku esaslarından uzaklaşılmasında yarar vardır.

2. Uyuşmazlık konusu olaydaki temel hareket noktası, davalı işverene ait işyerinde uygulanmakta olan “Unilever Türkiye Tanımlanmış Katkı Esaslı Emeklilik Planı Yönetmeliği” adlı metnin hükümleridir. Buna göre (m. 3.3):

“**a)** Üyelerin BES hesaplarında biriken Şirket katkı payı tutarlarına ve varsa aktarım tutarlarına erişebilmesi için gereken süre (bekleme süresi) 3 yıl olarak belirlenmiştir.

b) Hak kazanma süresi, ilk şirket katkı payının ve varsa aktarım tutarının ödenerek bu Emeklilik Planı kapsamındaki üyenin BES sözleşmesinin yürürlüğe girmesiyle başlar.”

a) İnceleme konusu karar metninden anlaşıldığı üzere; davacı 26.05.1982 doğumlu olup, fesih tarihinde 37 yaşındadır. Yine, anılan karar metninin bir başka yerinde belirtildiği üzere; işyerinde yöneticilik yapan davacı işçinin, 3600 prim gün sayısını doldurarak yaş koşuluna bağlı olmaksızın yaşlılık aylığına hak kazanıp işyerinden ayrıldığı, yani iş sözleşmesini feshettiği görülmektedir. Buradaki fesih beyanını, hukuken “istifa” olarak nitelendirmek, yerinde olur. Çünkü, istifa, işçinin kendi isteğiyle işyerinden ayrılmasını anlatır.

İstinaf mahkemesinin anılan kararında ise; yaş koşuluna bakılmaksızın emeklilik hakkının kullanılmasının, istifa olarak nitelendirilemeyeceği belirtilmektedir. Bu durum, istifa kavramına verilen yanlış ve yersiz anlamdan kaynaklanmaktadır. Nitekim, günlük yaşamda (halk arasında), işçinin iş sözleşmesini haklı nedenle feshetmesi (feshe zorlanması), istifa olarak adlandırılmaktadır. Bu bağlamda, yaş koşuluna bakılmaksızın emeklilik hakkının kullanılmasını “kanundan kaynaklanan haklı fesih sebebi” olarak nitelendiren istinaf mahkemesi, kendi içinde tutarlı görünmemektedir. Çünkü, birtarafa istifa kavramının varlığını yok saymak, diğer yandan ise haklı fesih nedeninin varlığından söz etmek, çelişki yaratmaktadır. Bu anlamda, doğru ve yerinde olan nokta, davacı işçinin kendi isteğiyle işyerinden ayrılmış olmasıdır.

b) Davacı işçinin, davalı işveren bünyesinde aralıklı olarak (15.08.2005-30.11.2008; 04.06.2009-19.02.2016) ama üç yıldan çok çalıştığı, inceleme konusu karar metninde görülmektedir. Ancak, buradaki üç yıllık bekleme süresi, ilk şirket katkı payının ve varsa aktarım tutarının ödenerek söz konusu Emeklilik Planı kapsamındaki üyenin BES sözleşmesinin yürürlüğe girmesiyle başlayacak olan süredir. Buna göre, davacı işçinin 15.07.2014 tarihi, yani İştiraksiz Emeklilik Planı (bununla kastedilen, sadece işçinin katkıda bulunduğu sistem, olsa gerektir) sisteminden Katkı Esaslı Emeklilik Planı’na (yani, işverenin işçilerin adına katkıda bulunduğu sisteme) geçtiği tarih, esas alınacaktır. Bu süre ise, üç yıldan daha kısa bir süreyi içermektedir. Buna göre, davacı işçinin, işveren katkı paylarının ve aktarım tutarlarının kendisine ödenmesi için gerekli olan üç yıllık bekleme süresini doldurmadığı görülmektedir.

Üç yıllık bekleme süresi dolmadan işveren katkı payları ile aktarım tutarına hak kazanma olanağı ise, sadece “evlilik sebebiyle şirketten istifa ederek ayrılan üye” için tanınmıştır (Yönetmelik m. 3.3/c bent 1 cümle 2). Anılan hükümde, evlilik nedeniyle işyerinden ayrılacak işçinin kadın veya erkek olması konusunda açıklığın bulunmamasına karşın, 1475 sayılı İş K. m. 14/1 hükmünün kıdem tazminatı alma olanağını sadece evlenen kadın işçiye tanımış olması [bkz. Kenan Tunçomağ/Tankut Centel, İş Hukukunun Esasları, İstanbul 2022, sh. 261] karşısında, buradaki üye işçinin “kadın işçi” olmasının amaçlandığı söylenebilir. Ancak, bu durumun, davacı işçiyle bir ilgisi bulunmamaktadır. Çünkü, kendisi, yaş koşuluna bakılmaksızın emekli olmak üzere, işyerinden ayrılmıştır.

3. Üç yıllık bekleme süresi dolmadan önce işçinin işyerinden ayrıldığı durumlarda, ilgili yönetmelik hükümlerine göre:

“1. Şirketten istifa ederek ayrılan Üye, işveren katkı payları ve varsa aktarım tutarına hak kazanamayacaktır ..

2. İş Kanunu’nun 24. maddesi uyarınca Üye’nin iş akdini haklı nedenle feshetmesi durumunda Üye, işveren katkı payları ve varsa aktarım tutarına hak kazanacaktır.

3. İş Kanunu’nun 25. maddesi uyarınca Şirketin iş akdini haklı nedenle feshetmesi durumunda Üye, işveren katkı payları ve varsa aktarım tutarına hak kazanamayacaktır.

4. Yukarıdaki 3 durum dışında üyenin Şirket kararıyla ayrıldığı durumlarda, Üye işveren katkı payı ve varsa aktarım tutarına hak kazanacaktır.” (Yönetmelik m. 3.3/ bent c).

Yukarıda aktarılan düzenlemelerin, yaş koşulu dışında emeklilik için işyerinden ayrılma halini, açık bir biçimde ele almadığı görülmektedir.

Bu noktada, yaş koşulu dışında emeklilik halini ileri sürmek suretiyle işyerinde ayrılmayı, yargı mercilerinin değişik biçimde yorumladıkları ve hukuken nitelendirdikleri görülmektedir. Nitekim, istinaf mahkemesi, bunun istifa olmayıp haklı neden oluşturduğunu; temyiz mercii ise, “yaş dışında emeklilik koşullarına hak kazanmış olma durumu yasal mevzuat uyarınca kıdem tazminatı öde(n)mesini gerektiren bir neden olarak düzenlenmiş olsa da haklı fesih nedeni kabul edilemeyeceğinden” söz etmektedir.

Bu bağlamda, Yargıtay 9. Hukuk Dairesi; inceleme konusu kararda, yaş koşulu dışında emekliliğe hak kazanma nedeniyle işyerinden ayrılmanın, hukuken ne olmadığı- nı belirtmesine karşın, hukuken ne olduğunu açıklıkla göstermiş değildir. Ancak, mevcut yönetmelik düzenlemesi ve karşıt kavram yorumundan hareketle, dolaylı olarak, bunun temyiz mercii tarafından hukuken “istifa” biçiminde yorumlandığı sonucuna ulaşmak mümkündür. Nitekim, yukarıya alınan yönetmelik düzenlemesi (m. 3.3/c bent 1), sadece, istifa suretiyle işyerinden ayrılacak işçiye işveren katkı payları ile aktarım tutarının ödenmeyeceğini hükme bağlamaktadır.

Gerçekten, davacı işçi, yaş koşuluna bağlı olmaksızın kendisine yaşlılık aylığı bağlanması, yani emekli olmak amacıyla işyerinden ayrılmıştır. Bu durum, işçinin kendi isteğiyle işyerinden ayrılmak istediğini göstermekte ve hukuken istifa anlamını taşımaktadır.

Bekleme süresini doldurmadan işyerinden ayrılacak olan işçiye işveren katkı paylarının ödenmemesinin, Yargıtay 9. Hukuk Dairesi tarafından yerinde olarak kabul edildiği üzere, kıdem tazminatına hak kazandıran hallerle doğrudan bir ilgisi bulunmamaktadır. Nitekim, işveren katkı paylarının işçiye ödenmesi, sosyal güvenlik hukukunu ilgilendirirken; kıdem tazminatı, doğrudan iş hukukunun konusuna giren bir kurum olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu bağlamda, istinaf mahkemesi kararında yollama yapılan İş K. geç. m. 1 hükmünün de, konumuzla bir ilgisi bulunmamaktadır. Değişik söyleyişle, İş K. geç. m. 1 hükmü, yaş koşuluna bağlı olmaksızın emeklilik amacıyla işyerinden ayrılmanın istifa niteliğinde olmadığını kanıtlar nitelikte değildir. Nitekim, anılan hüküm, sadece 4857 sayılı İş K. ile 1475 sayılı İş K.’nun işçi ile işverenin haklı nedenle feshine ilişkin düzenlemeler arasında bağlantı kuran bir hüküm olup, istifa (kendi isteğiyle işyerinden ayrılma) halini ilgilendirmemektedir. Gerçekten, 4857 sayılı İş K. yürürlüğe girerken, kendisinden önceki 1475 sayılı İş K.’nun sadece kıdem tazminatına ilişkin 14 üncü madde hükmünü yürürlükte bırakmıştır (4857 sayılı İş K. m. 120). Böyle olunca; 1475 sayılı İş K. m. 14’deki madde numaraları için, 4857 sayılı İş K.’ndaki bunları ilgilendiren madde hükümlerine yollama (atıf) yapma gereksinimi doğmuştur. İşte, 4857 sayılı İş K. geç. m. 1 hükmü, söz konusu gereksinim sonucunda ortaya çıkmış olup; haklı neden ya da istifa kavramıyla, bir ilgisi bulunmamaktadır.

Diğer yandan, yaş koşulu aranmaksızın emeklilik nedeniyle işyerinden ayrılmanın, iş sözleşmesinin feshindeki haklı neden kavramına benzer bir yanının olmadığı görülmektedir. Gerçekten, iş sözleşmesinin feshinde haklı neden teriminin anlamı, TBK. m. 435/II'de tanımlanmıştır. Buna göre, “sözleşmeyi fesheden taraftan, dürüstlük kurallarına göre hizmet ilişkisini sürdürmesi beklenemeyen bütün durum ve koşullar, haklı sebep sayılır” [bkz. Tunçomağ/Centel, age., sh. 237-238]. İşçinin emekli olup işyerinden ayrılması ise, belirtilen tanıma uymamaktadır. Bunun yanısıra, yaş koşulu dışında emeklilik koşullarının yerine getirilmesi, İş K. m. 24'de gösterilmiş haller içinde yer almayan bir durumdur.

V. Sonsöz

İnceleme konusu kararda varılan sonuç, BES sisteminde erken ayrılacak işçileri memnun edici bir karar niteliğinde değildir. Ancak, söz konusu kararın, kanımca hukuken doğru ve yerinde bir karar olduğunu söylemek mümkündür. Ayrıca, bekleme süresini doldurmadan BES sisteminden ayrılacak işçilerin, kendilerinin BES sisteminden emekli olmaları düşüncesiyle kendi adlarına ama işveren tarafından ödenmiş katkılar üzerinde herhangi bir hak iddia edememeleri, sistemden beklenen amaca uygun düşmektedir. Çünkü, BES sisteminin amacı, işveren tarafından da yapılacak katkılarla, işçiye ek sosyal güvence sağlama düşüncesidir. Bunları sistemde tutmanın yolu ise, bekleme süresi dolmadan ayrılacak işçilerden işveren katkı paylarını esirgemekten geçmektedir.

Yararlanılan Kaynaklar

Tunçomağ, Kenan/Centel, Tankut: İş Hukukunun Esasları, İstanbul 2022



YARGITAY KARARLARI

T.C. YARGITAY 9. HUKUK DAİRESİ

Esas No: 2025/7913

Karar No: 2025/9471

Karar Tarihi: 03.12.2025

Derleyen

Av. Eylül Bayrak Müşavir Avukat

İŞÇİLİK ALACAKLARI DAVASI

DAVACININ ÜST DÜZEY YÖNETİCİ OLUP OLMADIĞININ TESPİTİ

İlgili Mevzuat

6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 240

Özet

Uyuşmazlık, fazla çalışma, ulusal bayram ve genel tatil ücreti alacaklarının ispatı ve hesaplanmasına ilişkindir. Davacının tanık anlatımlarına göre ispatlandığı kabul edilen fazla çalışma ücreti hüküm altına alınmış ise de davacının üst düzey yönetici olup olmadığı konusunda araştırma yapılmadığı anlaşılmaktadır. Yargılama sırasında dinlenen davalı tanıkları davacının şantiye şefi olduğunu beyan etmişler, davacı tanıkları da “davacı şefimizdi” şeklinde beyanda bulunmuşlardır. Davacı vekili davacının personel sorumlusu olarak çalıştığını iddia etmiş olup davacı asıl da başka dosyadaki tanık olarak beyanında personel sorumlusu olarak çalıştığını ifade etmiştir. Ayrıca dosyada bulunan yıllık izin kullanma ve talep formlarında davacının 2016 yılı Kasım ayı öncesinde vardiya formeni, saha sorumlusu olarak gösterilen ünvanının 2016 yılı Kasım ayında şantiye şefi olarak gösterildiği görülmektedir. Bu açıklamalara göre Mahkemece davacının işyerinde şantiye şefi olarak çalışıp çalış-

madığı, çalışmışsa hangi tarihten sonra şantiye şefi olarak çalıştığı hususları gerekirse tanıklar yeniden dinlenmek suretiyle netleştirilerek, şantiye şefi olarak çalışılan dönemde fazla çalışma ücretine hak kazanamayacak olması da dikkate alınarak sonuca gidilmesi gerekir.

Dava

Bölge Adliye Mahkemesi kararı davalı vekili tarafından temyiz edilmekle; kesinlik, süre, temyiz şartı ve diğer usul eksiklikleri yönünden yapılan ön inceleme sonucunda, temyiz dilekçesinin kabulüne karar verildikten ve Tetkik Hâkimi tarafından hazırlanan rapor dinlendikten sonra dosyadaki belgeler incelenip gereği düşünüldü:

Karar

Davacı İsteminin Özeti

Davacı vekili dava dilekçesinde; müvekkilinin 07.07.2000-30.04.2017 tarihleri arasında davalı Şirkette çalıştığını, son brüt ücretinin 7.735,56 TL olduğunu, haftanın 6 günü çalıştığını, kış aylarında 07.00-18.00 arası çalıştığını, bahar ve yaz döneminde 07.00-22.00 saatleri arasında çalıştığını, dini bayramlarda çalışma olmadığını diğer ulusal bayram ve genel tatil günlerinde çalışma olduğunu ileri sürerek yıllık izin, fazla çalışma, hafta tatili ile ulusal bayram ve genel tatil ücreti alacaklarının davalıdan tahsilini talep etmiştir.

Davalı Cevabının Özeti

Davalılar vekili cevap dilekçesinde; zamanaşımı def'inde bulunduklarını davacının işten ayrılırken mutabakat sağlanarak kıdem ve ihbar tazminatı ödenmek suretiyle işten ayrıldığını, başkaca alacakları olması hâlinde bu protokole imza atmayacağını, davacının talep edilen alacak kalemleri bakımından bir alacağı olmadığını savunarak davanın reddini istemiştir.

Mahkeme Kararının Özeti

İlk Derece Mahkemesi'nin yukarıda tarih ve sayısı belirtilen kararı ile; Mahkemenin fazla çalışma ile ulusal bayram ve genel tatil ücreti talepleri bakımından davanın kısmen kabulüne dair 26.02.2020 tarihli kararının taraflar vekillerince istinaf edilmesi üzerine Bölge Adliye Mahkemesi'nin 08.06.2023 tarihli kararıyla tanık beyanları ile davacı asılın beyanı birlikte değerlendirilerek belirlenecek fazla çalışma saati ile ıslaha zamanaşımı def'inin de dikkate alınarak denetime elverişli şekilde bilirkişiden ek rapor aldırılarak alacak kalemlerinin değerlendirilmesi gerekçesiyle kaldırıldığı, yeniden yapılan yargılamada dosyada mevcut yazılı belgelere göre, davacının yıllık izinlerini kullandığı, hafta tatilinde çalışmadığı, ıslaha karşı zamanaşımı def'i dikkate alınarak kışın haftalık 9 saat yazın haftalık 25 saat fazla çalışma yaptığı, çalıştığı hâlde karşılığı ödenmeyen ulusal bayram ve genel tatil çalışmalarının bulunduğu gerekçesiyle %30 indirimle davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir.

İstinaf Başvurusu

İlk Derece Mahkemesi'nin yukarıda belirtilen kararına karşı süresi içinde taraflar vekillerince istinaf başvurusunda bulunulması üzerine Bölge Adliye Mahkemesi'nin yukarıda tarih ve sayısı belirtilen kararı ile; tanık beyanlarına göre davacının 07.00-18.00 saatleri arasında günde 11 saat çalıştığı ve 1 saatlik ara dinlenme süresi düşüldüğünde haftalık çalışmasının 60 saat olduğu, haftalık yasal çalışma süresi olan 45 saatin mahsubuyla 15 saat fazla çalışma yaptığı,

dini bayramlar hariç, hafta tatili ve yıllık izin günlerine denk gelmeyen ulusal bayram ve genel tatillerde çalıştığı ve davalının ıslaha karşı zamanaşımı def'i nedeniyle davanın kısmi dava olarak açıldığı gerekçesiyle bilirkişiden rapor aldırılarak yeniden hüküm kurulmak suretiyle davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir.

Temyiz Başvurusu

Bölge Adliye Mahkemesinin yukarıda belirtilen kararına karşı süresi içinde davalı vekili temyiz isteminde bulunmuştur.

Gerekçe

Uyuşmazlık, fazla çalışma, ulusal bayram ve genel tatil ücreti alacaklarının ispatı ve hesaplanmasına ilişkindir.

1- Tarafların iddia, savunma ve dayandıkları belgelere, uyuşmazlığın hukuki nitelendirilmesi ile uygulanması gereken hukuk kurallarına, dava şartlarına, yargılamaya hâkim olan ilkelere, ispat kurallarına ve temyiz olunan kararda belirtilen gerekçelere göre davalı vekilinin aşağıdaki paragrafların kapsamı dışındaki temyiz itirazları yerinde görülmemiştir.

2- İşyerinde üst düzey yönetici konumunda çalışan işçi, görev ve sorumluluklarının gerektirdiği ücretinin ödenmesi durumunda, ayrıca fazla çalışma ücretine hak kazanamaz. Bununla birlikte üst düzey yönetici konumunda olan işçiye, aynı yerde görev ve talimat veren bir başka yönetici ya da Şirket ortağı bulunması hâlinde, işçinin çalışma gün ve saatlerini kendisinin belirlediğinden söz edilemeyeceğinden, yasal sınırlamaları aşan çalışmalar için fazla çalışma ücreti talep hakkı doğar. O hâlde üst düzey yönetici bakımından şirketin yöneticisi veya yönetim kurulu üyesi tarafından fazla çalışma yapması yönünde bir talimatın verilip verilmediğinin araştırılması gerekir. İşyerinde yüksek ücret alarak görev yapan üst düzey yöneticiye işveren tarafından fazla çalışma yapması yönünde açık bir talimat verilmemişse, görevinin gereği gibi yerine getirilmesi noktasında kendisinin belirlediği çalışma saatleri sebebiyle fazla çalışma ücreti talep edemeyeceği kabul edilmelidir.

Somut olayda, davacının tanık anlatımlarına göre ispatlandığı kabul edilen fazla çalışma ücreti hüküm altına alınmış ise de davacının üst düzey yönetici olup olmadığı konusunda araştırma yapılmadığı anlaşılmaktadır. Yargılama sırasında dinlenen davalı tanıkları davacının şantiye şefi olduğunu beyan etmişler, davacı tanıkları da "davacı şefimizdi" şeklinde beyanda bulunmuşlardır. Davacı vekili davacının personel sorumlusu olarak çalıştığını iddia etmiş olup davacı asıl da başka dosyadaki tanık olarak beyanında

personel sorumlusu olarak çalıştığını ifade etmiştir. Ayrıca dosyada bulunan yıllık izin kullanma ve talep formlarında davacının 2016 yılı Kasım ayı öncesinde vardiya formeni, saha sorumlusu olarak gösterilen ünvanının 2016 yılı Kasım ayında şantiye şefi olarak gösterildiği görülmektedir.

Bu açıklamalara göre Mahkemece davacının işyerinde şantiye şefi olarak çalışıp çalışmadığı, çalışmışsa hangi tarihten sonra şantiye şefi olarak çalıştığı hususları gerekirse tanıklar yeniden dinlenmek suretiyle netleştirilerek, şantiye şefi olarak çalışılan dönemde fazla çalışma ücretine hak kazanamayacak olması da dikkate alınarak sonuca gidilmesi gerekirken yazılı şekilde karar verilmesi hatalı olmuştur.

Sonuç

Açıklanan sebeplerle; Temyiz olunan Bölge Adliye Mahkemesi kararının BOZULMASINA, peşin alınan temyiz karar harcının istek hâlinde ilgiliye iadesine, dosyanın kararı veren Bölge Adliye Mahkemesine gönderilmesine, 03.12.2025 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

YARGITAY KARARLARI

T.C. YARGITAY 9. HUKUK DAİRESİ

Esas No: 2025/9176

Karar No: 2026/34

Karar Tarihi: 12.01.2026

- ☞ KIDEM TAZMİNATI YILLIK İZİN ÜCRETİ ÜCRET FARKI ALACAKLARININ TAHSİLİ İSTEMİ
- ☞ MADDİ HATA
- ☞ FESİH SEBEBİ

İlgili Mevzuat

4857 sayılı İş Kanunu m. 2 ile 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 25, 141

Özet

Uyuşmazlık, asıl işveren alt işveren ilişkisinin kanuna uygun kurulup kurulmadığı, muvazaaya dayanıp dayanmadığı ve buna göre davacının ilave tediye alacağına hak kazanıp kazanmadığı hususu ile kıdem tazminatı ve yıllık izin ücreti alacaklarına ilişkindir. Somut uyuşmazlıkta dosya kapsamına alınan SGK kayıtlarına göre davacının fesih tarihi itibarıyla kıdem tazminatına hak kazanamadığı anlaşılmıştır. Mahkemece, davacının emeklilik sebebiyle iş sözleşmesini feshettiğine ilişkin beyanının maddi hataya dayalı olduğu kabul edilmiş ise de somut olayda maddi hata olarak nitelendirilebilecek basit rakam veya yazım hatası bulunmamaktadır. Davacı taraf bildirdiği fesih sebebi ile bağlı olup bu sebebin sonradan değiştirilmesi kabul edilemez. Mahkemece maddi hata yapıldığı gerekçesiyle iddianın değiştirilmesine imkân tanınmak suretiyle kıdem tazminatı alacağının kabulüne karar verilmesi yasal düzenlemelere aykırıdır. Açıklanan sebeplerle kıdem tazminatı talebinin reddi gerekirken kabulü hatalı olup bozmayı gerektirmiştir.

Dava

Bölge Adliye Mahkemesi kararı davalı vekili tarafından temyiz edilmekle; kesinlik, süre, temyiz şartı ve diğer usul eksiklikleri yönünden yapılan ön inceleme sonucunda, temyiz dilekçesinin kabulüne karar verildikten ve Tetkik Hâkimi tarafından hazırlanan rapor dinlendikten sonra dosyadaki belgeler incelenip gereği düşünüldü:

Karar

Davacı İsteminin Özeti

Davacı vekili dava dilekçesinde; müvekkilinin ... Müdürlüğünde 26.01.2004 tarihinden işten çıktığı 30.07.2010 tarihine kadar muvazaalı hizmet alımı yoluyla iş alan görünüşte alt işveren Şirketler bünyesinde triyaj bölümünde işçi olarak çalıştığını, müvekkili tarafından yapılan işin davalı Kurumun asli ve sürekli işi olduğunu, davalı Kurum ile alt işverenler arasında imzalanan hizmet alım sözleşmelerinin

muvaaza nedeniyle geçersiz olduğunu, müvekkilinin başlangıçtan itibaren davalı Kurumun işçisi olduğunu, emeklilik nedeni ile işten ayrıldığını ileri sürerek kıdem tazminatı, yıllık izin ücreti, ücret farkı (toplu iş sözleşmesinden kaynaklanan fark alacaklar dâhil) alacaklarının davalıdan tahsiline karar verilmesini talep etmiştir.

Davalı Cevabının Özeti

Davalı vekili cevap dilekçesinde; davacının müvekkili Kurumun işçisi olmadığını, davanın alt işveren Şirketlere ihbarı gerektiğini, yıllık izin ücreti alacağı yönünden zamanaşımı def'inde bulunduklarını, müvekkili ile davacı arasında işçi ve işveren ilişkisi bulunmadığını, davanın husumetten reddi gerektiğini, dava dilekçesinde davacının işten çıktığı belirtilmiş olup istifa ile işten ayrılan işçinin kıdem tazminatı alacağına hak kazanamayacağını savunarak davanın reddini istemiştir.

Mahkeme Kararının Özeti

İlk Derece Mahkemesi'nin yukarıda tarih ve sayısı belirtilen kararı ile; Bölge Adliye Mahkemesince verilen 21.06.2021 tarihli kaldırma kararı sonrası yapılan yargılamada, işyerinde keşif icra edildiği ve keşif mahallinde tanıkların dinlendiği, keşif sonrası teknik bilirkişiler tarafından rapor hazırlandığı, toplanan kanıtlar ve dosya kapsamına göre davalı Kurumun asıl işinin açık ocaktan çıkartılan bor madeninin reaksiyon, filtrasyon, kristalizasyon ve kurutma işlemlerinden geçirilerek borik asite dönüştürülmesi işi olduğu, sırasıyla maden çıkarma, cevher taşıma, yıkama, ayıklama, sınıflandırma, depolama, kırma, parçalama, öğütme, reaksiyon, filtrasyon, kristalizasyon, kurutma, paketleme, stoklama ve yükleme aşamalarının bulunduğu, alt işverene verilen işin ise işyerinde asıl işveren tarafından yürütülen mal veya hizmet üretimine ilişkin asıl işin yardımcı işlerinden olmadığı, işletmenin ve işin gereği ile teknolojik nedenlerle uzmanlık gerektiren bir iş olmadığı, buna göre davalı Kurum ile davacının çalıştığı alt işverenler arasında yapılan hizmet alım sözleşmelerinin muvazaalı olduğu ve davacının çalışmaya başladığı tarihten itibaren davalı Kurumun işçisi olduğu, dolayısıyla ilave tediye hak kazandığı, davacının ... Sendikasına 25.04.2011 tarihinde üye olduğu, davada talep edilen alacakların ise 26.01.2004-30.07.2010 tarihleri arası döneme ilişkin olduğu, belirtilen dönemlerde davacı işçinin sendika üyesi olmadığı, bu nedenle asıl işverenin taraf olduğu toplu iş sözleşmesinden ve bu kapsamda sendikal haklardan yararlanma imkanının bulunmadığı, yapılan araştırmaya göre davacıya emsal olabilecek sendikası işçi bulunmadığı sabit olduğundan davacının ücret farkı alacağına da hak kazanmadığı, dava dilekçesindeki talebi ile bağlı kalınmak suretiyle davacının kullandırılmayan yıllık izin süresi karşılığı ücret alacağına hak kazandı-

ğı; ayrıca dava dilekçesinde davacının emeklilik nedeniyle işten çıktığının belirtildiği, Sosyal Güvenlik Kurumundan (SGK) gelen cevap yazısında davacının 27.07.2010 tarihi itibarıyla emeklilik aylığına hak kazanmadığının bildirildiği, davacı vekilinin dosyamıza sunduğu beyan dilekçesinde bu hususunun dava dilekçesinde sehven yazılmış olduğunun ifade edildiği; davalı tarafça işçinin iş sözleşmesinin kıdem tazminatına hak kazanılamayacak şekilde sona erdiği ispatlanmadığı, muvaaza nedeniyle davacının bir takım haklarının kısıtlandığı ve davacının bir takım işçilik alacaklarının ödenmediği gözetildiğinde davacının iş sözleşmesinin kıdem tazminatına hak kazanılacak şekilde sona erdiği gerekçesiyle kıdem tazminatı, yıllık izin ücreti, ilave tediye ücreti taleplerinin kabulüne, diğer taleplerin reddine dair davanın kısmen kabulüne karar verilmiştir.

İstinaf Başvurusu

İlk Derece Mahkemesi'nin yukarıda belirtilen kararına karşı süresi içinde taraf vekillerince istinaf başvurusunda bulunulması üzerine, Bölge Adliye Mahkemesi'nin yukarıda tarih ve sayısı belirtilen kararı ile; İlk Derece Mahkemesince yapılan keşif sonucu alınan bilirkişi heyeti raporuna göre davalı ile dava dışı alt işveren firmalar arasındaki sözleşmelerin muvazaalı olduğu belirtilmesi karşısında İlk Derece Mahkemesi kararının yerinde olduğu, bilirkişi raporu doğrultusunda yapılan hesaplamalarda isabetsizlik bulunmadığı gerekçesiyle tarafların istinaf başvurularının esastan reddine karar verilmiştir.

Temyiz Başvurusu

Bölge Adliye Mahkemesinin yukarıda belirtilen kararına karşı süresi içinde davalı vekili temyiz isteminde bulunmuştur.

Gerekçe

Uyuşmazlık, asıl işveren alt işveren ilişkisinin kanuna uygun kurulup kurulmadığı, muvazaaya dayanıp dayanmadığı ve buna göre davacının ilave tediye alacağına hak kazanıp kazanmadığı hususu ile kıdem tazminatı ve yıllık izin ücreti alacaklarına ilişkindir.

1- Tarafların iddia, savunma ve dayandıkları belgelere, uyuşmazlığın hukuki nitelendirilmesi ile uygulanması gereken hukuk kurallarına, dava şartlarına, yargılamaya hâkim olan ilkelere, ispat kurallarına ve temyiz olunan kararda belirtilen gerekçelere göre davalı vekilinin aşağıdaki (3) numaralı paragrafın kapsamı dışındaki temyiz itirazları yerinde görülmemiştir.

2- Asıl işveren alt işveren ilişkisi esas itibarıyla konusu iş görme olan borçlar hukuku sözleşmesinin iş hukukuna yansımadır. Taraflar arasındaki borçlar hukuku sözleşmesi, 4857 sayılı İş Kanunu'nun m. 2/7 hükmünde yer alan tanımın unsurlarını içeriyorsa bu durumda borçlar hukuku sözleşmesi olma özelliğinin dışında iş hukuku bakımından asıl işveren alt işveren ilişkisi oluşturur (...), "Asıl İşveren Alt İşveren İlişkisinin Unsurları-Unsur Yokluğunun ve Geçersizliğinin Sonuçları", Sicil İş Hukuku Dergisi, S.50, 2023/II, s.14).

4857 sayılı Kanun'un m. 2/7 hükmüne göre bir işverenden, işyerinde yürüttüğü mal veya hizmet üretimine ilişkin yardımcı işlerinde veya asıl işin bir bölümünde işletmenin ve işin gereği ile teknolojik nedenlerle uzmanlık gerektiren işlerde iş alan ve bu iş için görevlendirdiği işçilerini sadece bu işyerinde aldığı işte çalıştıran diğer işveren ile iş aldığı işveren arasında kurulan ilişkiye asıl işveren alt işveren ilişkisi denilmektedir. Kanun'daki bu tanımdan yola çıkıldığında, asıl işveren alt işveren ilişkisinin dayanağı olan sözleşmenin asıl işveren/ alt işveren ilişkisinin geçerli olarak kurulabilmesi için öncelikle iki işverenin varlığına ihtiyaç vardır. Ancak asıl işveren alt işveren ilişkisinin tarafı olan işverenlerin, işverenlik sıfatına sahip olmaları mutlaka alt işverenlik sözleşmesine konu olan mal veya hizmet üretiminin gerçekleştirildiği işyerinde işçi çalıştırmaları nedeniyle olmalıdır (s.15, ..., "İş Yasası'na Göre Alt İşveren Kavramı ve Asıl İşveren-Alt İşveren İlişkisinin Sınırları", Çalışma ve Toplum Dergisi, .../1, s. 51). Bir diğer unsur ise asıl işverenin işyerindeki mal veya hizmet üretimine ilişkin işin bir başka işverene (alt işverene) verilmesidir. Kuşkusuz Kanun hükmünün açıklığı karşısında, alt işveren üstlendiği işi mutlaka asıl işverenin işyerinde yerine getirmesi ve bu iş için görevlendirdiği işçileri sadece bu işyerinde aldığı işte çalıştırması gerektiği belirtilmelidir. Son olarak alt işverene verilen iş, asıl işin bir bölümü ise bu işin işletmenin ve işin gereği ile teknolojik sebeplerle uzmanlık gerektiren bir iş olması şarttır. İşletmenin ve işin gereği ile teknolojik nedenlerle uzmanlık gerektiren işler dışında asıl iş, bölünerek alt işverenlere verilemez.

Söz konusu unsurlardan birinin yokluğu hâlinde, asıl işveren alt işveren ilişkisinin geçerli olarak kurulduğundan söz edilemez. Muvazaa ise 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda düzenlenmiş olup tarafların üçüncü kişileri aldatmak amacıyla, kendi gerçek iradelerine uymayan, aralarında hüküm ve sonuç meydana getirmesini arzu etmedikleri, görünüşte bir anlaşma olarak tanımlanabilir. Muvazaada, taraflar arasında üçüncü kişileri aldatma kastı bulunmakta ve sözleşmedeki gerçek amaç gizlenmektedir. Muvazaa genel ispat kuralları ile ispat edilebilir. Bunun dışında işverenler arasında muvazaalı biçimde asıl işveren alt işveren ilişkisi kurulmasının önüne geçilmek amacıyla 4857 sayılı

Kanun'un m. 2/8 hükmünde bazı muvazaa kriterlerine de yer verilmiştir. Maddenin 8. fıkrasına göre, asıl işverenin işçilerinin alt işveren tarafından işe alınarak çalıştırılmaya devam ettirilmesi suretiyle hakları kısıtlanamaz veya daha önce o işyerinde çalıştırılan kimse ile alt işveren ilişkisi kurulamaz. Aksi hâlde ve genel olarak asıl işveren alt işveren ilişkisinin muvazaalı işleme dayandığı kabul edilerek alt işverenin işçileri başlangıçtan itibaren asıl işverenin işçisi sayılarak işlem görürler.

Görüldüğü gibi 4857 sayılı Kanun'un m. 2/7 hükmünde asıl işveren alt işveren ilişkisinin geçerli olarak kurulmasına ilişkin koşullara yer verildiği hâlde 8. fıkra özel muvazaa kriterlerine yer verilerek muvazaalı asıl işveren alt işveren ilişkisinin sonuçları belirlenmiştir. Bu durumda asıl işveren alt işveren ilişkisinin, Kanun'da belirlenen unsurlardan birinin yokluğu sebebiyle geçersiz olması ile muvazaa nedeniyle geçersizliğini birbirinden ayırmak gerekmektedir. Kuşkusuz her iki durumda geçersizliğin hüküm ve sonuçları aynıdır. Böyle bir durumda, 4857 sayılı Kanun'un m. 2/8 hükmünün ikinci cümlesinde de ifade edildiği gibi, alt işverenin işçileri baştan itibaren asıl işverenin işçisi sayılarak işlem görürler (s.62; ..., "Alt İşverenlik Konusunda Bir Yargıtay Kararındaki Değerlendirmeler Üzerine Düşüncelerimiz", İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Dergisi, C.9, S.35, 2012, s. 171).

Diğer taraftan asıl işveren alt işveren ilişkisinin geçerli olarak kurulabilmesi için gereken unsurlardan birinin yokluğu o ilişkinin baştan itibaren geçersizliği sonucunu doğurur. Buradaki unsur yokluğu, yeni bir durum ortaya çıkmadığı sürece tamamlanamaz. Oysa Dairemizin yerleşik uygulamasına göre bir ihale dönemi için kurulan asıl işveren alt işveren ilişkisinin muvazaaya dayanması, önceki ve sonraki ihale dönemleri bakımından bir sonuç doğurmaz. Her ihale sözleşmesi kendi dönemi ve şartlarında değerlendirmeye tâbi tutulmalıdır. Başka bir anlatımla, önceki ihale sözleşmelerinin muvazaalı olması, sonrakilerin de aynı şekilde muvazaaya dayandığını göstermez. Daha sonra yapılan sözleşmenin ayrıca muvazaa yönünden değerlendirmeye tâbi tutulması gerekir. Bu sebeple davalı tarafından yapılan sözleşmelerin muvazaalı olduğuna ilişkin kesinleşmiş yargı kararları sadece muvazaalı olduğu tespit edilen ihale dönemlerini bağlayacak olup önceki ve sonraki ihale dönemleri bakımından muvazaa araştırması yeniden yapılmalıdır. Bu duruma göre de kesinleşmiş muvazaa tespitine dayanılarak tespit döneminin dışında kalan ihale dönemleri için de herhangi bir inceleme yapılmaksızın muvazaanın kabul edilmesi doğru değildir.

Bu sebeple muvazaaya dayalı olduğu ileri sürülen asıl işveren alt işveren ilişkisinde, her ihale dönemi bakımından muvazaa olgusunun ayrı ayrı ispatı gerekirken asıl işveren alt işveren ilişkisinin unsur eksikliği nedeniyle geçersizliğinin

de her ihale dönemi bakımından ayrı ayrı geçersizliğin tespitine ihtiyaç yoktur. Çünkü unsur eksikliği nedeniyle geçerlilik şartlarının yokluğu, yeni bir durum ortaya çıkmadıkça sonraki dönemlerde de etkisi gösterir. Somut uyuşmazlıkta davalı ... tarafından dava dışı Şirkete ihale edilen işlerin asıl işin bir bölümü olduğu anlaşılmaktadır. Bu durumda geçerli bir asıl işveren alt işveren ilişkisinin kurulabilmesi için asıl işin, alt işverene verilen bölümünün, işletmenin ve işin gereği ile teknolojik nedenlerle uzmanlık gerektiren bir iş olması gerekmektedir. Dosya kapsamından bu koşulun somut olayda mevcut olmadığı anlaşılmaktadır. Açıklanan nedenlerle asıl işveren alt işveren ilişkisinin muvazaa nedeniyle değil, unsur eksikliği nedeniyle geçersiz olduğunun kabulü gerekir.

Buna göre davalı ... ile dava dışı Şirket arasındaki asıl işveren alt işveren ilişkisinin, unsur yokluğu nedeniyle geçersiz olduğunun belirtilmesi yerine muvazaalı olduğunun ifade edilmesi hatalı ise de bu hata kararın sonucuna etkili değildir.

3- Somut uyuşmazlıkta davacının kıdem tazminatı alacağına hak kazanıp kazanmadığı hususu ihtilaflıdır.

Davacı dava dilekçesinde 30.07.2010 tarihinde emeklilik nedeniyle işten ayrıldığını ileri sürmüştür. Davalı ise davacının istifa etmek suretiyle işten ayrıldığını savunmuştur. Yargılama sırasında SGK'dan gelen yazılara göre, davacının fesih tarihi itibarıyla kıdem tazminatına hak kazanma bakımından gerekli yaş dışındaki hizmet süresi ve prim ödeme gün sayısı şartlarını taşımadığı hususu sabittir. Hâl böyle olmakla birlikte; İlk Derece Mahkemesince 01.06.2017 tarihinde davacı vekiline davacının hangi tarihte işe girdiğini ve hangi sebeple işten ayrıldığını, buna ilişkin bilgi ve belgelerde işten ayrılışın ne şekilde bildirildiği veya belirtildiği hususlarında beyanda bulunmak üzere iki haftalık süre verilmesine ilişkin ara karar kurulmuş olup davacı vekili tarafından sunulan 14.06.2017 tarihli beyan dilekçesinde, davacı vekili müvekkilinin emeklilik sebebiyle işten ayrılmış olduğuna ilişkin beyanın sehven yazıldığını, SGK hizmet dökümleri ve tanık beyanlarıyla sabit olduğu üzere müvekkilinin işyerinde kesintisiz çalışmasına rağmen ilgili alt işverenlerce sürekli olarak işe giriş çıkış yapılması, sürekli çalışmasına rağmen sigortasının eksik olarak yatırılması, müvekkili ile aynı işyerinde beraber çalışan ve aynı işi yapan diğer işçilerin kendisinden daha fazla ücret ve sosyal yardımlar alması, haftalık tatilleri ile yıllık izinlerini diğer işçiler kullanırken müvekkilinin söz konusu haklarından hiçbirini kullanamaması sebepleriyle haklı nedenle feshettiğini belirtmiştir.

İlk Derece Mahkemesince, davacı vekilince emeklilik hususunun dava dilekçesine sehven yazılmış olduğunun beyan

edildiği, işçinin iş sözleşmesinin tazminata hak kazanamayacak şekilde sona erdiği hususunda ispat yükünün işverene ait olduğu, davalı tarafça işçinin iş sözleşmesinin kıdem tazminatına hak kazanılamayacak şekilde sona erdiği ispatlanmadığı, muvazaa nedeniyle davacının birtakım haklarının kısıtlandığı ve bir kısım işçilik alacaklarının ödenmediği gözetildiğinde iş sözleşmesinin kıdem tazminatına hak kazanılacak şekilde sona erdiği gerekçesiyle kıdem tazminatı alacağı hüküm altına alınmıştır.

6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Taraflarca getirilme ilkesi" başlıklı m. 25/1 hükmü şu şekildedir: "Kanda öngörülen istisnalar dışında, hâkim, iki taraftan birinin söylemediği şeyi veya vakıaları kendiliğinden dikkate alamaz ve onları hatırlatabilecek davranışlarda dahi bulunamaz". Kanun'un "İddia ve savunmanın genişletilmesi veya değiştirilmesi" başlıklı 141. maddesi ise şu düzenlemeyi içermektedir: "(1) (Değişik:22/7/2020-7251/15 md.) Taraflar, cevaba cevap ve ikinci cevap dilekçeleri ile serbestçe iddia veya savunmalarını genişletebilir yahut değiştirebilirler. Dilekçelerin karşılıklı verilmesinden sonra iddia veya savunma genişletilemez yahut değiştirilemez. (2) İddia ve savunmanın genişletilip değiştirilmesi konusunda ıslah ve karşı tarafın açık muvafakati hükümleri saklıdır."

Somut uyuşmazlıkta dosya kapsamına alınan SGK kayıtlarına göre davacının fesih tarihi itibarıyla kıdem tazminatına hak kazanmadığı anlaşılmıştır. Mahkemece, davacının emeklilik sebebiyle iş sözleşmesini feshettiğine ilişkin beyanının maddi hataya dayalı olduğu kabul edilmiş ise de somut olayda maddi hata olarak nitelendirilebilecek basit rakam veya yazım hatası bulunmamaktadır. Davacı taraf bildirdiği fesih sebebi ile bağlı olup bu sebebin sonradan değiştirilmesi kabul edilemez. Mahkemece maddi hata yapıldığı gerekçesiyle iddianın değiştirilmesine imkân tanımak suretiyle kıdem tazminatı alacağının kabulüne karar verilmesi açıklanan yasal düzenlemelere aykırıdır. Açıklanan sebeplerle kıdem tazminatı talebinin reddi gerekirken yazılı şekilde kabulü hatalı olup bozmayı gerektirmiştir.

Sonuç

Açıklanan sebeplerle; Temyiz olunan, İlk Derece Mahkemesi kararına karşı istinaf başvurusunun esastan reddine ilişkin Bölge Adliye Mahkemesi kararının ORTADAN KALDIRILMASINA, İlk Derece Mahkemesi kararının BOZULMASINA, peşin alınan temyiz karar harcının istek hâlinde ilgiliye iadesine, Dosyanın kararı veren İlk Derece Mahkemesine, bozma kararının bir örneğinin kararı veren Bölge Adliye Mahkemesine gönderilmesine, 12.01.2026 tarihinde oybirliğiyle karar verildi.

YARGITAY KARARLARI

T.C. YARGITAY 9. HUKUK DAİRESİ

Esas No: 2025/9177

Karar No: 2026/33

Karar Tarihi: 12.01.2026

- FAZLA ÇALIŞMA ÜCRETİ İLE ULUSAL BAYRAM VE GENEL TATİL ÜCRETİ ALACAĞI
- SOMUTLAŞTIRMA YÜKÜMLÜLÜĞÜ
- DELİLLERİN İNCELENMESİ

İlgili Mevzuat

4857 sayılı İş Kanunu m. 41, 46, 47 ile 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu m. 31, 190, 194, 266

Özet

Uyuşmazlık, fazla çalışma ücreti ile ulusal bayram ve genel tatil ücreti alacaklarının ispatına ilişkindir. Dava dilekçesi içeriği incelendiğinde; davacı tarafça, işyerindeki çalışma saatleri ile ulusal bayram ve genel tatil günleri dâhil çalışma düzenine ilişkin taleplerin açıkça belirtilmediği anlaşılmaktadır. Davacı tarafın taleplerine ilişkin vakıaları somutlaştırmaması ve uyuşmazlık konusu fazla çalışma ve ulusal bayram ve genel tatil ücreti alacağı için ne miktar talep ettiğini belirtmemiş olması hatalıdır. Mahkemece bu konudaki eksiklik giderilmeden hüküm kurulması hatalı olduğundan, davacıdan somutlaştırma yükümlülüğü çerçevesinde fazla çalışma ve ulusal bayram ve genel tatil ücreti talepleri bakımından vakıaları somutlaştırması, hangi alacak kaleminin ne tutarda dava konusu yapıldığının belirtilmesi (harca esas toplam değer ile tefrikine karar verilen talep konusu diğer alacaklar da dikkate alınmak suretiyle) istenerek sonucuna göre karar verilmesi gerekir. Davacı tarafça tanık ve bilirkişi deliline dayanılmamış olmakla birlikte 6100 sa-

yılı Kanun'un "Bilirkişiye başvurulmasını gerektiren hâller" başlıklı 266. maddesinde, "Mahkeme, çözümü hukuk dışında, özel veya teknik bilgiyi gerektiren hâllerde, taraflardan birinin talebi üzerine yahut kendiliğinden, bilirkişinin oy ve görüşünün alınmasına karar verir." düzenlemesi yer almakta olup söz konusu düzenleme uyarınca davacının belirttiği deliller üzerinden herhangi bir inceleme yapılmaksızın davacının iddiasını ispatlayamadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmesi isabetli değildir. Söz konusu deliller ve tüm dosya kapsamı bir bütün hâlinde değerlendirilmek suretiyle davacının fazla çalışma ile ulusal bayram ve genel tatil ücreti alacaklarına hak kazanılıp kazanılmadığının değerlendirilmesi gerekirken eksik inceleme ile verilen karar hatalı olup bozmayı gerektirmiştir.

Dava

Bölge Adliye Mahkemesi kararı davacı asıl tarafından temyiz edilmekle; kesinlik, süre, temyiz şartı ve diğer usul ek-

siklikleri yönünden yapılan ön inceleme sonucunda, temyiz dilekçesinin kabulüne karar verildikten ve Tetkik Hâkimi tarafından hazırlanan rapor dinlendikten sonra dosyadaki belgeler incelenip gereği düşünüldü:

Karar

Davacı İsteminin Özeti

Davacı asıl davalı ... İnşaat Sanayi ve ... AŞ'ye (... İnşaat Şirketi) yönelttiği asıl dava dilekçesinde; mühendis ve genel müdür yardımcısı olarak 28.10.2013 tarihinden itibaren davalı nezdinde çalıştığını, şirketin tek deneyimli ve eski mühendisi olarak tüm projelerin, ihale teklif ve şartnamelerinin hazırlanması, işlerin kontrolleri gibi sebeplerle fazla çalışma yaptığını, yıllık izinlerinde uzaktan çalışmanın devam ettiğini, hafta tatilleri ile bayram tatillerinde de çalıştığını, 30.09.2021 tarihinde birimine liyakata uygun olmayan atamalar yapılarak çalışma koşullarının değiştirildiğini ileri sürerek ücret, tazminat, fazla çalışma, gece çalışması, hafta tatili, genel tatil, bayram tatili, yıllık ücretli izin ve asgari geçim indirimi alacaklarının davalıdan tahsiline karar verilmesini talep etmiştir.

Davacı asıl davalı ... İnşaat Sanayi ve ... AŞ'ye (... İnşaat Şirketi) yönelttiği birleşen davaya ilişkin dava dilekçesinde; mühendis ve genel müdür yardımcısı olarak 15.04.2015 tarihinden itibaren davalı nezdinde çalıştığını, şirketin tek deneyimli ve eski mühendisi olarak tüm projelerin, ihale teklif ve şartnamelerinin hazırlanması, işlerin kontrolleri gibi sebeplerle fazla çalışma yaptığını, yıllık izinlerinde uzaktan çalışmanın devam ettiğini, hafta tatilleri ile bayram tatillerinde de çalıştığını, 30.09.2021 tarihinde birimine liyakata uygun olmayan atamalar yapılarak çalışma koşullarının değiştirilmesi sebebiyle talep ettiği izin dönüşünden sonraki ikinci çalışma günü sonunda bilgisayarına el konulduğunu ileri sürerek kıdem tazminatı, ihbar tazminatı, ücret, fazla çalışma, hafta tatili, gece çalışması, genel tatil, bayram tatili, geç ödeme, yıllık ücretli izin ve asgari geçim indirimi alacaklarının davalıdan tahsiline karar verilmesini talep etmiştir.

Davalı Cevabının Özeti

Davalılar vekili asıl davaya ve birleşen davaya ilişkin cevap dilekçesinde; derdestlik, zamanaşımı, hak düşürücü süre, husumet, dava şartı, görev ve yetki itirazında bulunduklarını, davacının dilekçelerinde talep sonucu belirli ve anlaşılır olmadığını, davacının inşaat mühendisi olup her iki Şirkette genel müdür yardımcısı olarak çalıştığını, davacının öncelikle ... İnşaat Şirketinde çalıştığını, bu çalışma dönemine ilişkin davacı ile müvekkili Şirket arasında 04.11.2020 tarihinde gerçekleşen ihtiyari arabuluculuk ile davacının

müvekkili Şirket nezdinde çalıştığı 25.10.2013-31.10.2020 tarihleri arasındaki çalışmasına ilişkin hak ve alacaklarının ödendiğini, akabinde müvekkili ... İnşaat Şirketi bünyesinde genel müdür yardımcısı olarak çalışmaya başladığını, davacının istifa ettiğini beyan ettiğini, sonrasında çelişkili beyanları ile işe devam etmediğini ve sonuçta iş sözleşmesinin davacının işe devamsızlığı nedeniyle feshedildiğini, davacının çalışma koşullarının ağırlaştırılmadığını, aylık ücretlerinin eksiksiz ve zamanında ödendiğini, haftalık 45 saat aşan çalışmasının bulunmadığını, gece çalışması, hafta tatili, ulusal bayram ve genel tatil ücreti taleplerinin de haksız olduğunu, işveren vekili konumundaki davacının çalışma şartlarını kendisinin belirlediğini, yıllık ücretli izinlerini kullandığını, bakiyesinin ise ödendiğini savunarak davanın reddini istemiştir.

Mahkeme Kararının Özeti

İlk Derece Mahkemesi'nin yukarıda tarih ve sayısı belirtilen kararı ile; asıl dava ve birleşen dava ile talep edilen ücret, kıdem ve ihbar tazminatı, yıllık ücretli izin, asgari geçim indirimi, gece mesaisi, hafta tatili ücreti alacakları yönünden davanın tefriğine karar verildiği; işbu davanın asıl dava ve birleşen dava ile talep edilen fazla çalışma ücreti ile ulusal bayram ve genel tatil ücreti alacaklarına ilişkin olduğu, ilgili alacaklar yönünden ispat yükünün davacı taraf üzerinde olduğu, davacının tanık dinletmediği, davalı tanıkları beyanları ile Şirket yetkilisi ...'nin ... ile alınan beyanlarından davacının davalı Şirkette genel müdür yardımcısı olup üst düzey çalışan olduğundan çalışma saatlerini ve çalışma düzenini kendisinin ayarladığı, bir kısım evrakın davacı tarafça dosyaya sunulduğu, davacının dosyaya sunduğu kayıtlar ile iddiasını ispatlayamadığı, kayıtlarda davacının fazla çalışma ile ulusal bayram ve genel tatil ücreti alacaklarının bulunduğu tespitine dair verilerin bulunmadığı gerekçesiyle asıl ve birleşen davaya konu söz konusu alacakların reddine karar verilmiştir.

İstinaf Başvurusu

İlk Derece Mahkemesi'nin yukarıda belirtilen kararına karşı süresi içinde davacı asıl tarafından istinaf başvurusunda bulunulması üzerine, Bölge Adliye Mahkemesi'nin yukarıda tarih ve sayısı belirtilen kararı ile; dosyadaki yazılara, toplanan delillerle kararın dayandığı kanunî gerektirici sebeplere göre ve özellikle davacının fazla çalışma yaptığını ve ulusal bayram ve genel tatil günlerinde çalıştığını ispat etmesi gerektiği, çalışma şartlarına ilişkin dosyaya giriş çıkış kayıtlarının sunulmadığı, ayrıca bu yönde tanık beyanları ile çalışma olgusunu ispat edemediği, İlk Derece Mahkemesince davacının üst düzey yönetici olması nedeniyle mesaisinin kendisinin belirlediği yönündeki kalbünün hatalı olup kararın gerekçesi yönünden isabetsiz

olduğu gerekçesiyle İlk Derece Mahkemesi hükmü ortadan kaldırılarak yeniden belirtilen gerekçeyle hüküm kurulmak suretiyle asıl davanın ve birleşen davanın reddine karar verilmiştir.

Temyiz Başvurusu

Bölge Adliye Mahkemesinin yukarıda belirtilen kararına karşı süresi içinde davacı temyiz isteminde bulunmuştur.

Gerekçe

Uyuşmazlık, fazla çalışma ücreti ile ulusal bayram ve genel tatil ücreti alacaklarının ispatına ilişkindir.

1- 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun "Somutlaştırma yükü ve delillerin gösterilmesi" başlıklı m. 194/1 hükmü şöyledir: "Taraflar, dayandıkları vakıaları, ispata elverişli şekilde somutlaştırmalıdır." 6100 sayılı Kanun'un "Hâkimin davayı aydınlatma ödevi" kenar başlıklı 31. maddesi ise şöyledir: "Hâkim, uyuşmazlığın aydınlatılmasının zorunlu kıldığı durumlarda, maddi veya hukuki açıdan belirsiz yahut çelişkili gördüğü hususlar hakkında, taraflara açıklama yaptırabilir; soru sorabilir; delil gösterilmesini isteyebilir."

Dava dilekçesi içeriği incelendiğinde; davacı tarafça, işyerindeki çalışma saatleri ile ulusal bayram ve genel tatil günleri dâhil çalışma düzenine ilişkin taleplerin açıkça belirtilmediği anlaşılmaktadır. Davacı tarafın taleplerine ilişkin vakıaları somutlaştırmaması ve uyuşmazlık konusu fazla çalışma ve ulusal bayram ve genel tatil ücreti alacağı için ne miktar talep ettiğini belirtmemiş olması hatalıdır. Mahkemece bu konudaki eksiklik giderilmeden hüküm kurulması hatalı olduğundan, davacıdan somutlaştırma yükümlülüğü çerçevesinde fazla çalışma ve ulusal bayram ve genel tatil ücreti talepleri bakımından vakıaları somutlaştırmaması, hangi alacak kaleminin ne tutarda dava konusu yapıldığının belirtilmesi (harca esas toplam değer ile tefrikine karar verilen talep konusu diğer alacaklar da dikkate alınmak suretiyle) istenerek sonucuna göre karar verilmesi gerekir.

2- Diğer yandan 6100 sayılı Kanun'un "İspat yükü" başlıklı 190. maddesinin 1. fıkrasına göre; "İspat yükü, kanunda özel bir düzenleme bulunmadıkça, iddia edilen vakıaya bağlanan hukuki sonuçtan kendi lehine hak çıkaran tarafa aittir." Fazla çalışma yaptığını, ulusal bayram ve genel tatil günlerinde çalıştığını iddia eden işçi bu iddiasını ispatla yükümlüdür. Bölge Adliye Mahkemesince, davacının fazla çalışma yaptığını ve ulusal bayram ve genel tatil günlerinde çalıştığını ispat etmesi gerektiği, çalışma şartlarına ilişkin dosyaya giriş çıkış kayıtlarının sunulmadığı; ayrıca bu yönde tanık beyanları ile çalışma olgusunu ispat edemediği gerekçesiyle fazla çalışma ücreti ile ulusal bayram ve genel tatil ücreti alacaklarının reddine karar verilmiştir.

ise de davacı tarafça süresinde sunulan delil dilekçesinde, davacının "8 yıllık bilgisayar arşivi, 8 yıllık harddisk arşivi, 8 yıllık ... posta arşivi ile 8 yıllık 05*** numaralı Telefon/... geçmişi" ne dayandığı anlaşılmaktadır. Davacı tarafça tanık ve bilirkişi deliline dayanılmamış olmakla birlikte 6100 sayılı Kanun'un "Bilirkişiye başvurulmasını gerektiren hâller" başlıklı 266. maddesinde, "Mahkeme, çözümünü hukuk dışındaki, özel veya teknik bilgiyi gerektiren hâllerde, taraflardan birinin talebi üzerine yahut kendiliğinden, bilirkişinin oy ve görüşünün alınmasına karar verir." düzenlemesi yer almakta olup söz konusu düzenleme uyarınca davacının belirttiği deliller üzerinden herhangi bir inceleme yapılmaksızın davacının iddiasını ispatlayamadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmesi isabetli değildir. Söz konusu deliller ve tüm dosya kapsamı bir bütün hâlinde değerlendirilmek suretiyle davacının fazla çalışma ile ulusal bayram ve genel tatil ücreti alacaklarına hak kazanılıp kazanılmadığının değerlendirilmesi gerekirken eksik inceleme ile verilen karar hatalı olup bozmayı gerektirmiştir.

Sonuç

Açıklanan sebeplerle; Temyiz olunan Bölge Adliye Mahkemesi kararının BOZULMASINA, peşin alınan temyiz karar harcının istek hâlinde ilgiliye iadesine, Dosyanın kararı veren Bölge Adliye Mahkemesine gönderilmesine, 12.01.2026 tarihinde oy çokluğuyla karar verildi.

Karşı Oy

Dosyadaki yazılara, kararın dayandığı delillere kanuni gerekçelere ve özellikle delillerin takdirinde bir isabetsizlik görülmemesine göre, yerinde bulunmayan bütün temyiz itirazlarının reddi ile usul ve kanuna uygun olan hükmün onanması gerektiğini düşündüğümünden sayın çoğunluğun bozma düşüncesine katılmıyorum.

REKABET HUKUKU

Rekabet Hukukunda Sektöre İlişkin Güncel Gelişmeler



ACTECON

Hazırlayanlar

Ayberk Kurt (Counsel), **Seda Eliri** (Orta Kadem Danışman),
Onur Bora Hancı (Danışman)

Giriş

Hazır beton ve çimento sektörleri, Rekabet Kurumu’nun (“Kurum”) inceleme ve uygulama gündeminde önemli bir yer tutmaya devam etmektedir. Bu sayımızda, anılan sektörlerde faaliyet gösteren teşebbüsler açısından önem arz ettiğini değerlendirdiğimiz iki Rekabet Kurulu (“Kurul”) kararını ele almaktayız. İlk olarak, Aydın ilinde hazır beton sektöründe yürütülen soruşturmanın Burhan Türün - Bilkent Beton bakımından uzlaşma ile sonuçlandırılmasına ilişkin gerekçeli kararı inceleyeceğiz. Ardından, ihalelerde rekabete aykırı davranış iddialarının değerlendirildiği güç transformatörleri sektörüne ilişkin gerekçeli kararı değerlendireceğiz.

Aydın İlinde Hazır Beton Alanında Faaliyet Gösteren Teşebbüsler Hakkında Yürütülen Soruşturmanın Burhan Türün-Bilkent Beton Bakımından Uzlaşma ile Sonuçlandırılmasına İlişkin Gerekçeli Karar Yayımlandı

Bilkent Beton Kararı’nda¹, Ticaret Bakanlığı Aydın Ticaret İl Müdürlüğü’nün başvurusu üzerine, Aydın’ın Nazilli

İlçesi’ndeki hazır beton fiyatlarının il merkezindeki hazır beton fiyatlarından daha yüksek olduğu ve Nazilli İlçesi’nde faaliyet gösteren hazır beton üreticilerinin başka yerlerden gelen üreticilerin bu ilçede satış yapmasını engellediği iddiaları incelenmiştir.

Başvuru üzerine önaraştırma başlatılmış ve dosya kapsamında Kurum tarafından yapılan yerinde incelemeler ve elde edilen bulgular sonucunda ASBETON, AYDIN SERAMİK, BATIBETON, BETONTAŞ, BOYLULAR GIDA, BİLKENT, CANATANLAR, ÇİMBETON, DEĞİŞİM, KABA-SAKAL, KÖSEM, MENDEŞ, OYAK, ÖZTÜRK, SERTTAŞ, ŞÖLEN, TÜREN KİREÇ, TÜREN YAPI, UFUK, BATIÇİM ve ÇİMENTAŞ hakkında soruşturma açılmasına karar verilmiştir.

Kararda ilgili ürün pazarı “hazır beton üretimi ve satışı” olarak belirlenmiş, coğrafi pazarın ise “Aydın Merkez-Nazilli”, “Aydın Merkez-Söke” ve “Söke-Didim” olarak üç şekilde belirlenebileceği tespit edilmekle birlikte, coğrafi pazar tanımının karar sonucunu etkilemeyeceği değerlendirilerek coğrafi pazar tanımı açık bırakılmıştır. Kararda, teşebbüslerin “çay içme” veya “masa” olarak adlandırdıkları haftalık toplantılarda müşteri paylaşımında bulundukları ve bu müşterileri ortak paylaşım listelerine kaydettikleri tespit edilmiştir. Bunun yanında, ürün fiyatlarının da bu toplantılarda belirlendiği ve tarafların söz konusu anlaşmalarla uyumunun izlenerek denetlendiği ifade edilmektedir.

¹ Kurulun 04.06.2024 tarihli ve 24-24/588-245 sayılı Kararı.

Soruşturma sürecinde BİLKENT tarafından uzlaşma başvurusunda bulunulmuştur. Kararda, BİLKENT'in rakipleriyle fiyat tespiti ve bölge/müşteri paylaşımı yapmak suretiyle 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un ("Rekabet Kanunu") 4. maddesini ihlal ettiği tespit edilmiştir. Sonuç olarak, Burhan Türün - BİLKENT hakkında uzlaşma indirimiyle birlikte 2.262.563,15 TL idari para cezası uygulanmasına karar verilmiştir.

Ayrıca Kurul, BİLKENT ile ASBETON ve TÜREN KİREÇ arasında geçen ve soruşturma dosyasına dahil edilmiş çok sayıdaki yazışmayı yeniden satış fiyatının tespiti iddiası bakımından incelemiştir. İlk bakışta, yeniden satıcı konumundaki ASBETON ve TÜREN KİREÇ'in müşterilerine verecekleri fiyatlara ilişkin olarak BİLKENT'ten görüş aldıkları ve BİLKENT'in de belirli fiyat seviyeleri önerdiği görülmekteyse de Kurul, bu durumun tek başına yeniden satış fiyatının tespiti ihlaline yol açmayacağı sonucuna ulaşmıştır. Kararda özellikle, TÜREN KİREÇ'in beton üretimi yapmaması, ASBETON'un ise beton üretim faaliyetlerini sonlandırmış olması nedeniyle farklı bölgelerdeki piyasa fiyatlarını takip etmekte zorlandıkları, bu nedenle müşterilerden gelen talepler karşısında tedarikçileri olan BİLKENT'ten bölgesel fiyat seviyeleri hakkında bilgi istedikleri vurgulanmıştır.

Kurulun değerlendirmesindeki belirleyici unsur, BİLKENT tarafından iletilen fiyatların bağlayıcı nitelik taşıdığı veya yeniden satıcıların bu fiyatlara uymaya zorlandığının ortaya konulamamış olmasıdır. Dosya kapsamındaki yazışmalarda BİLKENT'in önerdiği fiyatların yanında alış fiyatlarını da paylaşması, önerilen fiyatların tavsiye niteliğinde olduğuna işaret eden bir unsur olarak değerlendirilmiştir. Ayrıca, bazı yazışmalarda yeniden satıcıların BİLKENT'in önerdiğinden daha düşük fiyatlarla satış yapmak istediklerini ifade ettikleri, buna rağmen BİLKENT'in herhangi bir baskı veya fiyatları yükseltmeye yönelik müdahalede bulunmadığı tespit edilmiştir. Bu nedenle Kurul, söz konusu yazışmaları tavsiye fiyat uygulaması kapsamında değerlendirerek bunların ihlal teşkil etmediğine karar vermiştir.

Güç Transformatörü Sektöründe Faaliyet Gösteren Çok Sayıda Teşebbüs Hakkında Yürütülen Soruşturmaya İlişkin Gerekçeli Karar Yayımlandı

Güç Transformatörleri Kararı'nda², elektrik iletim ve dağıtım ekipmanı pazarında faaliyet gösteren teşebbüslerin kamu ihalelerinde ve özel sektör teşebbüsleri tarafından gerçekleştirilen ihalelerde danışıklı hareket etmek suretiyle Rekabet Kanunu'nu ihlal ettikleri iddiası incelenmiştir.

Rekabet kuralları bakımından, ihalelerde sunulan tekliflerin teşebbüsler tarafından birbirlerinden bağımsız şekilde hazırlanması ve ihale sürecinde etkin bir fiyat rekabeti oluşması esastır. Teşebbüsler arasında, ihalelerde danışıklı hareket etmek amacıyla yapılan anlaşma ve/veya uyumlu eylem niteliğindeki uzlaşmalar, rekabet hukuku kapsamındaki en ağır ihlal türü olan "kartel" niteliğindedir.

Karar kapsamında ilgili ürün pazarının "elektrik iletim ve dağıtım ekipmanlarının alımı ve satımı" alanından yola çıkılarak belirlenebileceği ve her bir ürün bazında daha dar pazar tanımları yapılabileceği ifade edilmekle birlikte, dosyadaki sonucu etkilemeyeceğinden pazar tanımı açık bırakılmıştır. Coğrafi pazarın ise Türkiye olarak belirlenebileceği ifade edilmiştir.

Soruşturma sürecinde, ASTOR ve ARMTEK tarafından aktif işbirliği başvurusunda bulunulmuştur. ASTOR tarafından sunulan bilgi ve belgelerin aktif işbirliğine yönelik koşulları yerine getirmediği gerekçesiyle başvuru Kurul tarafından reddedilmiştir. ARMTEK tarafından ise öncelikle bir uzlaşma başvurusunda bulunulmuştur. ARMTEK'in ihlale devam ettiğine yönelik şüphe oluşturan davranışları nedeniyle, uzlaşma usulünün başlatılabilmesi için göz önünde bulundurulması gereken koşullar kapsamında, ihlalin kapsamı ile delillerin niteliğinin tam olarak ortaya konulamayacağı ve ARMTEK ile ihlalin varlığı ve kapsamı konusunda ortak bir kanaate varılmasının mümkün olmadığı değerlendirilerek ARMTEK'in uzlaşma talebi reddedilmiştir. Devamında ARMTEK tarafından aktif işbirliği başvurusunda bulunulmuştur. ARMTEK tarafından yapılan aktif işbirliği

² Kurulun 13.03.2025 tarihli ve 25-10/246-126 sayılı Kararı.

başvurusu kapsamında sunulan bilgi ve belgeler çerçevesinde EFG, MONOKON ve ULUSOY hakkında da soruşturma açılmasına karar verilmiştir. Kurul, ARMTEK'in aktif işbirliği başvurusunu, aktif işbirliği koşullarını yerine getirmesi şartıyla kabul etmiş ve aktif işbirliği kapsamında ARMTEK lehine indirim uygulanmasına karar vermiştir.

Kurul, soruşturma tarafı teşebbüsler hakkındaki ihlal iddialarını kamu alıcısı niteliğindeki TEİAŞ tarafından gerçekleştirilen ihaleler ve elektrik dağıtım şirketlerinin düzenlediği ihaleler bakımından ayrı başlıklar altında incelemiştir.

TEİAŞ ihalelerine ilişkin değerlendirmede Kurul, ASTOR, BEST ve ELTAŞ arasında güç ve oto transformatörü ihalelerine yönelik bir uzlaşının bulunduğu sonucuna ulaşmıştır. Kararda, 2016-2022 yılları arasındaki çeşitli ihalelere ilişkin delillerin yanı sıra belirli bir ihaleye bağlı olmayan ve taraflar arasındaki genel stratejiyi ortaya koyan yazışmalara da yer verilmiştir. Bu noktada Kurul, rekabet ihlallerinin ispatında kullanılan delil değerlendirme yöntemine özel önem vermiş ve kartel niteliğindeki ihlallerin çoğunlukla gizli şekilde yürütülmesi nedeniyle ihlalin yalnızca doğrudan delillerle değil, farklı delil türlerinin birlikte değerlendirilmesiyle ortaya konulabileceğini vurgulamıştır.

Bu çerçevede Kurul; ihlalin taraflarını, kapsamını ve işleyişini doğrudan ortaya koyan "smoking gun" niteliğindeki deliller ile rakipler arasındaki iletişimi, planlanan teklif bilgilerine erişimi ve piyasa davranışlarını gösteren ikincil delilleri birlikte değerlendirmiştir. Teşebbüslerden elde edilen iç yazışmaların, rakiplerin gelecekte verecekleri teklifler hakkında bilgi sahibi olduğunu ve ihaleler kapsamındaki iş kalemlerinin paylaşımına yönelik iletişim kurduğunu gösterdiği belirtilmiştir. Kurul ayrıca bu delilleri, TEİAŞ tarafından sağlanan ihale verileri ve teşebbüslerin fiilen sundukları teklifler ile karşılaştırarak değerlendirmiş; söz konusu tekliflerin de yazışmalarda yer alan koordinasyon iddialarını desteklediği sonucuna ulaşmıştır. Sonuç olarak Kurul, elde edilen delillerin, bir bütün olarak değerlendirildiğinde ASTOR, BEST ve ELTAŞ arasında TEİAŞ ihalelerine yönelik rekabete aykırı bir uzlaşının varlığını ortaya koymak bakımından yeterli olduğu kanaatine ulaşmıştır.

Elektrik dağıtım şirketleri tarafından düzenlenen ihalelere ilişkin değerlendirmede ise Kurul, daha geniş bir teşebbüs grubunu kapsayan ve uzun yıllara yayılan

bir koordinasyon mekanizmasının bulunduğunu tespit etmiştir. Kurul tarafından, 2017 ile 2023 yılları arasında farklı dağıtım şirketleri tarafından gerçekleştirilen çok sayıda ihale incelenmiştir. Deliller, ihale bazında uzlaşya katılan teşebbüslerin değişiklik gösterebildiğini ancak belirli ürün grupları bakımından nispeten istikrarlı iş birliklerinin bulunduğunu göstermektedir. Bu kapsamda özellikle dağıtım transformatörleri bakımından ASTOR, BETA ve SEM'in merkezinde yer aldığı; zaman zaman ELTAŞ ve GESAN'ın da dâhil olduğu bir koordinasyonun mevcut olduğu değerlendirilmiştir. Beton köşk ve hücre ürünleri bakımından ise ARMTEK, ASTOR, GESAN ve ULUSOY'un oluşturduğu çekirdek yapıya bazı ihalelerde ATS, EKOS, EVA ve MONOKON'un katıldığı tespit edilmiştir.

Genel olarak, bahsi geçen teşebbüslerin birbirleriyle iletişimde oldukları, dağıtım şirketleri tarafından düzenlenen ihaleleri kendi aralarında paylaştıkları, bu ihalelerdeki iş kalemlerinin ve toplam gelirin aralarında dağılımını gerçekleştirdikleri, ihalelerde sunulacak fiyat tekliflerini birlikte hazırladıkları, ihale paylaşım tabloları oluşturdukları, söz konusu tablolardaki verilere göre gelecekte gerçekleştirilecek ihalelerin kendi aralarında paylaşımını planladıkları ve yaklaşık maliyet bilgilerini birbirleriyle paylaştıkları tespit edilmiştir.

Kararda özellikle vurgulanan hususlardan biri, rekabete aykırı koordinasyonun yalnızca ihalenin sonuç aşamasında değil, hazırlık sürecinde de kendisini göstermesidir. Deliller, bazı ihalelerde kazanan teşebbüsün önceden belirlendiğini, diğer katılımcıların ise bu sonucun gerçekleşmesini sağlamak amacıyla rekabetçi olmayan teklifler sunduğunu ortaya koymaktadır. Bunun yanı sıra, bazı teşebbüslerin uzlaşya kapsamında teklif vermekten tamamen kaçındıkları veya tekliflerini rakiplerinin tekliflerini dikkate alarak hazırladıkları anlaşılmıştır. Hatta bazı yazışmalarda, rakibin teklif cetvelinin birebir kopyalanmasının dikkat çekebileceği gerekçesiyle tarafların birbirlerini uyardıkları görülmektedir.

İnceleme kapsamında bazı ihalelerde uzlaşya taraf olmayan teşebbüslerin ihaleyi kazandığı, bazı durumlarda ise uzlaşya taraflarının anlaşmaya aykırı davrandığı görülmüştür. Bununla birlikte Kurul, bu durumların ihlal tespitini ortadan kaldırmadığını belirtmiştir. Rekabet hukuku bakımından kartellerin "amaç bakımından ihlal" niteliğinde olduğu, dolayısıyla taraflar arasında rekabeti sınırlamaya yönelik bir irade uyuşmasının ortaya konulmasının ihlal tespiti için yeterli olduğu, ihalenin

iptal edilmesinin veya uzlaşuya uygun sonuçlanmamasının bu değerlendirmeyi değiştirmeyeceği sonucuna ulaşılmıştır.

Kurul son olarak, rekabete aykırı koordinasyonun yalnızca ihale pazarlarıyla sınırlı kalmadığını da tespit etmiştir. Özellikle ASTOR, BEST, BETA ve SEM arasında ürün fiyatları, uygulanacak iskonto oranları ve bayilere yapılacak satış koşulları gibi ihale dışı ticari konulara ilişkin koordinasyon bulunduğu belirlenmiştir. Bu nedenle Kurul, söz konusu teşebbüslerin yalnızca dağıtım şirketlerinin ihalelerini paylaşmak suretiyle değil, aynı zamanda ihale dışındaki ticari faaliyetlerinde de rekabeti sınırlayıcı bir iş birliği içerisinde oldukları sonucuna ulaşmıştır.

Soruşturma sonucunda, 11 güç transformatörü şirketinin rekabeti ihlal eden davranışlarda bulunduğu sonucuna ulaşılmış ve şirketlerden 8'i hakkında idari para cezası uygulanmasına karar verilmiştir. Hakkında ihlal tespitinde bulunulan diğer 3 şirket hakkında ise Kurulun 13.03.2025 tarihli ve 25-10/235-120 sayılı Kararı ile önceden ceza uygulandığından "ne bis in idem" ilkesi gereğince yeniden para cezası verilmemiştir.

YAPI TASARIM YARIŞMASI 2025

Bu metin ilk olarak ÇEİS'in katkılarıyla burada yayınlandı: "Kentsel Dönüşüme Ağsal Örgütlenme Önerisi: Residual Reticulation", Betonart, 2026/86, s. 74-77.

Kentsel Dönüşüme Ağsal Örgütlenme Önerisi: "Residual Reticulation"

**Gencay
Çubuk,
Şükrü
Köse,
Helin
Gündem,
Erkin
Duran**

Çimento Endüstrisi İşverenleri Sendikası'nın (ÇEİS) iki yılda bir çimentonun estetik ve yenilikçi kullanım alanlarının keşfedilmesi ve yaygınlaştırılması amacıyla düzenlediği Yapı Tasarım Yarışması'nın 2025 profesyonel kategori birincisi "Residual Reticulation" projesi Gencay Çubuk, Şükrü Köse, Helin Gündem ve Erkin Duran (Danışman) tarafından tasar-

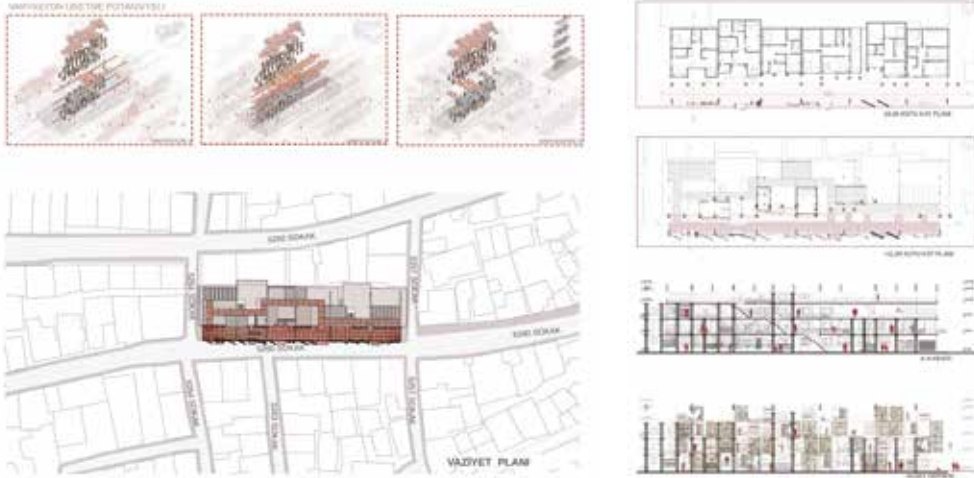
landı. Bu yıl "Kentsel Dönüşüm: Alternatif Arayışlar" teması ile düzenlenen yarışmada ödüle değer görülen projenin öne çıkan tasarım yaklaşımını, yenilikçi malzeme seçimini ve kentsel dönüşüm odağında mevcut yapı stokuna yönelik alternatif yaklaşımlarını tasarımcıları anlatıyor.

2025 yılında ÇEİS tarafından düzenlenen Yapı Tasarım Yarışması'nda "Residual Reticulation" projesi ile profesyonel kategoride birincilik ödülünü aldınız. Yarışmadan nasıl haberdar oldunuz ve katılma kararını nasıl verdiniz?

Gencay Çubuk: Yapı Tasarım Yarışması'nı uzun süredir takip ediyorduk çünkü yarışmanın yalnızca estetik bir mimari öneri değil, aynı zamanda malzeme teknolojisi, üretim biçimleri ve uygulanabilirlik üzerinden düşünmeyi teşvik eden bir yapısı var. 2025 temasının "Kentsel Dönüşüm: Alternatif Arayışlar" olması bizim için özellikle dikkat çekiciydi.

YAPI TASARIM YARIŞMASI





Türkiye’de kentsel dönüşüm çoğunlukla yıkıp yeniden yapma refleksi üzerinden ilerliyor. Biz ise mevcut yapı stokunu dönüştürmenin farklı yöntemlerini araştırıyorduk. Bu nedenle yarışma bizim hâlihazırda tartıştığımız meselelerle doğrudan örtüştü.

Helin Gündem: Katılma kararımız biraz da güncel kent politikalarına karşı eleştirel bir pozisyon alma isteğinden doğdu. Mevcut yapıların tamamını “riskli” ya da “işlevsiz” kabul eden yaklaşımın aksine mevcut dokunun içinde hâlâ sürdürülebilir potansiyeller olduğunu düşünüyoruz. Yarışmanın problem tanımı bize bu tartışmayı mimari bir öneriye dönüştürmek için güçlü bir zemin sundu.

Projeniz adını nereden alıyor? Bu kavram önerinizde nasıl karşılık buluyor?

GC: “Residual Reticulation” yani “Artık Ağ Örgüsü” kavramı, aslında kentte geriye kalan yapısal izlerin yeniden okunması fikrinden çıktı. “Residual”, mevcut kent dokusunda tamamen ortadan kaldırılmayan, fakat çoğu

zaman değersiz görülen artık durumları ifade ediyor. “Reticulation” ise ağsal örgütlenmeyi, ilişkiler sistemini tarif ediyor. Biz mevcut yapı grubunu tekil binalar olarak değil; birbirine bağlı bir mekânsal ağ olarak okumaya çalıştık.

Şükrü Köse: Buradaki önemli nokta, mevcut yapıları yalnızca korunacak nesneler olarak değil, yeniden programlanabilir strüktürel veriler olarak ele almamızdı. Proje boyunca taşıyıcı sistemler, dolaşım hatları, cephe modülleri ve kamusal ara mekânlar birbirine bağlanan bir ağ mantığıyla kurgulandı. Dolaşısıyla isim aslında projenin hem teorik yaklaşımını hem de mekânsal organizasyonunu tarif ediyor.

Bize projenizin “Kentsel Dönüşüm: Alternatif Arayışlar” temasını ele alış şeklinden ve amacından bahsedebilir misiniz? Yer seçiminizde hangi kriterler etkili oldu?

Erkin Duran: Biz temayı doğrudan mevcut yapı stokunun yeniden değerlendirilmesi



üzerinden okuduk. Türkiye’de dönüşüm çoğu zaman fiziksel bir yenileme olarak ele alınıyor; ancak bunun ciddi bir ekonomik, sosyal ve ekolojik maliyeti var. Bizim önerimiz ise mevcut yapının taşıyıcı potansiyelini koruyarak, onu yeni sistemlerle güçlendirmek ve yaşam kalitesini artırmak üzerine kuruldu.

ŞK: Kadifekale’nin seçilmesinde birkaç temel kriter etkiliydi. Öncelikle bölgenin güçlü topoğrafyası ve yoğun bitişik nizam dokusu bizim için önemliydi. Ayrıca sosyo-mekânsal katmanların çok görünür olduğu bir alan. Yapılar yalnızca fiziksel nesneler değil; kullanıcı alışkanlıklarını, mahalle ilişkilerini ve gündelik yaşam pratiklerini taşıyan hafıza katmanları oluşturuyor. Biz de bu sürekliliği tamamen silmek yerine dönüştürmeyi hedefledik.

2025 yılı yarışmacılarından seçtikleri bir bitişik nizam yapı grubundan en az iki yapıya odaklanmaları ve yeniden hayat vermeleri beklendi. Bu tasarım problemi tasarım sürecinizde ne gibi olasılıklar ya da zorluklar getirdi?

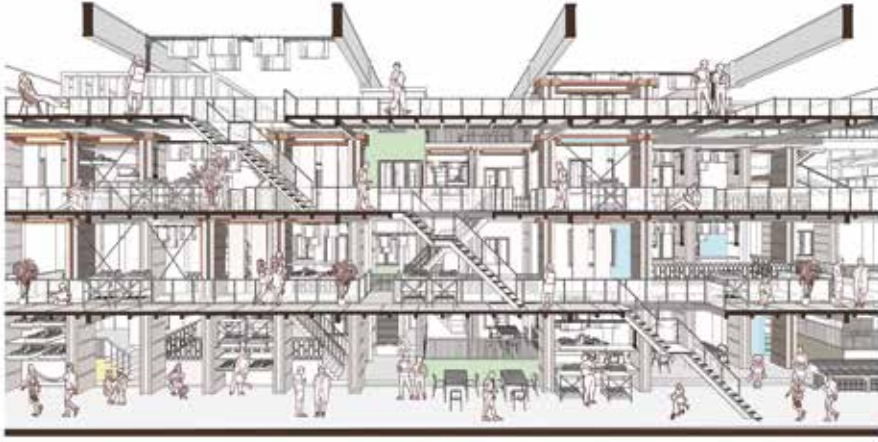
ED: Bitişik nizam yapı grubu ile çalışmak aslında çok katmanlı bir problem oluşturuyor. Çünkü tek bir binayı çözmek yeterli olmuyor; komşuluk ilişkileri, yapısal süreklilikler, erişim senaryoları ve cephe karakterleri birlikte düşünülmek zorunda. Özellikle mevcut taşıyıcı sistemlerin farklı dönemlerde yapılmış olması önemli bir teknik zorluktu.

GÇ: Ama aynı zamanda bu durum büyük bir potansiyel de yarattı. Yapılar arası dolaşım ağları oluşturabilmek, ortak kamusal cepler tanımlayabilmek ve modüler sistemleri farklı yapı tipolojilerine adapte edebilmek mümkün oldu. Yarışmanın problem tanımının bizi bina ölçeğinden çıkarıp mikro-kentsel ölçekte düşünmeye ittiğini söyleyebilirim.

ÇEİS Yapı Tasarım Yarışması yenilikçi malzeme ve üretim teknikleri üzerine yoğunlaşıyor ve bu yaklaşımları destekliyor. Projenizde öne çıkan dijital tarama, BIM temelli modelleme, parametrik cephe kurgusu ve karma güçlendirme tekniklerinden bahsedermisiniz?

ŞK: Projede ilk aşamada mevcut yapı stokunun dijital tarama teknikleriyle analiz edilmesini öngördük. Bu veriler BIM tabanlı modele aktararak mevcut taşıyıcı sistemin davranışı, müdahale gerektiren bölgeler ve modüler eklerin entegrasyonu simüle edildi. Bu süreç tasarım kararlarını oldukça rasyonel hâle getirdi.

ED: Cephe sistemi ise parametrik bir mantıkla geliştirildi. Özellikle prekast çerçeveler, kamusal cepler ve saksı modülleri farklı yoğunluklarda tekrar edebilecek şekilde tasarlandı. Böylece tek tip bir cephe üretmek yerine, değişebilen ve kullanıcı tarafından zaman içinde dönüştürülebilen bir sistem önerdik. Karma güçlendirme tarafında ise mevcut be-



tonarme sistemin yeni çelik ve prekast elemanlarla birlikte çalışmasını hedefledik.

Tasarımda sunulan malzeme ve üretim tekniklerinin Türkiye'deki örneklerine yönelik bir araştırma yürüttünüz mü? Kendi projenizi bu anlamda nasıl konumlandırıyorsunuz?

HG: Evet, özellikle prefabrikasyon ve güçlendirme teknolojileri üzerine Türkiye'deki güncel uygulamaları inceledik. Ancak mevcut örneklerin çoğunda güçlendirme teknik bir müdahale olarak ele alınıyor; mimari karakter üretme kapasitesi sınırlı kalıyor. Biz bu teknik müdahaleyi aynı zamanda yeni bir kamusal ve estetik dil üretmenin aracı olarak düşündük.

ŞK: Bu nedenle projenin kendisini yalnızca bir restorasyon ya da güçlendirme önerisi olarak konumlandırmıyoruz. Daha çok, mevcut yapı stokunu yeni üretim teknolojileriyle yeniden programlayan hibrit bir dönüşüm modeli olarak görüyoruz. Özellikle sök-tak mantığıyla çalışan prekast sistemlerin Türkiye'de daha esnek kullanım senaryoları oluşturabileceğini düşünüyoruz.

Önerdiğiniz tasarım, yarışmanın değerlendirme kriterleri arasında yer alan geri dönüşüm, yaşam döngüsü ve sürdürülebilirlik kavramlarına nasıl cevap veriyor?

GÇ: Projenin en temel sürdürülebilirlik yaklaşımı mevcut yapıyı tamamen ortadan kaldırmamak aslında. Çünkü bir yapının taşıdığı gömülü enerji çok büyük bir mesele. Mevcut betonarme sistemin korunup güçlendirilmesi ciddi bir malzeme ve enerji tasarrufu sağlıyor.

HG: Bunun yanında kullandığımız beton karışımında geri kazanılmış agrega oranını artırmaya çalıştık ve modüler sistemlerin sökülüp yeniden kullanılabilir olmasını önemsedik. Cephe sisteminin değiştirilebilir olması da yapının yaşam döngüsünü uzatan bir unsur. Yani proje yalnızca bugünün ihtiyacına cevap veren değil, zaman içinde adapte olabilen bir yapı mantığı öneriyor.

Yapı Tasarım Yarışması bu sene multidisipliner çalışmayı özendirmek amacıyla mimar ve inşaat mühendislerinden oluşan ekipler kurulmasını önceliklendirdi. Bu profesyonel birliktelikler tasarımınıza nasıl yansıdı?

ED: Bu proje tek bir disiplinin çözebileceği ölçekte değildi. Çünkü mevcut yapıya müdahale ettiğiniz anda strüktürel davranış, maliyet, üretim süreci ve kullanıcı deneyiminin eşzamanlı olarak düşünülmesi gerekiyor. Dolayısıyla mühendislik bilgisi tasarım sürecinin sonradan eklenen bir parçası değil, başlangıç noktalarından biri hâline geldi.

GÇ: Bence projenin en güçlü taraflarından biri de bu oldu. Mimari kararlar ile yapısal kararlar birbirinden bağımsız ilerlemedi. Örneğin kamusal dolaşım modülleri ya da parametrik cephe sistemi yalnızca estetik tercihler değildi; aynı zamanda taşıyıcı sistemle ilişkili biçimde geliştirildi. Bu disiplinlerarası çalışma biçimi projeyi daha gerçekçi ve uygulanabilir kıldı.



ÇİMENTO SEKTÖRÜNÜN GELECEĞİ: YENİ NESİL BECERİLER VE DÖNÜŞEN İŞ GÜCÜ WEBİNARLARI GERÇEKLEŞTİRİLDİ

Sosyal Taraflar ve Sivil Toplum Kuruluşlarının Çalışma Yaşamında Temel İlkeler ve Haklar Konusundaki Kapasitelerinin Güçlendirilmesi Projesi, Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu'nun desteğiyle Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) tarafından Temel ILO Sözleşmelerinde belirtilen çalışma standartlarının Türkiye'nin değişen çalışma yaşamında daha etkin şekilde hayata geçirilmesine katkı sunmak amacıyla yürütülmektedir. AB tarafından desteklenen ve ILO tarafından yürütülen bu proje kapsamında Sendikamız bünyesinde 8 ay boyunca büyük bir titizlikle sürdürdüğümüz 'Türkiye Çimento Sektöründe Geleceğin İş Gücü Becerileri Araştırması' projesi başarıyla tamamlandı.

Yeşil ve dijital dönüşümün merkezinde yeniden şekillenen çimento sektöründe, insan kaynağının ihtiyaç duyacağı yeni nesil yetkinlik haritasını çıkardığımız araştırma sonuçları, düzenlenen 'Çimento Sektörünün Geleceği: Yeni Nesil Beceriler ve Dönüşen İş Gücü' webinarlarıyla; 17 Haziran 2026 tarihinde sektörümüzle, 18 Haziran 2026 tarihinde ise sosyal paydaşlarımızla paylaşıldı.

Çimentonun Geleceği: Yeni Nesil Beceriler ve Dönüşen İş Gücü Webinarı gerçekleştirildi

Çimentonun Geleceği: Yeni Nesil Beceriler ve
Dönüşen İş Gücü Webinarı (17.06.2026)



Çimentonun Geleceği: Yeni Nesil Beceriler ve
Dönüşen İş Gücü Webinarı (18.06.2026)



SANAYİNİN DÖNÜŞÜMÜ VE TEŞVİKLER PROGRAMI BİLGİLENDİRME TOPLANTISI



Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu'nun (TİSK) ev sahipliğinde, Sanayi ve Teknoloji Bakanı Mehmet Fatih Kacır'ın katılımıyla 22 Mayıs 2026 tarihinde gerçekleştirilen toplantıda, sanayideki dönüşüm sürecine ilişkin güncel başlıklar ele alınırken, destek mekanizmaları ve yeni nesil teşvik yaklaşımlarına dair bilgilendirmeler yapıldı. Söz konusu toplantıya Sendikamız Yönetim Kurulu Başkanı Nihat Özdemir ve yönetim ekibi katıldı.

İŞ HUKUKU DEĞERLENDİRME SEMPOZYUMU 2026

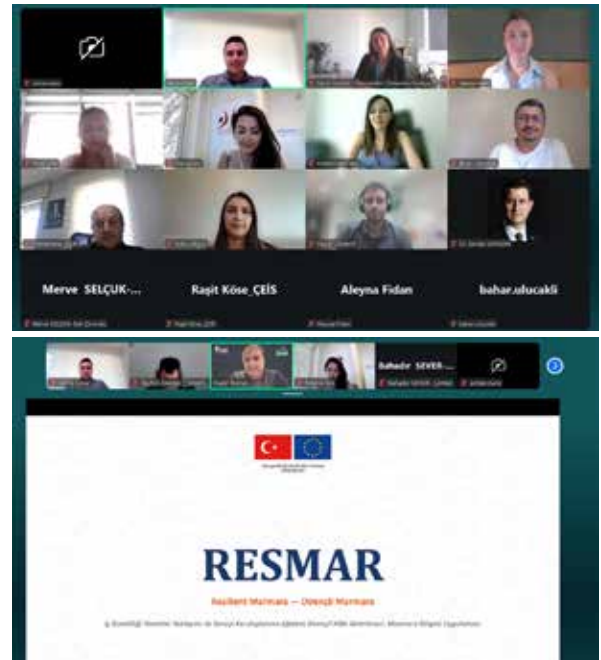
Türkiye Adalet Akademisi ve TİSK arasında imzalanan iş birliği protokolü çerçevesinde 15-17 Mayıs 2026 tarihlerinde Sapanca'da düzenlenen İş Hukuku Değerlendirme Sempozyumu'nda, Bölge Adliye Mahkemelerinin iş hukuku alanındaki 2025 yılı kararları değerlendirildi. Yargıtay Birinci Başkan Vekili, Yargıtay İş Hukuku Dairelerinin Başkan ve Üyeleri, Bölge Adliye Mahkemeleri İş Hukuku Dairelerinin Üyeleri, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Bürokratları ve akademisyenlerin katılımıyla gerçekleştirilen Sempozyuma Sendikamızı temsilen Müşavir Av. Eylül Bayrak katılım sağladı.



ÇEİS RİSK VE İŞ SÜREKLİLİĞİ KOMİTESİ TOPLANTISI

ÇEİS Risk ve İş Sürekliliği Komitesi'nin dördüncü toplantısı 30 Haziran 2026 tarihinde online olarak gerçekleştirildi. Toplantıda, "ÇEİS Üyelerinde İSG İstatistikleri Araştırması 2025" ve "Türkiye Çimento Sektöründe Geleceğin İş Gücü Becerileri Projesi" Sonuç Raporu hakkında bilgi sunuldu.

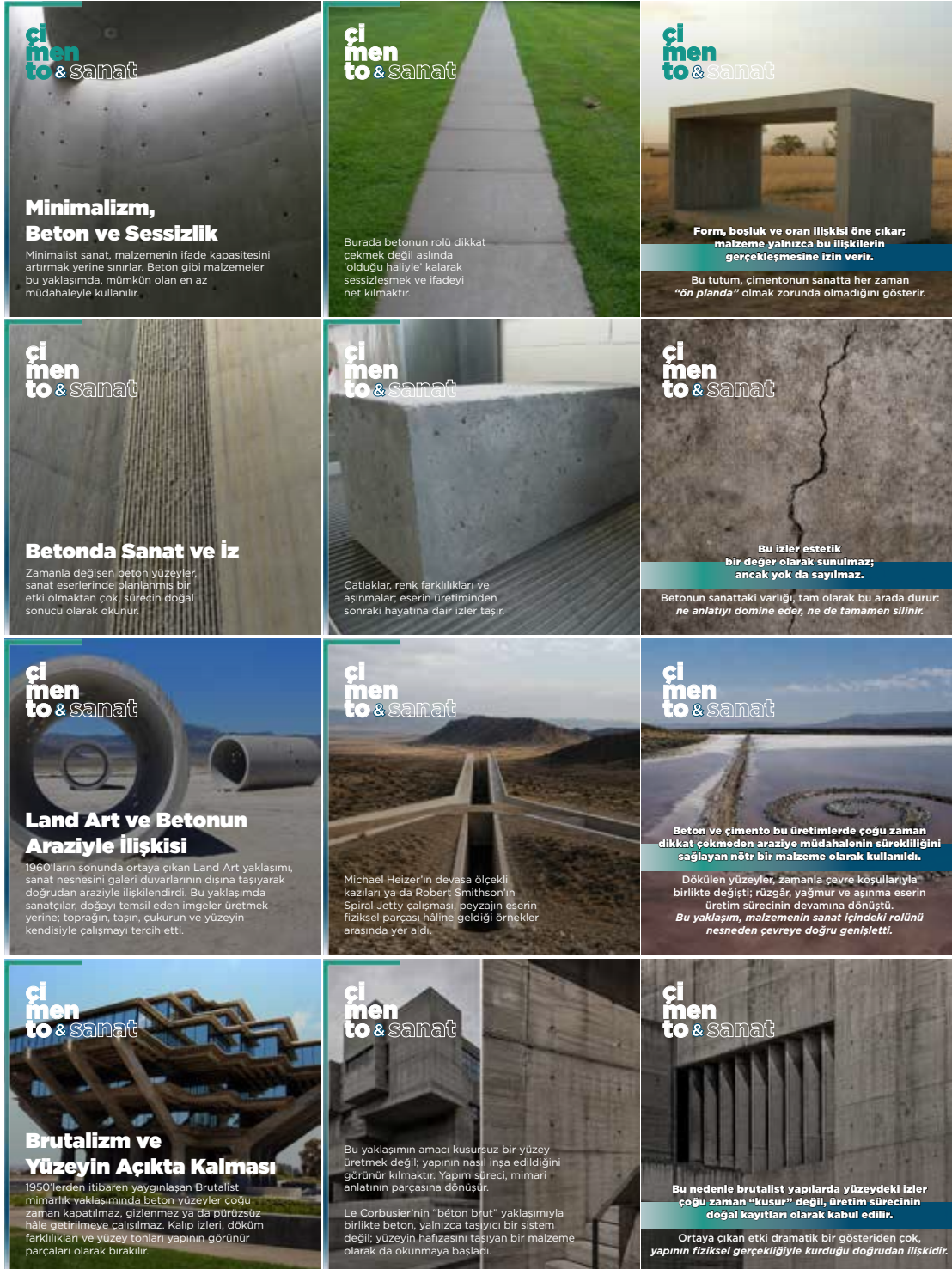
Ayrıca AFAD'ın RESMAR (Resilient Marmara) Projesi Teknik Danışmanı Dr. Kadir Tomas, iş sürekliliği yönetimiyle sanayi kuruluşlarının afetlere karşı dirençli hale getirilmesi konusunda bilgi aktararak komite üyeleriyle birlikte değerlendirmeler yaptı.



SOSYAL MEDYADA YENİ BİR İÇERİK BAŞLIĞI: ÇİMENTO&SANAT

Malzemenin kültürel bağlamını görünür kılmayı amaçlayan yeni bir içerik başlığı, ÇEİS sosyal medya hesaplarında başladı: Çimento ve Sanat

Bu bölümde çimentonun ve betonun sanat ve mimarlık alanındaki görünümü; belirli akımlar, önemli eserler ve düşünsel yaklaşımlar üzerinden ele alınıyor. İçeriklerde sanat tarihinde malzemenin nasıl konumlandığı ve farklı dönemlerde hangi üretim biçimleri içinde yer aldığı inceleniyor.



ÇİMENTO SEKTÖRÜ MBA PROGRAMI MEZUNİYET TÖRENİ İLE TAMAMLANDI

ÇEİS, TÜRKÇİMENTO ve MEF Üniversitesi iş birliğiyle hayata geçirilen ve bu yıl dördüncü dönemi başarıyla tamamlanan Çimento Sektörü MBA Programı, 15-16 Haziran 2026 tarihlerinde İstanbul'da gerçekleştirilen Final Dönemi Organizasyonu ve Mezuniyet Töreni ile tamamlandı.

Programın ilk günü, Prof. Dr. Hande Karadağ tarafından yürütülen Liderlik ve Yönetim dersi kapsamında gerçekleştirilen final proje sunumları ile başladı. Gün boyunca bahar dönemi derslerinde görev alan akademisyenler katılımcılarla bir araya gelerek değerlendirme ve kapanış konuşmalarını gerçekleştirdi.

Mezuniyet Töreni'nde; MEF Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Muhammed Şahin, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü Prof. Dr. Hande Karadağ, TÜRKÇİMENTO CEO'su Volkan Bozay ve ÇEİS Genel Sekreteri Dr. H. Serdar Şardan açılış konuşmalarını gerçekleştirdi. Programda yer alan misafir konuşmacılardan Votorantim Cimentos Türkiye Ülke CEO'su Şahap Sarier de mezuniyet töreninde katılımcılarla bir araya geldi. Dönem mezunları adına Murat Demirci'nin gerçekleştirdiği konuşmanın ardından katılımcılar mezuniyet belgelerini aldı ve kep atma seremonisi ile mezuniyet heyecanını birlikte yaşadı.



Programın ikinci gününde katılımcılar, Beşiktaş Deniz Müzesi'nde bir araya geldi. (E) Amiral Ahmet Tunç Veyisoğlu eşliğinde gerçekleştirilen programda liderlik ve strateji konuları denizcilik tarihi perspektifinden ele alındı. Müze gezisi ve gerçekleştirilen son oturum ile birlikte program tamamlandı.

Çimento Sektörü MBA Programı'nı başarıyla tamamlayan tüm mezunlarımızı tebrik ediyor, sektörümüzün geleceğine yön verecek liderler olarak kariyer yolculuklarında başarılar diliyoruz.



KUŞAKTAN KUŞAĞA ÇEİS TERSİNE MENTORLUK PROGRAMI 3. DÖNEMİ BAŞLADI

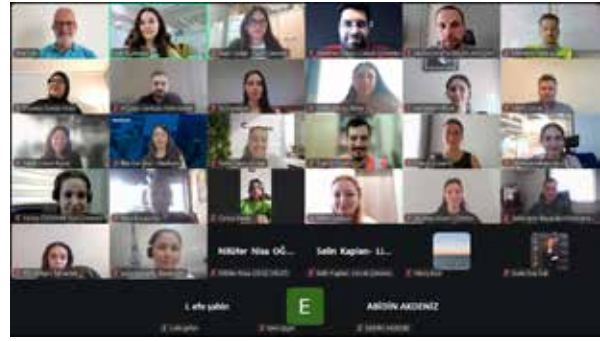
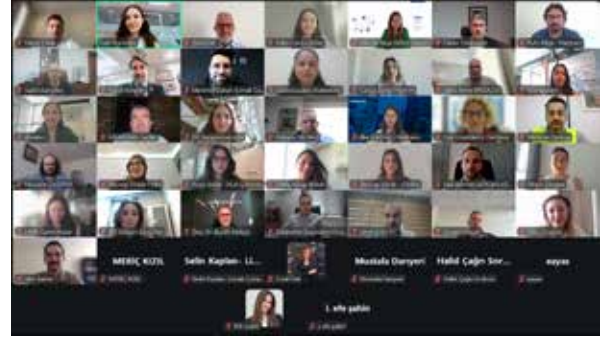
Çimento sektöründe farklı kuşaklar arasındaki iletişimi güçlendirmek ve gençlerin bakış açılarını sektör liderleriyle buluşturmak amacıyla hayata geçirilen Kuşaktan Kuşağa ÇEİS Tersine Mentorluk Programı'nın üçüncü dönemi başladı.

Programın açılış toplantısı 04 Haziran 2026 tarihinde gerçekleştirildi. Açılışın ardından Mentee'lerle bir araya gelirken, Mentorlar ise 05 Haziran 2026 tarihinde eğitmen Zeki Eser tarafından verilen mentor eğitimine katıldı. 4 ay boyunca devam edecek program kapsamında katılımcılar toplam 6 toplantıda bir araya gelecek ve süreç, Ekim ayında gerçekleştirilecek kapanış toplantısıyla tamamlanacak.

Bu yıl programa 14 üst düzey yönetici Mentee ve 42 Mentor katılıyor. Genel müdür, genel müdür yardımcısı, fabrika müdürü ve direktör seviyesindeki yöneticilerden oluşan Mentee'ler; kendi şirketlerindeki ÇEİS Gençlik Komitesi Üyesi, ÇEİS Üyesi farklı bir şirkette çalışan bir genç profesyonel ve bir üniversite öğrencisinden oluşan üç mentor ile eşleştirildi. Bu yapı sayesinde yöneticiler, genç kuşakların beklenti ve deneyimlerini farklı perspektiflerden değerlendirme fırsatı bulurken, mentorlar da sektörün karar verici liderleriyle doğrudan fikir alışverişinde bulunma imkânı elde ediyor.

Program; çimento sektöründe kuşaklar arası karşılıklı anlayışı güçlendirmeyi, genç profesyonellerin yenilikçi bakış açılarını üst yönetime taşıyabilecekleri bir ortam oluşturmayı ve sektör liderlerinin genç kuşakların beklentilerini daha yakından tanımalarını sağlamayı hedefliyor. Katılımcılar toplantılarda Liderlik, Çeşitlilik ve Kapsayıcılık, Psikolojik Güvenlik ve Açık İletişim, Çalışan Deneyimi ve Çalışan Bağlılığı ile Çimento Sektörünün Geleceği gündemlerini görüşecek.

Kuşaktan Kuşağa ÇEİS Tersine Mentorluk Programı, deneyim ile yenilikçi bakış açısını bir araya getirerek sektörün geleceğine yönelik güçlü bir diyalog ortamı oluşturmayı ve kuşaklar arası öğrenme kültürünü geliştirmeyi amaçlıyor.



ÇEİS KAMPÜS EĞİTİMLERİ

45

Katılımcı Sayısı

%97

Memnuniyet
Oranı

2.047

İnsan/Saat
Eğitim

KİŞİSEL VE PROFESYONEL GELİŞİM SINIFI

İç Eğitmen Yetiştirme Programı

LİDERLİK VE YÖNETİM SINIFI

3D Leadership Journey
(3 Boyutlu Liderlik Yolculuğu Eğitim Programı)

Tarihin İzinde Liderin Yolculuğu

3D LEADERSHIP JOURNEY (3 BOYUTLU LİDERLİK YOLCULUĞU EĞİTİM PROGRAMI)

ÇEİS Kampüs ve Sabancı Üniversitesi Yönetici Geliştirme Birimi (EDU) iş birliğiyle hayata geçirilen 3D Leadership Journey (3 Boyutlu Liderlik Yolculuğu) eğitim programı başarıyla tamamlandı.

Farklı üye şirketlerimizden 19 katılımcının yer aldığı program, Mart ayında başlayarak Haziran ayında tamamlandı. Üç ay süren ve toplam 14 günlük eğitimden oluşan program, katılımcılara liderlik yetkinliklerini geliştirmeye yönelik kapsamlı bir gelişim deneyimi sundu. Program kapsamında katılımcılar; “Farkındalığını Geliştir”, “Harekete Geç&Geçir” ve “Bütünü Gör&Yönet” başlıklı üç modül aracılığıyla liderliğin farklı boyutlarını ele alma fırsatı buldu. Programı tamamlayan katılımcılar sertifikalarını almaya hak kazandı.

Programın Sektör Lideri Oturumu kapsamında Limak CEO’su Erkam Kocakerim katılımcılarla bir araya geldi. Katılımcılar, program boyunca liderlik farkındalıklarını geliştirirken grup koçluğu çalışmaları sayesinde ekipleriyle daha güçlü bağlar kurma ve etki yaratma becerilerini geliştirme imkânı elde etti.



İÇ EĞİTMEN YETİŞTİRME PROGRAMI



ÇEİS Kampüs ve İzgören Akademi iş birliğiyle hayata geçirilen İç Eğitimci Yetiştirme Programı başarıyla tamamlandı.

Farklı üye şirketlerimizden 10 katılımcının yer aldığı program, 03-05 Haziran tarihlerinde yüz yüze başlayan oturumların ardından 16-17 Haziran tarihlerinde çevrim içi devam etmiş ve 29-30 Haziran tarihlerinde gerçekleştirilen yüz yüze son oturumlarla tamamlandı.

Yedi oturumdan oluşan program kapsamında katılımcılar; Sunum Teknikleri, Eğitimcinin Eğitimi, PowerPoint Tasarımı ve Dijital Yöntemler, Diksiyon, Hikâye Anlatıcılığı ve Performans Değerlendirme başlıklarında eğitim alma fırsatı buldu.

Program boyunca edindikleri bilgi ve becerileri uygulamalı çalışmalarla pekiştiren katılımcılar, gerçekleştirdikleri sunumların ardından sertifikalarını almaya hak kazandı.

TARİHİN İZİNDE LİDERİN YOLCULUĞU

ÇEİS Kampüs ve DD & Partners iş birliğiyle hayata geçirilen Tarihin İzinde Liderin Yolculuğu eğitimi başarıyla tamamlandı.

Farklı üye şirketlerimizden 16 katılımcının yer aldığı program, 19 Haziran 2026 tarihinde gerçekleştirildi.

Program kapsamında katılımcılar; tarihsel olaylar ve liderlik örnekleri üzerinden stratejik bakış açısı, değişim yönetimi, liyakat, diplomatik davranış ve kurumsal kültür konularını ele alma fırsatı buldu. Geçmişten günümüze uzanan örnekler üzerinden liderlik yaklaşımlarının değerlendirildiği programda, tarihsel deneyimlerin günümüz iş dünyasına yansımaları interaktif bir şekilde konuşuldu.

Katılımcılar, farklı dönemlerden ve liderlerden çıkarılan dersler ışığında liderlik yetkinliklerini geliştirmeye yönelik yeni bakış açıları kazanarak programı tamamladı.



10. ULUSLARARASI İŞ SAĞLIĞI VE GÜVENLİĞİ KONFERANSI

İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü tarafından düzenlenen “10. Uluslararası İş Sağlığı ve Güvenliği Konferansı” 12-13 Mayıs 2026 tarihlerinde Ankara ATO Congressium’da geniş bir katılımımla gerçekleştirildi.

Konferans kapsamındaki 2 oturumda Sektörümüz de temsil edildi. 13 Mayıs 2026’da Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi öğretim üyesi Doç. Dr. Işıl Kurnaz Baltacı moderatörlüğünde gerçekleştirilen günün ilk oturumunda, ÇEİS Eğitim ve İSG Birim Yöneticisi Yücel Yetişkin, “Çimento Sektöründe İSG Kültürü ve İyi Uygulamalar: Sektörel Koordinasyonun Rolü” başlıklı sunumla konuşmacı olarak yer aldı.

TISK İyi Uygulamalar başlığıyla gerçekleştirilen günün son oturumunda ise Üyemiz Limak Çimento Grup İş Sağlığı ve Güvenliği Müdürü Erhan Yılmazlar “Limak Cement Save” başlıklı sunumu ile yer alarak çimento sektöründe sahadan iyi uygulama örneklerini katılımcılarla paylaştı.



Çimento Sektörü İSG Eğitim Merkezi'nde 14 eğitim ortağımız ile iş birliği içerisinde 7 farklı grup ve 57 başlıkta gerçekleştirilecek olan 2026 yılı eğitimlerinde, Mayıs-Haziran aylarında 102 katılımcıya %94 memnuniyet oranı ile 818 insan saat eğitim verildi.

Katılımcı Sayısı

Memnuniyet Oranı



YÜKSEKTE VE KAPALI ALANDA GÜVENLİ ÇALIŞMA EĞİTİMİ

Yüksekte ve Kapalı Alanda Güvenli Çalışma Eğitimi 9-12 Haziran 2026 tarihleri arasında Çimento Sektörü İSG Eğitim Merkezi'nde yüz yüze gerçekleştirildi.

Eğitimimiz kapsamında katılımcılar; kişisel koruyucu donanımların doğru seçimi ve kullanımı, ankraj noktaları ve yaşam hatları, kapalı alanlara güvenli giriş ve çıkış yöntemleri, tehlikeli durumların tespiti ve temel kurtarma uygulamaları hakkında teorik ve uygulamalı bilgi edinme fırsatı buldu.

Olası acil durum senaryoları üzerinden gerçekleştirilen uygulamalarla, kazazedeye güvenli erişim ve kurtarma süreçleri de ele alındı. Eğitim boyunca, yüksekte ve kapalı alanlarda güvenli çalışma kültürünün güçlendirilmesine yönelik bilgi ve deneyimler paylaşıldı.



ICF AKREDİTE GÜVENLİK KOÇLUĞU PROGRAMI

ICF Akredite Güvenlik Koçluğu Programı 22-26 Haziran 2026 tarihleri arasında Çimento Sektörü İSG Eğitim Merkezi'nde yüz yüze gerçekleştirildi.

Katılımcıların güvenlik kültürünün geliştirilmesine katkı sağlayacak koçluk becerilerini kazanmalarını amaçlayan program kapsamında; etkili iletişim, güçlü soru sorma teknikleri, aktif dinleme, geri bildirim verme ve davranış odaklı güvenlik yaklaşımları ele alındı. Eğitim süresince teorik bilgilerin yanı sıra uygulamalı çalışmalar ve vaka analizleri gerçekleştirildi.



YENİ MÜHENDİSLER İÇİN ÇİMENTO SEKTÖRÜ JEST PROGRAMI TAMAMLANDI

ÇİSİEM bünyesinde 2026 yılı eğitim programında yer verdiğimiz Çimento Sektörü JEST Programı 4. grubunun 5. ve 6. modülü 18-19 Haziran 2026 tarihlerinde ÇEİS Merkez Ofisi'nde yüz yüze olarak gerçekleştirildi.

2 gün süren son oturumda, teorik bilgilerin aktarılması sonrasında katılımcılar proje sunumlarını gerçekleştirdi. Programı başarı ile tamamlayan katılımcılara sertifikaları takdim edildi.



MYK MESLEKİ YETERLİLİK BELGELENDİRMESİ SINAVLARI GERÇEKLEŞTİRİLDİ

Sendikamız çatısı altında kurulan ÇEİS Sınav ve Belgelendirme Merkezi (ÇESBEM), Çimento Üretim Elemanı (Seviye 2, 3 ve 4) ve Çimento Merkezi Kumanda Operatörü (Seviye 5) meslekleri için sınav ve belgelendirme faaliyetlerine devam ediyor.

Mesleki Yeterlilik Belgelendirmesi Sınav Organizasyonu ÇESBEM'in bilyeli değirmen, dik değirmen ve fırın sahalarında çalışanlar için düzenlediği Çimento Üretim Elemanı ve Çimento Merkezi Kumanda Operatörü Mesleki Yeterlilik Belgelendirmesi kapsamında;

- OYAK Çimento Denizli Fabrikası'nda, 11-14 Mayıs 2026 tarihlerinde, üretim biriminden 45 çalışanın,
- Limak Trakya Çimento Fabrikası'nda 20 Mayıs 2026 tarihinde, üretim biriminden 14 çalışanın,
- TITAN Traçım Çimento Fabrikası'nda 21-22 Mayıs 2026 tarihlerinde, üretim biriminden 8 çalışanın,
- Votorantim Cimentos Yibitaş Yozgat Çimento Fabrikası'nda 09-10 Haziran 2026 tarihlerinde, üretim biriminden 22 çalışanın,
- Votorantim Cimentos Nevşehir Çimento Fabrikası'nda 11 Haziran 2026 tarihinde, üretim biriminden 8 çalışanın,
- Çimko Bartın Çimento Fabrikası'nda 24-26 Haziran 2026 tarihinde, üretim biriminde 36 çalışanın

katılımıyla sınav organizasyonları gerçekleştirildi.

Bugüne kadar yapılan sınavların dökümünü aşağıdaki tabloda görebilirsiniz.

Sınav Açılan Fabrika Sayısı	Sınava Giren Kişi Sayısı	Belgelendirilen Kişi Sayısı
54	1.929	1.514



OYAK Denizli Çimento Fabrikası'nda
Çimento Üretim Elemanı ve Çimento Merkezi
Kumanda Operatörü Sınavları gerçekleştirildi



Limak Trakya Çimento Fabrikası'nda
Çimento Üretim Elemanı ve Çimento Merkezi
Kumanda Operatörü Sınavları gerçekleştirildi

54

Sınav Açılan
Fabrika Sayısı

1.929

Sınava Alınan
Toplam Aday

1.514

Başarılı Aday

%92

Aday Memnuniyet
Oranı

30

Görev Alan Farklı Sınav
Yapıcı Sayısı

50.248km

Toplam Katedilen
Yol

419 gün

Sahada Geçen
Toplam Süre

Not: Yukarıdaki veriler, Çimento Üretim Elemanı ile birlikte Çimento Merkezi Kumanda Operatörü sınavlarına ait toplam verilerdir.



TITAN Traçim Çimento Fabrikası'nda
Çimento Üretim Elemanı ve Çimento Merkezi
Kumanda Operatörü Sınavları gerçekleştirildi



Votorantim Cimentos Yibitış Yozgat Çimento
Fabrikası'nda Çimento Üretim Elemanı ve Çimento
Merkezi Kumanda Operatörü Sınavları gerçekleştirildi



Votorantim Cimentos
Nevşehir Çimento Fabrikası'nda
Çimento Üretim Elemanı Sınavları gerçekleştirildi



Çimko Bartın Çimento Fabrikası'nda
Çimento Üretim Elemanı ve Çimento Merkezi
Kumanda Operatörü Sınavları gerçekleştirildi

“TÜRKİYE’NİN 500 BÜYÜK SANAYİ KURULUŞU 2025” LİSTESİNDE SENDİKAMIZA ÜYE 14 ŞİRKET YER ALDI

İstanbul Sanayi Odası (İSO) tarafından gerçekleştirilen ve sonuçları merakla beklenen “Türkiye’nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu 2025” sonuçlarına göre Sendikamız üyesi 14 şirket listede yer aldı.

2025 Yılı “Türkiye’nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu” listesine giren ÇEİS üyesi şirketler;

- 40. sırada Oyak Çimento Fabrikaları A.Ş.
- 91. sırada Limak Çimento San. ve Tic. A.Ş.
- 101. sırada Çimko Çimento ve Beton San. Tic. A.Ş.
- 119. sırada Akçansa Çimento San. ve Tic. A.Ş.
- 137. sırada Çimsa Çimento San. ve Tic. A.Ş.
- 156. sırada Medcem Madencilik ve Yapı Malzemeleri San. ve Tic. A.Ş.
- 245. sırada Nuh Çimento San. A.Ş.
- 248. sırada Aşkale Çimento Sanayi T.A.Ş.
- 317. sırada Ferpa Çimento A.Ş.
- 333. sırada Limak Doğu Anadolu Çimento San. ve Tic. A.Ş.

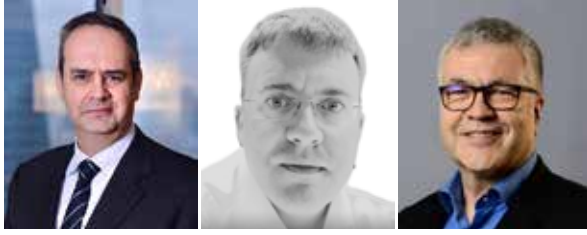
- 376. sırada As Çimento San. ve Tic. A.Ş.
- 381. sırada Çimentaş İzmir Çimento Fabrikası Türk A.Ş.
- 434. sırada Baştaş Başkent Çimento San. ve Tic. A.Ş.
- 467. sırada Göltaş Göller Bölgesi Çimento San. ve Tic. A.Ş.

Listeye giren üyelerimizi tebrik ediyoruz.



40. OYAK ÇİMENTO	248. ASKALE ÇİMENTO
91. Limak Çimento	317. FERPA ÇİMENTO
101. ÇİMKO	333. Limak Doğu Anadolu Çimento
119. AKÇANSA	376. AS ÇİMENTO
137. CİMSA	381. ÇİMENTAŞ
156. medcem	434. GÖLTAŞ
245. nuh	467. GÖLTAŞ

AKÇANSA'DA YENİ DÖNEM BAŞLIYOR



H. Hakan Gürdal

Christian Mikli

Tayfun Öneş

Akçansa'da ortaklık yapısındaki değişimin ardından üst yönetim yeniden yapılandırıldı. Tayfun Öneş genel müdür olarak atanırken, Yönetim Kurulu Başkanlığı dahil yönetim kurulunda da yeni görevlendirmeler yapıldı.

Akçansa'daki yüzde 39,72 oranındaki payını Heidelberg Materials AG'ye devretmesi ve Alman şirketin payını yüzde 79,44'e yükseltmesinin ardından, şirket yönetiminde değişikliklere gidildi.

Şirket tarafından Kamuyu Aydınlatma Platformu'na (KAP) yapılan açıklamalara göre, Yönetim Kurulu Üyesi Tayfun Öneş, Akçansa'nın yeni genel müdürü olarak atandı.

Yönetim kurulunda da değişiklikler gerçekleştirildi. Yönetim Kurulu üyeleri Umut Zenar ve Burak Turgut Orhun görevlerinden istifa ederken, boşalan üyeliklere Christian Mikli ve Tayfun Öneş atandı. Söz konusu atamaların ilk genel kurulda pay sahiplerinin onayına sunulacağı belirtildi.

Öte yandan H. Hakan Gürdal Yönetim Kurulu Başkanı, Christian Mikli ise Yönetim Kurulu Başkan Vekili olarak görevlendirildi.

Türkiye yapı malzemeleri sektörünün öncü şirketlerinden biri olan Akçansa, bu yeni dönemde Heidelberg Materials'ın global standartları, inovasyon yaklaşımı ve sürdürülebilirlik alanındaki liderlik deneyiminden aldığı güçle müşterileri, çalışanları, iş ortakları ve tüm paydaşları için daha güçlü bir değer önerisi sunmaya devam edecek.

Akçansa Yönetim Kurulu Başkanı Hakan Gürdal konuya ilişkin şunları söyledi: "Akçansa için tarihi öneme sahip güçlü bir yeni dönemin başlangıcındayız. Heidelberg

Materials'ın ana hissedar olarak sağladığı küresel ölçek, bilgi birikimi, finansal disiplin ve sürdürülebilirlik vizyonu ile Akçansa'nın Türkiye'deki köklü deneyimini ve pazar gücünü bir araya getiriyoruz. Bu yeni yapı, Akçansa'nın rekabet gücünü artırırken müşterilerimiz, çalışanlarımız, iş ortaklarımız ve tüm paydaşlarımız için daha fazla değer yaratmamıza imkan sağlayacak. Önümüzdeki dönemde inovasyon, verimlilik, sürdürülebilirlik ve iş sağlığı ve güvenliği alanlarında sektöre öncülük eden güçlü adımlar atmaya devam edeceğiz".

BURSA ÇİMENTO'DA SÜRDÜRÜLEBİLİR DÖNÜŞÜM



Bursa Çimento Genel Müdürü Barbaros Onulay, modernizasyon yatırımıyla birlikte hedeflenen çevresel kazanımların hayata geçirildiğini belirtti. Onulay, alternatif hammadde ve atıktan türetilmiş yakıt kullanım oranlarının artırılmasıyla doğal kaynakların daha verimli kullanıldığını, çevresel etkilerin azaltılmasına yönelik çalışmaların da başarıyla sürdürüldüğünü söyledi.

Bursa Çimento, Bursa Ticaret ve Sanayi Odası öncülüğünde düzenlenen 3. Uludağ Çevre Forumu'na katkı sağlayarak etkinlikte yer aldı. Bursa Business School Uludağ Kampüsü'nde gerçekleştirilen forumda sürdürülebilirlik, yeşil dönüşüm, atık yönetimi ve çevre politikaları çok sayıda uzman ismin katılımıyla ele alındı. Forumda sektör temsilcileri, kamu kurumları ve akademisyenler bir araya gelerek Türkiye'nin çevre politikaları ve COP sürecine yönelik değerlendirmelerde bulundu. Sürdürülebilir üretim modelleri ve sanayide yeşil dönüşüm başlıkları öne çıktı.

677 bin ton atık ekonomiye kazandırıldı

Forum kapsamında değerlendirmelerde bulunan Bursa Çimento Genel Müdürü Barbaros Onulay, fabrikanın çevre odaklı üretim yaklaşımını uzun yıllardır sürdürdüğünü belirtti. 2011 yılında devreye alınan Atıktan Türetilmiş Yakıt Hazırlama Tesisi sayesinde bugüne kadar yaklaşık 677 bin ton atığın alternatif yakıt olarak değerlendirildiğini ifade eden Onulay, bu sayede hem doğal kaynak kullanımının azaldığını hem de döngüsel ekonomiye katkı sağlandığını söyledi. Onulay, çimento üretiminde en yüksek maliyet kalemlerinin enerji ve kömür gibi fosil yakıtlar olduğunu hatırlatarak, bu alanda yürütülen dönüşüm çalışmalarının sürdürülebilirlik açısından kritik önem taşıdığını vurguladı.

Yüzde 80 ikincil yakıt hedefi

Modernizasyon yatırımıyla birlikte ikincil yakıt kullanım oranını %80 seviyelerine çıkarmayı hedeflediklerini belirten Onulay, bu hedefin hem enerji verimliliği hem de çevresel sürdürülebilirlik açısından stratejik bir adım olduğunu söyledi. Daha fazla alternatif hammadde ve atıktan türetilmiş yakıt kullanımının süreçlere entegre edileceğini ifade eden Onulay, biyokütle sınıfındaki atık malzeme kullanım hedefi ile birlikte karbon salınımında önemli düşüşler sağlanacağını kaydetti.

Çevre dostu üretim anlayışı güçleniyor

Modernizasyon yatırımının üretim kapasitesini değiştirmeden Bursa Çimento'nun daha sürdürülebilir ve çevre dostu bir yapıya kavuşturduğunu belirten Barbaros Onulay, alternatif hammadde ve atıktan türetilmiş yakıt kullanımının artırılmasıyla fosil yakıt tüketiminin azaltıldığını, buna bağlı olarak karbon emisyonlarında da önemli iyileşmeler sağlandığını ifade etti.

Enerji verimliliği ve ekonomiye katkı

Onulay, "Günümüzde karşı karşıya olduğumuz çevresel zorluklar, bizleri daha duyarlı, daha yenilikçi ve daha kararlı olmaya teşvik ediyor. Bu doğrultuda, enerji yönetiminden emisyon kontrolüne, atık yönetiminden alternatif yakıt kullanımına kadar pek çok alanda önemli adımlar attık. Çimento üretim süreçlerimizde yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımını artırarak karbon ayak izimizi küçültmeyi hedefliyoruz. Aynı zamanda, atıkların geri kazanımını teşvik ederek döngüsel ekonomiye katkıda bulunuyoruz" ifadelerini kullandı.

ÇİMKO'DAN KÜRESEL FİNANS HAMLESİ: DEG VE PROPARCO İLE STRATEJİK ORTAKLIK



Çimko, sürdürülebilirlik odaklı yatırımlarına uluslararası finans kuruluşlarının desteğini aldı. Şirket, Almanya merkezli kalkınma finansmanı kuruluşu DEG ile Fransa Kalkınma Ajansı'nın iştiraki Proparco arasında imzalanan stratejik iş birliği anlaşmasıyla, karbon azaltımı ve enerji verimliliği projeleri için önemli bir finansman kaynağı oluşturdu.

Çimko'nun uluslararası sermaye piyasalarındaki büyüme stratejisinin yeni bir aşaması olarak değerlendirilen anlaşma, SANKO Holding Yönetim Kurulu Başkanı Adil Sani Konukoğlu, DEG CEO'su Roland Siller ve Proparco Üretim, Tarım ve Hizmet Sektörleri Küresel Başkanı Reza Hassam Daya'nın katılımıyla gerçekleştirilen törenle resmiyet kazandı.

389,9 milyon dolarlık tahvil hacmi

Uluslararası piyasalarda daha önce gerçekleştirdiği 300 milyon dolarlık ilk tahvil ihracıyla "Yılın En Başarılı Yüksek Getirili Tahvil İhracı" ödülünü kazanan Çimko, sonraki ihraçlarla birlikte 2030 vadeli tahvilinin toplam nominal tutarını 389,9 milyon dolara yükseltti.

DEG ve Proparco tarafından satın alınan ilave tahviller sayesinde sağlanan finansmanın, şirketin yeşil dönüşüm projelerinde kullanılacağı belirtildi.

Karbon azaltımı ve enerji verimliliğine destek

Anlaşma kapsamında elde edilen kaynak, Çimko'nun düşük karbonlu üretim hedefleri doğrultusunda hayata geçireceği projelerde değerlendirilecek. Ön kalsinasyon yatırımları, enerji verimliliğini artırmaya yönelik uygulamalar ve emisyonların azaltılmasına dönük çalışmalar öncelikli alanlar arasında yer alacak.

Şirket, bu yatırımlarla hem çevresel etkilerini azaltmayı hem de uluslararası pazarlardaki rekabet gücünü artırmayı hedefliyor.

Konukoğlu: “Küresel pazarlardaki varlığımızı güçlendirecek”

Anlaşmaya ilişkin değerlendirmede bulunan SANKO Holding Yönetim Kurulu Başkanı Adil Sani Konukoğlu, uluslararası yatırımcıların Çimko'ya duyduğu güvenin bu iş birliğiyle bir kez daha ortaya çıktığını belirterek, sürdürülebilir büyüme stratejilerinin kararlılıkla devam edeceğini söyledi.

Konukoğlu, “Bu iş birliği yalnızca çevre dostu projelerimize kaynak sağlamakla kalmayacak, aynı zamanda uluslararası yatırımcı tabanımızı çeşitlendirerek küresel pazarlardaki varlığımızı daha da güçlendirecek” dedi.

Uluslararası kurumlardan destek mesajı

DEG CEO'su Roland Siller ise Çimko'nun çevresel, sosyal ve yönetim (ESG) hedeflerini desteklemekten memnuniyet duyduklarını ifade ederek, şirketin karbon azaltım yol haritasının uygulanmasına katkı sağlayacaklarını söyledi.

Proparco Üretim, Tarım ve Hizmet Sektörleri Küresel Başkanı Reza Hassam Daya da çimento sektörünün karbonsuzlaşma sürecine destek vermenin öncelikleri arasında bulunduğunu belirterek, SANKO Grubu ile iş birliklerini geliştirmeyi hedeflediklerini kaydetti.

Gerçekleştirilen anlaşma, Çimko'nun sürdürülebilirlik odaklı yatırımlarına uluslararası finans çevrelerinin duyduğu güveni ortaya koyarken, şirketin yurt dışı büyüme hedeflerine de önemli bir destek sağlayacak.

ÇİMSA, İRLANDA MERKEZLİ MANNOK'UN TAMAMINI SATIN ALDI



Çimsa, İrlanda merkezli Mannok'un tamamını satın aldı. Çimsa tarafından Kamuoyu Aydınlatma Platformu'na (KAP) yapılan açıklamada şöyle denildi:

“02.10.2024 tarihli özel durum açıklamamızda, Mannok Holdings DAC'nin (“Mannok”) paylarının %94,7'sinin bağlı ortaklığımız Cimsa Building Solutions B.V.'nin %100 bağlı ortaklığı olan Cimsa Ireland Ltd tarafından satın alınmasına ilişkin işlemlerin 02.10.2024 tarihi itibarıyla tamamlandığı kamuya duyurulmuştur.

Cimsa Ireland Ltd tarafından Mannok'un azınlık ortaklarına ait %5,3 sermaye payı 20.483.288 EUR bedel karşılığında ve pay bedelleri tamamen ve nakden ödenmek suretiyle 22.05.2026 tarihinde satın alınmıştır. Böylelikle, Mannok'un sermayesini temsil eden paylarının tamamı (%100) Cimsa Ireland Ltd'e geçmiş ve bağlı ortaklığımız Cimsa Building Solutions B.V., Mannok paylarının tamamının dolaylı kontrolüne sahip olmuştur”.

OYAK ÇİMENTO, YEŞİL DÖNÜŞÜMLE SEKTÖRE YÖN VERİYOR



OYAK Çimento, 1 Ocak 2025 - 31 Aralık 2025 dönemini kapsayan faaliyetlerini, stratejik önceliklerini ve çevresel, sosyal ve yönetim (ÇSY) performansını şeffaf bir şekilde paydaşlarına sunduğu 2025 Entegre Raporu'nu kamuoyuyla paylaştı. Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi ve GRI Standartları ile uyumlu olarak hazırlanan rapor, Şirket'in kısa, orta ve uzun vadeli değer yaratma hedeflerini bütüncül bir yaklaşımla ele alıyor.

Karbon Nötr Geleceğe Doğru

2025 yılını, zorlu küresel ekonomik koşullar, jeopolitik gelişmeler ve enerji maliyetlerindeki dalgalanmalara rağmen operasyonel dayanıklılığını koruduğu ve iş modelini daha çevik, verimli ve sürdürülebilir bir yapıya dönüştürdüğü bir yıl olarak tamamlayan OYAK Çimento, "Yeşil Yeni Alttındır" vizyonu doğrultusunda stratejik adımlar atmaya devam ediyor. Şirket, Bilim Temelli Hedefler Girişimi (SBTi) onaylı 2050 Net Sıfır hedefleri doğrultusunda; enerji verimliliği, alternatif yakıt ve ham madde kullanımı, yenilenebilir enerji ve dijitalleşme alanlarındaki yatırımlarını kararlılıkla sürdürüyor. Bu vizyonun en somut göstergelerinden biri olarak, 2025 yılında çevre ve düşük karbon odaklı toplam yatırımların tutarı 3,49 milyar TL seviyesine ulaştı. Bu yatırımlar içerisinde en büyük payı, %85,6 oranıyla yenilenebilir enerji projeleri oluşturdu. Şirket, sanayi sektörü için öz tüketim amaçlı hayata geçirilen en büyük güneş enerjisi santrallerinden birini de yıl sonu itibarıyla devreye alarak sürdürülebilir enerji dönüşümünde önemli bir kilometre taşına imza attı.

OYAK Çimento, operasyonel iyileştirmelerin yanı sıra ürün portföyünü de dönüştürerek sürdürülebilir rekabet gücünü artırıyor. "Yeşil Çimento Mevzuatı" ile uyumlu şekilde düşük klinker içerikli ürün geliştirme çalışmalarına odaklanan Şirket, sürdürülebilir ürünlerden elde edilen gelirin toplam gelire oranını %34,8 seviyesine taşıyarak pazardaki öncü konumunu güçlendirdi.

"Sektörümüzdeki dönüşüme yön veriyoruz"

Raporun sunuşunda değerlendirmelerde bulunan OYAK Çimento Yönetim Kurulu Başkanı Suat Çalbıyık, 2025 yılının OYAK Çimento için dayanıklılığın ve sürdürülebilir yönetim anlayışının ön plana çıktığı bir dönem olduğunu belirtti. Çalbıyık, "OYAK Çimento olarak temel önceliğimiz sektörümüzdeki dönüşüme yön vermek, değer zincirimizin her aşamasında kalıcı fayda üretmek ve ülkemizin sanayi gücünü küresel ölçekte temsil etmek oldu. Bugün OYAK Çimento; sürdürülebilir şehirler için çözüm geliştiren, teknolojiyle güçlenen, düşük karbonlu üretim yetkinliğini artıran ve geleceğin ihtiyaçlarına yanıt veren entegre bir sanayi şirketi olma yolunda kararlılıkla ilerlemektedir" ifadelerini kullandı.

"Geleceğin üretim modelini şekillendiriyoruz"

Şirketin stratejik hedeflerine ilişkin görüşlerini paylaşan OYAK Çimento Ülke CEO'su Murat Sela ise atılan adımların bugünün performansını güçlendirirken geleceğin üretim modelini de şekillendirdiğini vurguladı. Sela, "Yenilenebilir enerji, dijitalleşme, enerji verimliliği ve operasyonel süreklilik alanlarında attığımız adımlar, sürdürülebilir bir gelecek vizyonumuzun ayrılmaz parçalarıdır. 2025 yılında gerçekleştirdiğimiz çevre odaklı yatırımlarla, OYAK Çimento'yu yalnızca çimento üreten bir şirket olmanın ötesine taşıma hedefimizi güçlendirdik" dedi.

OYAK ÇİMENTO'DAN MARMARA DENİZİ'NE SÜRDÜRÜLEBİLİR GELECEK YATIRIMI



OYAK Çimento, Kocaeli Büyükşehir Belediyesi iş birliğiyle yürüttüğü yapay resif projesinin 2026 yılı fazını Darıca Sahili'nde hayata geçirdi. Bölgedeki biyoçeşitliliği desteklemek adına 100 adet yeni yapay resif bloğu deniz tabanına indirilirken, eş zamanlı olarak yürütülen balıklandırma çalışmalarıyla 6 bin adet markalı yavru balık sularla buluşturuldu.

OYAK Çimento, küresel vizyonu ve sürdürülebilirlik odaklı stratejileri doğrultusunda çevre projelerine hız kesmeden devam ediyor. Geçtiğimiz yıl Mayıs ayında Kocaeli Büyükşehir Belediyesi iş birliğiyle başlatılan yapay resif hamlesi, geniş katımlı bir törenle ikinci aşamasına taşındı. “Yaşamın İzinde: Deniz Yuvaları Projesi” kapsamında, OYAK Çimento’nun özel teknolojisiyle üretilen 100 adet yeni yapay resif bloğu Darıca açıklarında denize indirilerek yeni bir habitat alanı oluşturuldu. Aynı törende, İzmit Körfezi Balıklandırma Projesi kapsamında yetiştirilen ve markalanan 6 bin adet çipura, levrek, kalkan ve mersin balığı yavrusu da körfez sularına bırakıldı.

“Sadece Sektöre Değil, Geleceğe Öncülük Etmeyi Hedefliyoruz”

Törende projeye ilişkin değerlendirmelerde bulunan OYAK Çimento Alternatif Kaynaklar ve Çevre Direktörü M. Galip Tekiner şunları dile getirdi: “İlk yıl çıktıklarından aldığımız olumlu bilimsel verilerle, bugün Yapay Resif Projemizin kapsamını daha da büyütmenin gururunu yaşıyoruz. Kocaeli Büyükşehir Belediyemiz, Valiliğimiz, TAGEM, SUMAE ve Kocaeli Üniversitemiz ile yürüttüğümüz bu çok ortaklı çalışma; endüstrinin çevre viz-

yonu ile nasıl bütünleşebileceğinin en güzel örneklerinden biri. Üretim süreçlerimizde karbon emisyonunu azaltırken, denizlerimizin altındaki yaşamı da yenilikçi yeşil ürünlerimizle korumaya ve sürdürülebilir balıkçılığı desteklemeye devam edeceğiz”.

SEZA ÇİMENTO 22 ÜLKEYE AÇILDI



Seza Çimento Yönetim Kurulu Başkanı Prof. Dr. Yasemin Açık, Avrupa ve Güney Amerika başta olmak üzere 22 ülkeye ihracat yaptıklarını açıklarken, yeşil dönüşüm ve dijitalleşme odaklı yatırımlarla küresel rekabet gücünü artırmayı hedeflediklerini söyledi.

Seza Çimento, ihracat ağını genişletirken üretimde yeşil dönüşüm ve dijitalleşmeyi merkeze alıyor. Şirket, 2030'a kadar düşük karbonlu üretim modeline geçmeyi planlıyor.

22 ülkeye ihracat, yeni Pazar hedefi

Prof. Dr. Yasemin Açık, şirketin Avrupa ve Güney Amerika başta olmak üzere 22 ülkeye ihracat gerçekleştirdiğini belirtti. Açık, mevcut pazarlarda derinleşmeyi ve yüksek potansiyelli yeni coğrafyalarda büyümeyi hedeflediklerini ifade etti.

Yeşil dönüşüm ihracatın merkezinde

Şirketin ihracat stratejisinde çevreci üretimin kritik rol oynadığını vurgulayan Açık, yenilenebilir enerji yatırımlarıyla emisyonları azaltmayı ve enerji verimliliğini

artırmayı hedeflediklerini söyledi. Bu sayede uluslararası pazarlarda daha rekabetçi bir yapı oluşturulması planlanıyor.

2030 hedefi: Dijital ve düşük karbonlu üretim

Seza Çimento'nun uzun vadeli yol haritasına da değinen Açık, 2030 yılına kadar tamamen dijitalleşmiş, düşük karbon salınımına sahip ve yüksek rekabet gücüne ulaşmış bir üretim modeline geçmeyi hedeflediklerini açıkladı.

Demiryoluna yerli lokomotif desteği

Şirketin lojistik yatırımlarına da değinen Açık, Türkiye'nin ilk yerli ve milli bataryalı manevra lokomotifi için tasarım aşamasında sipariş verdiklerini belirtti. Bu yatırımın, düşük karbonlu taşımacılık ve yerli teknoloji açısından önemli olduğunu ifade etti.

Fabrikaya 5 demiryolu hattı

Seza Çimento'nun kuruluşundan itibaren demiryolunu stratejik öncelik olarak gördüğünü belirten Açık, fabrikanın içine kadar uzanan 5 ayrı demiryolu hattını kendi imkanlarıyla hayata geçirdiklerini söyledi. Bu sayede ürünler Türkiye geneline ve limanlara daha verimli ulaştırılıyor.

Baskil'e ar-ge merkezi geliyor

Fırat Üniversitesi iş birliğiyle Ar-Ge çalışmalarını sürdüren şirket, şimdi de Baskil'deki fabrika bünyesinde yeni bir Ar-Ge merkezi kurmaya hazırlanıyor. Merkezin bu yıl içinde açılması planlanıyor.

150 Mw'lık yenilenebilir enerji yatırımı

Seza Çimento, Eskişehir, Elazığ ve Kırklareli'nde toplam 150 MW kapasiteli rüzgar ve güneş enerjisi yatırımı yapmayı planlıyor. Bu yatırımlara enerji depolama projeleri de eşlik edecek.

Atık ısı geri kazanımı ve yeşil çimento

Şirket, üretimde ortaya çıkan baca gazını enerjiye dönüştürerek verimlilik sağlıyor. Ayrıca "yeşil çimento" üretimini artırmaya yönelik çalışmalar kapsamında klinker oranını düşürmeye odaklanıyor.

SEZA ÇİMENTO, ELAZIĞ İNŞAAT FUARI'NDA SEKTÖR PROFESYONELLERİYLE BULUŞTU



Seza Çimento, alanında bölgenin en kapsamlı fuarı olan Elazığ İnşaat Fuarı'na katıldı. Fuarda inşaat ve gayrimenkul sektörünün temsilcileri ile bir araya gelen Seza Çimento yetkilileri, gri çimentonun yanı sıra düşük karbonlu yeşil çimento ürünlerini de tanıttı. Seza Çimento Yönetim Kurulu Başkanı Prof. Dr. Yasemin Açık, "Standımıza gösterilen ilgi, sektörle kurduğumuz temaslara ve yaptığımız görüşmeler, yeni iş birlikleri için güçlü bir zemin oluşturdu" dedi.

Elazığ'ın en büyük özel sektör yatırımı olan Seza Çimento, Elazığ İnşaat Fuarı'na katıldı. Fuarda mimarlar, mühendisler, müteahhitler, inşaat firmaları, satın alma yöneticileri, gayrimenkul geliştiricileri ve yatırımcılarla bir araya gelen Seza Çimento, gri çimento ürünlerinin yanı sıra düşük karbonlu yeşil çimento portföyünü de tanıttı. 70 metre karelik geni stant, fuar ziyaretçilerinin en çok ilgi gösterdiği alanlardan biri oldu.

Prof. Dr. Yasemin Açık: “Sektörün ihtiyaçlarını doğrudan dinledik”

Fuarı değerlendiren Seza Çimento Yönetim Kurulu Başkanı Prof. Dr. Yasemin Açık, “Seza Çimento olarak Elazığ’da üretmenin, bu şehirde değer yaratmanın ve bölgenin kalkınmasına katkı sunmanın sorumluluğunu taşıyoruz. Elazığ İnşaat Fuarı da ürünlerimizi tanıtmamızın yanı sıra sektörün ihtiyaçlarını doğrudan dinledik, yeni bağlantılar kurduğumuz ve önümüzdeki dönem için güçlü iş birliklerinin temelini attığımız bir buluşma noktası oldu. Bu değerli organizasyonun hayata geçirilmesinde emeği geçen Elazığ Belediyesi’ne, fuar organizasyon ekibine ve standımızı ziyaret eden şehir yöneticilerine ve tüm sektör temsilcilerine teşekkür ediyorum” dedi.

10 yıldır Elazığ’dan dünyaya ulaşıyor

2016 yılında Baskil’de kurulan ve bu yıl 10’uncu yaşını kutlayan Seza Çimento’da günde 5.500 ton klinker ve 7.500 ton çimento üretimi gerçekleştiriliyor. Endüstri 4.0 odağında kurulan fabrikada RoboLab, SCADA ve Expert sistemleriyle üretim süreçleri izlenebilir, kontrol edilebilir ve sürdürülebilir kalite anlayışıyla yönetiliyor. Şirket, tüm gri çimento türlerini üretmesinin yanı sıra yeşil çimento ürünleriyle de düşük karbonlu üretim modeline odaklanıyor.

2030’a kadar tamamen dijital, düşük karbonlu ve rekabet gücü yüksek bir üretim modeline geçmeyi hedefleyen Seza Çimento, yenilenebilir enerji, Ar-Ge, dijitalleşme ve yeşil dönüşüm yatırımlarıyla Elazığ’dan dünyaya uzanan güçlü bir sanayi modeli oluşturuyor. Günümüz itibarıyla 22 ülkeye ihracat gerçekleştiren Seza Çimento, başta bölge olmak üzere yurt içi pazarının gelişimine de katkı sağlıyor.

TOBB ÇİMENTO MECLİSİ BAŞKANLIĞINA ADİL SANİ KONUKOĞLU SEÇİLDİ



SANKO Holding ve TÜRKÇİMENTO Yönetim Kurulu Başkanı Adil Sani Konukoğlu, TOBB Çimento ve Çimento Ürünleri Meclis Başkanlığı görevine seçildi. Konukoğlu, sektörün yeşil dönüşüm, dijitalleşme ve sürdürülebilir büyüme hedefleri doğrultusunda ortak akıl ve iş birliğiyle çalışmalarını sürdüreceklerini vurguladı.

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) T. Çimento ve Çimento Ürünleri Meclisi Toplantısı’nda gerçekleştirilen seçim sonucunda SANKO Holding ve TÜRKÇİMENTO Yönetim Kurulu Başkanı Adil Sani Konukoğlu, TOBB Çimento ve Çimento Ürünleri Meclisi’nin Başkanı oldu. Seçimin ardından değerlendirmelerde bulunan Konukoğlu, “TOBB Çimento ve Çimento Ürünleri Meclis Başkanlığı görevini üstlenmekten büyük bir memnuniyet duyuyorum. Sektörümüz, yeşil dönüşümden dijitalleşmeye, sürdürülebilirlikten uluslararası rekabete kadar birçok başlıkta önemli bir dönüşüm sürecinden geçiyor. Meclisimiz çatısı altında tüm paydaşlarımızla birlikte hareket ederek sektörümüzün rekabet gücünü artıracak, sürdürülebilir büyümesini destekleyecek ve ülkemizin kalkınma hedeflerine katkı sunacak çalışmaları kararlılıkla sürdüreceğiz” dedi.



İÇTİHATLI İŞ KANUNU VE İLGİLİ MEVZUAT

Yargıtay 9. HD. Üyesi Doğan Korkmaz,

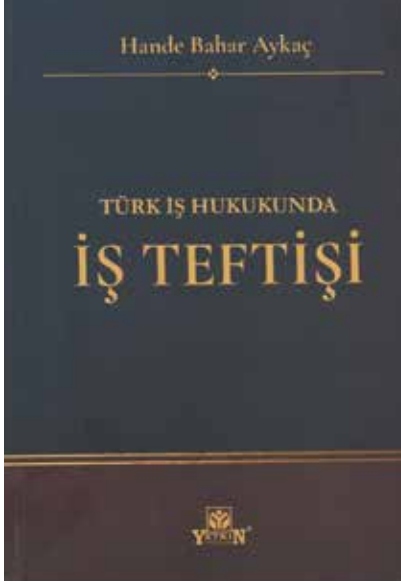
Yargıtay 9. HD. Tetkik Hakimi Dr. Mehmet Anıl Arslanoğlu

Yargıtay 9. HD. Tetkik Hakimi Taylan Kantemir

Yargıtay 9. Hukuk Dairesi Üyesi Doğan Korkmaz ile Tetkik Hakimleri Dr. Mehmet Anıl Arslanoğlu ve Taylan Kantemir tarafından hazırlanan “İçtihatlı İş Kanunu ve İlgili Mevzuat” kitabı yayımlanmıştır.

4857 sayılı İş Kanunu’na ilişkin güncel ve ilkesel nitelikteki içtihatlarla sistematik olarak yer verilen bu kitapla iş hukuku uygulamasına ve doktrine katkı sağlanması amaçlanmıştır.

Kitapta ayrıca Türk Borçlar Kanunu’nun hizmet akdine yönelik düzenlemelerine ilişkin seçilen içtihatlar 4857 sayılı İş Kanunu’nun ilgili maddelerine eklenerek bu konudaki ihtiyacın giderilmesine yönelik bütünsellik sağlanmaya çalışılmıştır.



TÜRK İŞ HUKUKUNDA İŞ TEFTİŞİ

Doç. Dr. Hande Bahar Aykaç

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi Doç. Dr. Hande Bahar Aykaç tarafından hazırlanan “Türk İş Hukukunda İş Teftişi” kitabı yayımlanmıştır.

Kitap, “İş Teftişinin Kavramsal, Kurumsal ve Hukuki Çerçevesi”, “İş Teftişi Süreci” ve “İş Teftişinin Özellik Arz Eden Görünümleri” olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır.

Kitapta, Türk iş hukukunda, iş teftişinin tarihsel kökenlerinden başlayarak günümüzün dijital ve çok boyutlu çalışma ilişkilerine kadar uzanan geniş bir perspektifle, iş teftişinin iş hukukundaki merkezi rolü ve karşılaştığı güncel sorunlar kapsamlı biçimde analiz edilmiştir.

OECD EKONOMİK GÖRÜNÜMÜ, HAZİRAN 2026: BASKI ALTINDA

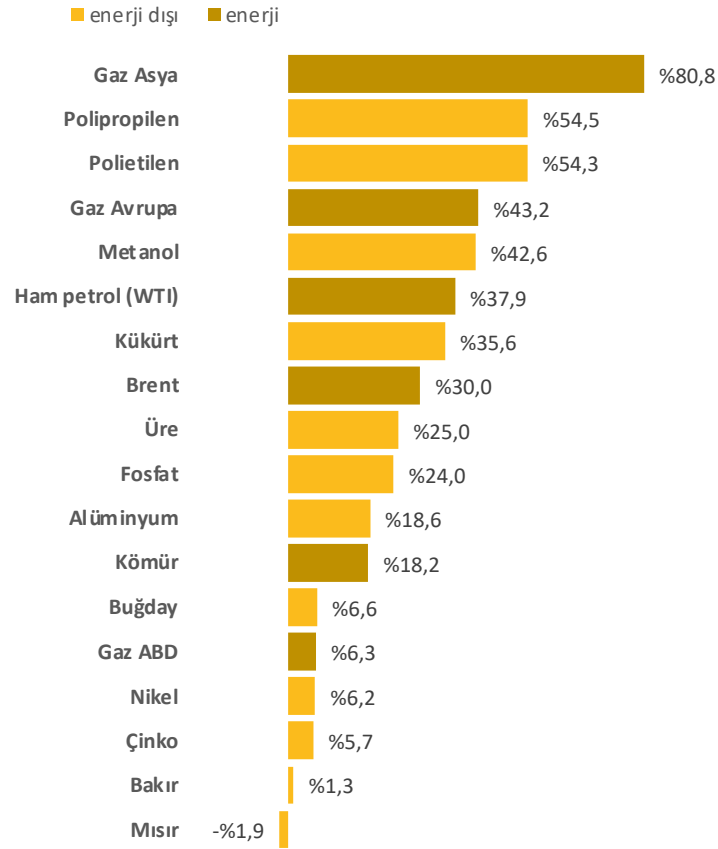
OECD Ekonomik Görünümü (EG), OECD'nin geçtiğimiz yıl, bu yıl ve önümüzdeki yıl için önemli küresel ekonomik eğilimler ve beklentilere ilişkin yılda iki kez yaptığı analizdir. OECD Ekonomi Departmanı tarafından hazırlanan Rapor, her bir üye ülkenin ve söz konusu bu ülkelerin uluslararası gelişmeler üzerindeki etkilerinin incelemesine dayalı olarak çıktı, istihdam, hükümet harcamaları, fiyatlar ve cari dengeler için tutarlı bir dizi tahmin ortaya koymaktadır.

OECD Raporunda, tüm OECD üyesi ülkeler ve üye olmayan seçilmiş ülkeler için kapsam sağlanmaktadır. Her sayı, genel bir değerlendirme ve her bir ülke için gelişmeleri özetleyen ve tahminler sağlayan bir bölüm içerir. Bu çalışma, Raporun yönetici özeti olarak hazırlanmış çıktısından faydalanılarak hazırlanmış olup; özellikle G20 ülkeleri ile Türkiye özelindeki bilgiler, tahminler ve tavsiyeler üzerinde durulmaktadır.

GİRİŞ

Ortadoğu'daki çatışma, küresel ekonomik görünümü şekillendiren baskın güç haline geldi. Şubat ayından bu yana, üretim ve ihracatın kısıtlanmasıyla birlikte, Basra Körfezi ekonomilerinde üretilen enerji fiyatları ve diğer önemli tarım ve sanayi girdilerinin fiyatları hızla yükseldi. Bu durum enflasyonu artırarak reel gelirler ve ekonomik büyüme üzerinde baskı oluşturdu. GSYİH büyüme tahminleri aşağı yönlü revize edilirken, enflasyon tahminleri yukarı yönlü revize edildi.

Tablo-1 Seçilmiş emtia fiyatlarının evrimi - Şubat26/Mayıs26 % değişimi



Kaynak: OECD Ekonomik Görünümü, Haziran 2026.

1. GENEL DEĞERLENDİRME

1.1. Önemli Rakamlar



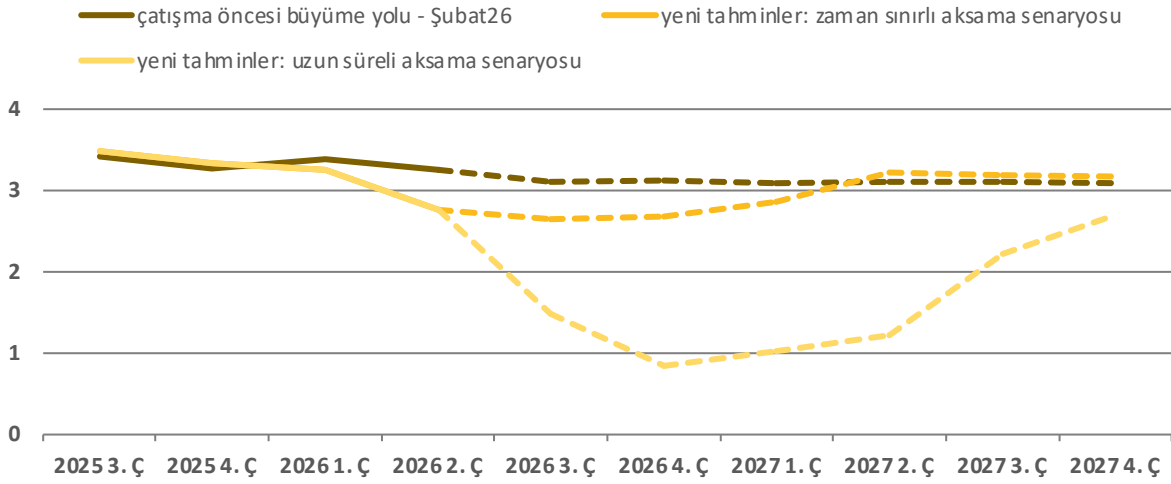
1.2. Kesintiler ne kadar uzun sürerse, ekonomik ve sosyal maliyetler de o kadar artar

Çatışmanın süresi ve kapsamı belirsizliğini koruyor, ancak hasar gören altyapının ve ulaşım yollarının onarılması ve ürünlerin dünya çapında dağıtılması aylar süreceği göz önüne alındığında, ekonomik etkilerinin bir süre daha hissedilmesi muhtemeldir.

Belirsizlikler ışığında, Ekonomik Görünüm küresel ekonomi için iki senaryo sunmaktadır.

Zaman sınırlı bir aksama senaryosunda, büyük çaplı aksamaların nispeten kısa süreli kalacağı varsayılırken, uzun süreli bir aksama senaryosunda, daha geniş kapsamlı aksamaların 2027 yılına kadar süreceği ve çok daha uzun süreli olumsuz sonuçlar doğuracağı öngörülmektedir. Her iki senaryo da küresel ekonomideki sağlam bir ivme zemininde gerçekleşmekte olup, üretim, yapay zekâ ile ilgili güçlü yatırımlar, üretim ve ticaret, düşük gümrük vergisi engelleri ve destekleyici finansal ve mali koşullar sayesinde artmaktadır.

Tablo-2. Küresel GSYİH büyümesi - yıldan yıla % değişim



Kaynak: OECD Ekonomik Görünümü, Haziran 2026.

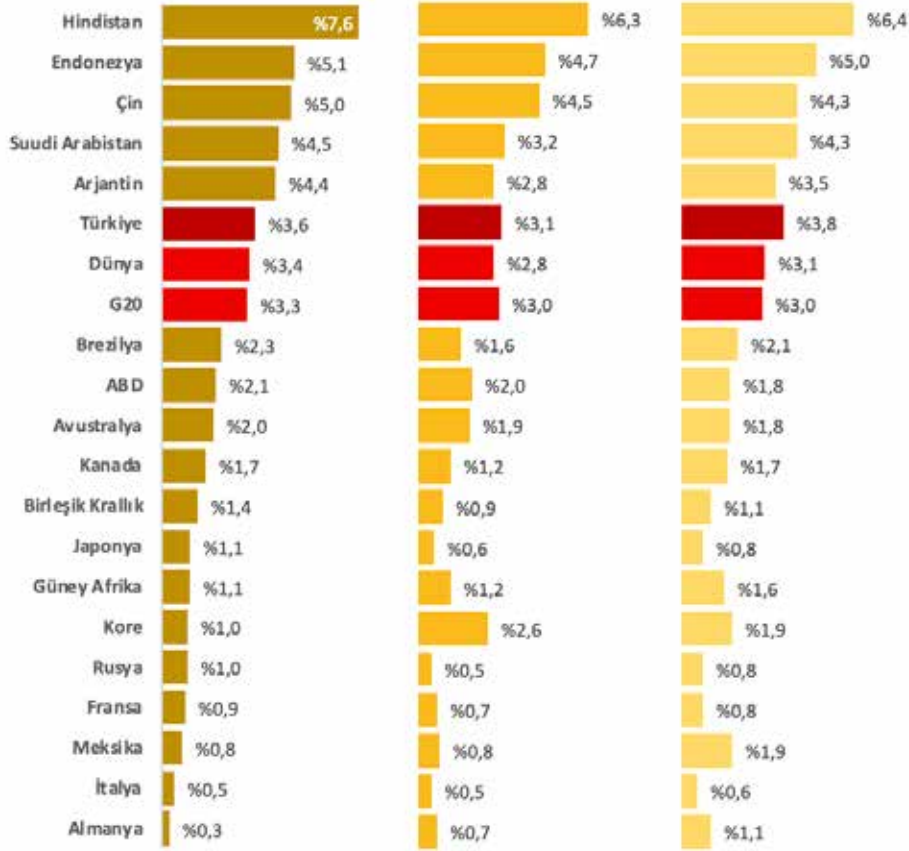
Uzun süreli aksama senaryosu, petrol, doğalgaz ve gübre fiyatlarının, hafif aksama senaryosuna kıyasla 2027'nin üçüncü çeyreğine kadar %50 artacağını ve ardından arzın toparlanmasıyla kademeli bir düşüş yaşanacağını varsaymaktadır. Senaryo ayrıca, enerji kısıtlamaları ve tedarik zinciri aksamalarından kaynaklanan daha düşük teknik verimlilik, daha yüksek hane halkı tasarrufları ve daha sıkı finansal koşullar, hisse senedi fiyatlarında %15'lik bir düşüş, daha yüksek yatırım risk primleri (75-100 baz puan) ve uzun vadeli devlet tahvili vade primlerinde 50 baz puanlık bir artış da içermektedir.

1.3. Zaman sınırlı bir aksama senaryosunda küresel büyüme zayıflayacaktır

Kuzey Amerika ve Avrupa'da büyümenin, temkinli bir toparlanmanın ardından hafifçe yavaşlaması bekleniyor; ABD'de büyüme 2026'da %2,0'ye ve 2027'de %1,8'e gerileyecek, Kanada %1,2'ye düştükten sonra %1,7'ye yükse-

lecek, Meksika 2027'ye kadar %1,9'a güçlenecek, Birleşik Krallık %0,9'dan %1,1'e çıkacak, Çin ise 2026'da %4,5'e ve 2027'de %4,3'e istikrarlı bir şekilde gerileyecek.

Tablo-3. 2025 için reel GSYİH büyümesi ile 2026 ve 2027 için projeksiyonlar - yıldan yıla % değişim



Kaynak: OECD Ekonomik Görünümü, Haziran 2026.

1.4. Bu yıl birçok ekonomide manşet enflasyonun artması bekleniyor

Bu senaryoda, birçok ekonomide manşet enflasyonun 2026'da yükseleceği öngörülüyor; bu durum, enerji ve diğer emtia fiyatlarındaki son artışı yansıtıyor. Enerji fiyatlarındaki düşüşle birlikte enflasyon baskılarının 2027'de genel olarak azalacağı öngörülürken, bu durum kısmen gıda fiyat enflasyonundaki hafif artışla dengelenecektir; zira yüksek enerji ve gübre fiyatlarının gıda emtia fiyatları üzerindeki gecikmeli etkisi daha belirgin hale gelecektir. ABD'de enflasyonun kısa vadede yüksek kalması bekleniyor; bu durum, enerji şokunu ve geçmişteki tarife artışlarının devam eden gecikmeli etkisini yansıtıyor. Bununla birlikte, enerji fiyatları düştükçe ve tarife etkileri azaldıkça enflasyonun ılımlılaşması öngörülüyor. Japonya'da, benzin fiyatlarına getirilen tavan fiyat ve elektrik ile doğalgaza yönelik ek sübvansiyonlar sayesinde kısa vadeli enflasyon artışının sınırlandırılması ve enflasyonun 2027'de %2

hedef seviyesine geri dönmesi öngörülüyor. 2026 yılının ilk üç çeyreğinde manşet enflasyonda yaşanan artışın ardından, Euro Bölgesi enflasyonunun da hedef seviyesine geri dönmesi ve birim işgücü maliyetindeki artışın 2027'de daha da yavaşlaması bekleniyor. Benzer şekilde, gelişmekte olan piyasa ekonomilerinde zamanla azalacak bir enflasyon artışı yaşanması öngörülüyor. Hindistan'da, geçmişteki gıda ve enerji fiyatlarını düşürücü şokların azalan deflasyonist etkisi, enerji fiyatlarındaki artış ve son dönemdeki para birimi değer kaybıyla daha da kötüleşecek. Çin'de enflasyonun, daha yüksek enerji fiyatlarına ek olarak planlanan atıl sanayi kapasitesindeki azalma nedeniyle 2026-2027 yıllarında %1,5-2 arasına yükselmesi bekleniyor.

Arjantin ve Türkiye'de ise, enerji ve gübre maliyetlerinden kaynaklanan olumsuzluklara rağmen, devam eden fazla kapasite nedeniyle daha fazla deflasyon bekleniyor. Brezilya, Endonezya, Meksika ve Güney Afrika da dahil olmak üzere diğer birçok gelişmekte olan piyasa ekonomisinde enflasyonun 2027'de yavaşlaması bekleniyor.

Tablo-4. 2025 yılı için manşet enflasyon ve 2026 ile 2027 yılları için projeksiyonlar - yıldan yıla % değişim

Arjantin	%41,9	%30,5	%15,7
Türkiye	%34,9	%28,4	%18,3
Rusya	%8,7	%6,5	%4,7
Brezilya	%5,0	%4,4	%3,6
Meksika	%3,8	%3,9	%3,2
Birleşik Krallık	%3,4	%3,7	%2,4
G20	%3,4	%4,0	%3,1
Güney Afrika	%3,2	%4,2	%3,8
Japonya	%3,2	%2,0	%2,3
Avustralya	%2,8	%4,4	%2,5
ABD	%2,6	%3,7	%2,1
Almanya	%2,3	%2,7	%2,8
Kore	%2,1	%2,6	%2,2
Hindistan	%2,1	%4,8	%4,0
Kanada	%2,1	%2,4	%2,0
Suudi Arabistan	%2,0	%2,1	%2,2
Endonezya	%1,9	%3,4	%2,5
İtalya	%1,6	%3,0	%2,1
Fransa	%0,9	%2,1	%1,8
Çin -%0,1	%1,5	%1,5	%1,9

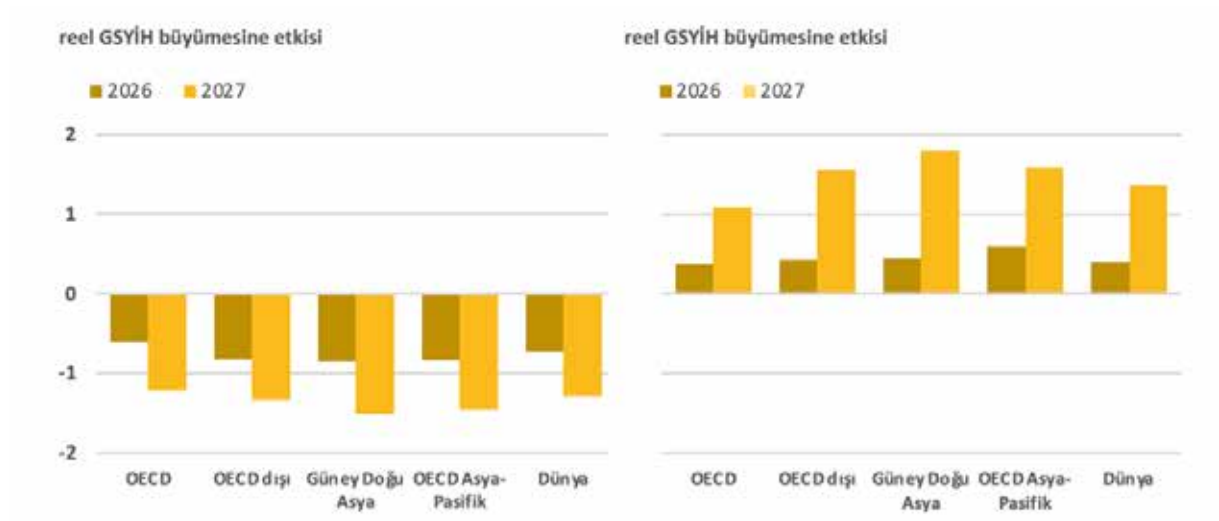
Kaynak: OECD Ekonomik Görünümü, Haziran 2026.

1.5. Uzun süreli bir aksama, büyümeyi olumsuz etkiler ve enflasyonu önemli ölçüde artırır

Uzun süreli bir aksama senaryosunda, etkiler bölgelere göre farklılık gösterecek olup, özellikle Körfez ülkelerinden gelen tedariklere bağımlı olan enerji ithal eden Asya ekonomileri daha fazla risk altında olacaktır.

Daha genel olarak, yüksek enerji fiyatları, arz kıtlığı, sıkılaştıran finansal koşullar ve azalan güven, dünya genelindeki faaliyetleri olumsuz etkileyecektir. Enflasyon da yoğunlaşarak 2026'da yaklaşık 0,4 puan ve 2027'de 1,3 puan artacak; bu da özellikle merkez bankaları olmak üzere politika yapıcılar için zorlu denge sorunları yaratacaktır.

Tablo-5. 2026 ve 2027 yıllarında büyüme ve enflasyonda uzun süreli bir aksamaya yol açacak bölgesel şok - % puanları



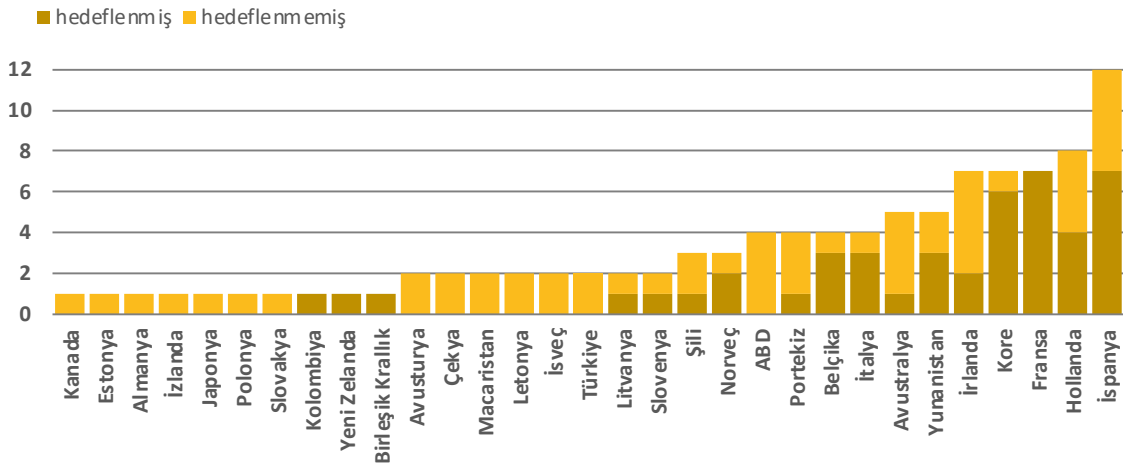
Kaynak: OECD Ekonomik Görünümü, Haziran 2026.

Uzun süreli aksama senaryosu, petrol, doğalgaz ve gübre fiyatlarının, sınırlı süreli aksama senaryosuna kıyasla 2027'nin üçüncü çeyreğine kadar %50 oranında artacağını ve ardından arzın toparlanmasıyla kademeli olarak düşeceğini varsaymaktadır.

1.6. Birçok ülke enerji fiyatlarında rahatlama sağlamak için hızla harekete geçti

Birçok hükümet, artan enerji maliyetlerinin etkisini azaltmak için hane halklarına ve firmalara yönelik destek önlemleri uygulamaya koymuştur. Bu tür isteğe bağlı önlemler, en çok ihtiyaç duyan hane halklarına ve sürdürülebilir firmalara iyi bir şekilde odaklanmalı, enerji kullanımını azaltmaya yönelik teşvikleri korumalı ve enerji fiyatları düşüşte hızlı bir şekilde geri çekilmeye olanak tanıyan açık sona erme mekanizmalarına sahip olmalıdır.

Tablo-6. Mayıs 26 tarihi itibarıyla açıklanan enerji destek tedbirleri - maliyetli önlemlerin sayısı, OECD ülkeleri



Kaynak: OECD Ekonomik Görünümü, Haziran 2026.

Hedefli önlemler, belirli bir hane halkı veya firma alt grubunu hedef alan mali araçlar olarak tanımlanır. Hedefsiz önlemler ise, fiyat tavanları gibi, gelir veya büyüklükten bağımsız olarak tüm tüketicilere fayda sağlar.

II. Politika yapıcılar ne yapabilir?

1. Para politikası teyakkuzda kalmalıdır

Hem gelişmiş hem de gelişmekte olan piyasa ekonomilerindeki merkez bankaları, temel enflasyon baskılarının kalıcı olarak kontrol altında tutulmasını sağlamak için ekonomik ve finansal gelişmeler etrafındaki risk dengesindeki değişimlere karşı tetikte ve dikkatli olmalıdır. Enerji fiyat şokundan kaynaklanan geçici olarak yükselen manşet enflasyon, uzun vadeli enflasyon beklentileri sağlam bir şekilde sabit kaldığı sürece göz ardı edilebilir.

2. Enerji tasarrufu desteği geçici ve hedef odaklı tutulmalıdır

Hükümetler enerji krizine hızla yanıt vererek hane halkları ve işletmeler için geniş bir yelpazede destek önlemleri uygulamaya koydu. Bu önlemler zamanında alınmış olsa da, birçoğu yeterince hedef odaklı değildi. Özellikle orta vadede mali sürdürülebilirliğin sağlanması ihtiyacı göz önüne alındığında, savunmasız hane halklarına ve firmalara yönelik destek, daha düşük maliyetle etkili koruma sağlayabilir. Enerji fiyatları normale döndükçe, destek de kademeli olarak azaltılmalıdır. Önlemler, zamanında, hedef odaklı ve geçici olmanın ötesinde, enerji tasarrufu teşviklerini korumalıdır. Büyüme önemli ölçüde zayıflarsa, uzun süreli aksama senaryosunda olduğu gibi, para politikasının bunu yapma kapsamı sınırlı olduğundan, mali politika, çıktıyı desteklemek için gerekli teşviki sağlamalıdır.

3. Enerji güvenliğini ve verimliliğini güçlendirin

Enerji kaynaklarını, teknolojilerini ve tedarik zincirlerini çeşitlendirmek, tek bir arıza noktasına olan bağımlılığı azaltarak dayanıklılığı güçlendirir. Bu yaklaşım başlangıç maliyetlerini artırsa da, belirsiz ve değişken bir ortamda aksaklıklardan kaynaklanan riskleri ve ekonomik kayıpları sınırlamaya yardımcı olur.



Çimento İşveren Dergisi'nde Yayınlanacak Makaleler İçin
Hakem Yayın Danışma Kurulu
Board of Referees for the Articles to be Published in
Çimento İşveren Journal

Prof. Dr. Levent Akın	Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. Gülsevil Alpagut	İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Yusuf Alper	Uludağ Üniversitesi
Prof. Dr. Tankut Centel	Koç Üniversitesi
Prof. Dr. Toker Dereli	Emekli
Prof. Dr. Ömer Ekmekçi	İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Münir Ekonomi	Emekli
Prof. Dr. H. Burak Gemalmaz	İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Alpay Hekimler	Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Prof. Dr. Hande Karadağ	MEF Üniversitesi
Prof. Dr. Cem Kılıç	TOBB ETÜ
Prof. Dr. Erdem Özdemir	Marmara Üniversitesi
Prof. Dr. Nahit Töre	Emekli
Prof. Dr. A. Can Tuncay	Bahçeşehir Üniversitesi
Prof. Dr. M. Fatih Uşan	Ankara Medipol Üniversitesi
Prof. Dr. Kübra DoğanYenisey	Bilgi Üniversitesi

Hakem değerlendirmesinden geçerek yayıma kabul edilen makalelerin yazarlarına, yayımlanan sayfa başına telif ücreti ödenecektir.

Makale yazarı sayısı birden fazla ise, toplam sayfa sayısı yazar sayısına bölünür ve telif ücreti ödemeleri eşit sayfa sayıları için makale yazarlarının unvanlarına göre ödenir.

*Authors of articles accepted for publication after peer review are paid per page.
If the number of article authors is more than one, the total number of pages is divided by the number of authors and royalty payments are paid according to the titles of the article authors for equal page numbers.*



Çimento İşveren Dergisi Makale Yayın Koşulları

1. Çimento İşveren Dergisi, hakemli bir dergi olup iki ayda bir yayınlanmaktadır. Makaleler **Türkçe ya da Türkçe ve İngilizce dillerinde gönderilebilir.**

2. Çimento İşveren Dergisi'ne gönderilen makaleler, daha önce hiçbir yerde yayımlanmamış ve yayınlanmak üzere **başka bir yayına sunulmamış olmalıdır.** Çimento İşveren Dergisi'ne sunulan ve/veya hakemlik sürecine alınan makalelerin, başka bir mecra ya yollanmış olması ve daha önce tıpkı veya benzerinin yayınlanmış olmasının tespiti halinde **süreç iptal edilir.**

3. Makaleler dergi editörünün (ozguracar@ceis.org.tr) ya da Çimento Endüstrisi İşverenleri Sendikası'nın (genel@ceis.org.tr) adresine gönderilmelidir.

4. Çimento İşveren Dergisi'ne sunulan makaleler öncelikle şekil ve içerik yönünden ön incelemeye tabi tutulmaktadır. Şekil ve içerik olarak uygun bulunan makaleler, bilimsel inceleme için en az iki hakeme sunulmaktadır. Çimento İşveren Dergisi'ne gönderilen makaleler için hakemlik sürecine alınacağı **garantisi verilmektedir.**

5. Çimento İşveren Dergisi'ne gönderilen makalelerin hakemlik sürecine girip girmeyeceği 4-5 hafta içinde **sonuçlandırılır.**

6. Makalelerin değerlendirme süresi için **tarih verilmektedir.**

7. Hakemlerden gelen değerlendirmeler doğrultusunda, makalenin yayınlanmasına, değerlendirme çerçevesinde yazardan düzeltme, ek bilgi ve kısaltma istenmesine veya yayınlanmamasına karar verilmekte ve bu karar yazara bildirilmektedir.

8. Hakemlerden birinin makaleyle ilgili olarak olumsuz görüş bildirmesi durumunda diğer hakemin/hakemlerin görüşüne bakılmaksızın makale yayınlanmaz. Hakem raporunda düzeltme istenmesi durumunda yazar tarafından sadece belirtilen düzeltmeler çerçevesinde değişiklikler yapılabilmektedir.

9. Gönderilen makaleler 1,5 satır aralıklı olmalıdır. Makalelerin tablo ve şekillerle birlikte en çok 25 A4 sayfası boyutunda olmasına özen gösterilmelidir. Yazı 12 puntoda Times New Roman ve Türkçe font kullanılarak hazırlanmalıdır. Şekil şartlarına veya dergi içeriğine uymayan yazılar ön inceleme sonrasında Çimento İşveren Dergisi'nce hakemlere gönderilmeden **yazara iade edilir.**

10. Çimento İşveren Dergisi'ne gönderilen makalelerin şekil, grafik ve tablolarının, derginin belirttiği formata uygun olması gereklidir. Konu hakkında ek bilgi içeren dipnotlar, grafikler ve tablolar olabildiğince atıf yapılan sayfada veya hemen devamında yer almalıdır. Grafik ve tabloların altındaki notlar bu materyalleri ana metne bakmaksızın anlaşılabilir hale getirme amacını taşımaktadır. Tablo ve grafiklerin A4 kağıt boyutunu aşmayacak şekilde düzenlenmiş olmaları gerekmektedir. Tablo ve grafiklerin okunaklı olması şart olup, okunmayan tablo ve grafikler olması durumunda makale **yazara iade edilir.**

11. Gönderilen bütün makalelerin başında, Türkçe başlık, Türkçe özet, İngilizce başlık, İngilizce özet yer almalıdır. Özet kısımları 200-250 kelimeli aşmamalıdır. Özetlerde; amaç, yöntem, bulgular ve sonuç bilgilerinin yer almasına özen gösterilmelidir. Özet kısımlarının altında anahtar kelimeler (keywords) İngilizce ve Türkçe olarak yazılmalıdır. Özetlerde kısaltma kullanılmamalıdır.

12. Makaleler ile birlikte yazarın özgeçmişi, yazara ait bir adet vesikalık fotoğraf ve yazarın detaylı iletişim bilgileri de ek dosya olarak gönderilmelidir.

13. Tüm makaleler; Amerikan Psikologlar Birliği (American Psychological Association, APA) tarafından yayınlanan "The publication manual of the American Psychological Association (6th edition), 2010" isimli kaynakta belirtilen yazım ilkelerine uygun olarak yazılmalıdır. Bu kaynak genelde üniversite kütüphanelerinde ve internette kolaylıkla bulunabilen bir materyaldir ve yazım kuralları ile ilgili çok sayıda örnek bulunmaktadır.

14. APA yazım stiline kaynakça ve metin içi referanslama ile ilgili olarak aşağıda çeşitli örnekler yer verilmiştir:

Kaynakça

- **Kitap/Yazar Soyadı, A. A.** (Yayın yılı). Kitabın adı. Yer: Yayınevi.
- **Derleme kitap/Hazırlayanın Soyadı, A. A.** (haz.). (Yayın yılı). Kitabın adı. Yer: Yayınevi.
- **Kitapta makale/Yazar Soyadı, A. A., ve Yazar Soyadı, B. B.** (Yayın yılı). Makalenin adı. A. Editör ve B. Editör (haz.), Kitap adı (makalenin sayfa aralığı). Yer: Yayınevi.
- **Dergi makalesi/** Soyadı, A. A. (Yayın yılı). Makale adı. Çimento İşveren, cilt(sayı), makalenin sayfa aralığı.

Metin içi referanslama

Yazarların soyadı ve yayın tarihi (ve gerekliyse sayfa bilgisi) kullanılmaktadır. Örneğin:

- Uzun (2002)...; Küçük (2002, s. 182)...; Öztok (2001, ss. 182-186)...
- Öztürk ve Göcekli'ye (2004) göre...; Girgin'e (2007) göre...
- Öztürk ve Göcekli (2004)...; Öztürk, Göcekli ve Girgin (2004)... gibi.

APA atıf formatına uygun olarak, atıfta bulunulan kaynağın yazar sayısı 3 ile 5 arasında ise, kaynağa metin içinde ilk geçtiği yerde yukarıdaki gibi atıfta bulunulur. Örneğin:

- Öztok, Uzun, Göcekli, Girgin ve Küçük (1992, ss. 154-198).

Aynı kaynağa daha sonra yapılan atıflarda ilk yazarın ismi ile birlikte "v.d." ifadesi kullanılır. Örneğin:

- Öztok v.d. (2005, ss. 154-198).

Yazar sayısı 6 veya daha fazla ise atıf, metin içinde ilk geçtiği yerde ve sonrasında ilk yazarın ismi ile birlikte "v.d." ifadesi ile kullanılır. Örneğin:

- Öztok v.d. (2005, ss. 154-198).

Cümle sonunda birden fazla esere atıfta bulunuluyorsa bu kaynaklar parantez içinde alfabetik sıra ile verilmelidir. Örneğin: ...

- (Hepkaner, Gençler ve Yılmaz, 2007; Kıranbay, 2000; Öztok v.d., 1996; Vardar, 2004).

Kaynaktan aynen alıntı yapıldıysa, kaynağa atıfta bulunurken sayfa numarası mutlaka verilmelidir. Türkçe metinde kaynaklara atıfta bulunurken sayfa bilgisi için "s." veya "ss." kullanılmaktadır. Örneğin:

- Öztürk (2002, s. 182)...; Göcekli (2001, ss. 182-183).

Yukarıdaki açıklamalar, APA yazım stiline referanslama konusunda kısıtlı sayıda örneklerden oluşturulmuştur. Daha fazla bilgi için 13. maddede bahsi geçen kaynak kullanılmalı ve APA yazım stili titizlikle uygulanmalıdır.

15. Makalelerde dile getirilen **düşüncelerden yazarları sorumludur.**

16. Makalelerde Türk Dil Kurumu'nun (TDK) yazım kılavuzu ve yazım kuralları örnek alınmalıdır. Detaylı bilgi için TDK'nın web sayfasına bakınız: www.tdk.gov.tr. Yabancı sözcükler yerine olabildiğince Türkçe sözlükler kullanılmalıdır. Türkçede alışılmamış sözcükler kullanılırken ilk geçtiği yerde yabancı dildeki karşılığı parantez içinde verilmelidir.

17. Dergide yayınlanması kabul edilen ve yayınlanan yazıların yazılı ve elektronik ortamda **tüm yayın hakları Çimento Endüstrisi İşverenleri Sendikası'na aittir.**

18. Makale sunum ve değerlendirme süreçlerine ilişkin tüm iletişim **e-mail sistemi** ile gerçekleştirilir. Telefonla **bilgi verilmez.**

Article Publication Terms of Çimento İşveren Journal

1. Çimento İşveren is a refereed, bimonthly journal, accepting articles written in Turkish or Turkish and English.

2. The articles submitted to Çimento İşveren Journal **cannot be previously published** elsewhere and cannot be submitted to some other publication. **The process is cancelled** if any act of having an identical or similar article previously published or submitting the article to some other publication after it is submitted to Çimento İşveren Journal and/or while it is undergoing the referee procedure, is detected.

3. The articles shall be sent to the e-mail address of either the journal editor (ozguracar@ceis.org.tr) or Cement Industry Employers' Association (genel@ceis.org.tr).

4. The articles submitted to Çimento İşveren Journal are primarily subjected to a pre-emptive examination of format and content. Those which are found appropriate are submitted to two referees in the least for scientific examination. The articles submitted to the Çimento İşveren Journal **are not guaranteed** to be included in the referee procedure.

5. The pre-emptive examination for articles submitted to Çimento İşveren Journal, determining if the article will be included in the referee procedure, is concluded within 4-5 weeks.

6. Deadlines concerning the evaluation period of the articles shall not be established.

7. Publishing the article, asking the author of any rectification, additional information or shortening, or not publishing the article is decided in accordance with the evaluation received from the referees and the author is notified of this decision in writing.

8. In the event of having received negative opinion from one of the referees, the article shall not be published regardless of the opinion of other referee/s. In the event of any rectification request arising from the referee evaluation, the author shall only be allowed to make the changes which are in line with the specified readjustments.

9. Submitted articles must be 1.5 spaced. Authors should be attentive to limit articles to 25 A4 pages at most, including tables and graphics. The script must be Times New Roman with a font size of 12 and the font must include Turkish characters. Çimento İşveren Journal shall **return the articles** which do not fit the format requirements and journal content, to their authors after the pre-emptive examination, without submitting to referees.

10. The figures, graphics and tables of the articles submitted to Çimento İşveren Journal must comply with the designated format of the journal. Footnotes including additional information in the subject, graphics and tables should be on the same page with the reference or immediately following it. Notes written under graphics and tables should make it possible to understand their content without having to peruse the main text. The tables and graphics cannot exceed A4 paper size. It is compulsory for the graphics and tables to be legible. In case of unreadable tables and graphics, the article **shall be returned to the author**.

11. All submitted articles must include, at the outset, a Turkish title, Turkish summary, an English title and English summary. The summary parts shall not exceed 200-250 words. The summaries must include information regarding the purpose, method, findings and conclusion of the study. Under the summary parts, keywords must be written in English and Turkish. Abbreviations shall not be used in summary parts.

12. Author's brief autobiography, photograph and detailed contact information shall be submitted as a supplementary file attached to the article.

13. All articles must be arranged in line with the writing norms specified in "The publication manual of the American Psychological Association (6th edition), 2010" published by the American Psychological Association (APA). The guidelines may be readily found online and in university libraries, and contains a wide range of examples.

14. A variety of examples concerning reference list and in-text citations in APA writing norms are included below:

Reference List

- **Book/** Author Surname, A. A. (Year of publication). Title of work. Location: Publisher.
- **Edited Book/** Author Surname, A. A. (Eds.) (Year of publication). Title of book. Location: Publisher.
- **Chapter in a Book/** Author Surname, A. A., & Author, B. B. (Year of publication). Title of chapter. In A. Editor & B. Editor (Eds.), Title of book (pages of chapter). Location: Publisher.
- **Article in Journal/** Author Surname, A. A. (Year of publication). Title of article. Title of Periodical, volume number(issue number), pages.

In-text citations:

Authors' surnames and year of publication (and page numbers if necessary) must be used.

- Cullen (2002)...; Yergin (2002, p.182)...; Swan (2001, pp.182-186)...
- According to Adams and Carroll (2004)...; Austen (2007) claims...
- Adams and Carroll (2004)...; Adams, Carroll and Austen (2004)... etc.

In line with APA citation format, if the reference material's author number is between 3 to 5, the first in-text citation is made according to the examples above.

- Swan, Cullen, Carroll, Austen and Yergin (1992, pp.154-198).

All subsequent in-text citations to the same reference material are made using the first author's name followed by et.al.

- Swan et.al. (2005, pp.154-198).

If the number of authors is more than 6, the initial and subsequent in-text citations are made using the first author's name and et.al

- Swan et.al. (2005, pp.154-198).

If more than one reference material are to be cited at the end of a sentence, all material is listed in alphabetical order in parenthesis.

- (Lucas, 2004; Kinsella, 2000; Salinger, Asimov and Stevens, 2007; Swan et.al., 1996).

If a direct quotation is used, page number must be provided in the in-text citation. The abbreviations of p. or pp. should be used.

- Adams (2002, p. 182)...; Carroll (2001, pp.182-183).

The exemplary explanations above are composed of a limited number of samples in APA Reference Format. For more information, the guidelines mentioned in Article 13 must be used and the writing norms must be meticulously applied.

15. **Authors hold the sole responsibility for ideas** stated in the articles.

16. All rights of publishing via written or electronic media regarding the articles published or accepted for publication in the journal belongs to Cement Industry Employers' Association.

17. All communication regarding article submission and evaluation procedures shall be carried out via e-mail. No information will be provided by telephone.

UZAYDA UYUŞMAZLIK ÇÖZÜMÜNDE PARADİGMA DEĞİŞİYOR MU? UZAY UYUŞMAZLIKLARINDA ULUSLARARASI HUKUK KURALLARINI YENİDEN DÜŞÜNMEK

Is The Paradigm Shifting In Space Dispute Resolution? Rethinking
International Law Rules In Space Disputes

ÖZ

Dış uzayın uydu konuşlandırılması, uzay turizmi ve asteroit madenciliğini de kapsamına alacak şekilde hızla ticarileşmesi, sağlam ve etkili uyuşmazlık çözüm mekanizmalarına yönelik acil bir ihtiyaç yaratmıştır. Hem kamusal hem özel aktörlerin bireysel ya da grup halinde uzay faaliyetlerine giderek daha fazla katılmasıyla, uyuşmazlıklar yoğunlaşacak gibi görünmektedir. Bununla birlikte, ilkin Soğuk Savaş döneminde devlet merkezli bağlamda kurulan uluslararası uzay

hukuku güncel ihtiyaçları karşılamakta yetersiz kalmıştır. Sonuçta, bu makale uzay faaliyetlerinden doğan uyuşmazlıkların çözümünü idare eden hukuki çerçeveyi yeniden düşünürken; diplomatik müzakereler, Uluslararası Adalet Divanı ve uluslararası antlaşmalar sistemi altında kurulan sorumluluk rejimi ve ticari tahkim gibi halihazırda mevcut mekanizmaların etkinliğini değerlendirmektedir. Bu bağlamda, makale ayrıca gelecekte dış uzayın barışçıl, sürdürülebilir ve iş birliğine açık keşif ve kullanımının temininin

gerekliliği sonucuna vararak; küresel uzay yönetişimini güçlendirmek üzere diğer olası çözüm yöntemlerini tartışmaktadır.

Anahtar kelimeler: Uluslararası uzay hukuku, uzay uyuşmazlıkları, uyuşmazlık çözümü, küresel uzay yönetişimi, dış uzayın barışçıl kullanımı.

ABSTRACT

The rapid commercialization of outer space, including satellite deployment, space tourism, and asteroid mining, has created an urgent need for resilient and effective dispute resolution mechanisms. As both public and private actors, individually or as a group, have increasingly participated in space activities, disputes seem to intensify. However, international space law which was originally established in a state-centric context during the Cold War era, remains insufficient to meet

current needs. As a result, this article rethinks the legal framework governing the settlement of disputes arising from space activities and evaluates the effectiveness of existing mechanisms, such as diplomatic negotiations, the International Court of Justice, the liability regime established under international treaties and commercial arbitration. In this context, the article also argues other potential avenues of dispute resolution in order to strengthen global space governance, with a conclusion to the necessity of ensuring

the peaceful, sustainable and cooperative exploration and use of outer space in the future.

Keywords: International space law, space disputes, dispute resolution, global space governance, peaceful use of outer space.

GİRİŞ

İnsanoğlunun gökyüzüne olan merakı aslında varoluşu kadar eskidir. Gerçekten M.S. 11. yüzyılda Çin’de yazılmış bir metinde barut ve ateşli ok gibi görünen roketçiliğin erken bir biçimine dair belgelenmiş bir kayda rastlanılmıştır. Ancak gökyüzüne tam olarak erişim, tarihsel süreçte yaşanan büyük dünya savaşlarının ardından askerî açıdan biraz da zorunlu olarak teknolojinin ilerlemesiyle mümkün olabilmektedir.

Hatırlanacağı üzere Almanya’nın I. Dünya Savaşı’nı kaybetmesinden sonra imzalanan Versailles Barış Antlaşması’nda konvansiyonel silah imalatına sınırlandırma getirilmiş bulunmaktaydı. Bu durum söz konusu ülkenin Antlaşmada üzerine sınırlama konulmamış roketlere yönelik çalışmalarını yoğunlaştırmasına sebep olmuştu. Bunun neticesinde Almanya nihayet 1942 yılında V-2 roketlerini icat edip, kullanmaya başladı. Belirtmek gerekir ki; bahsi geçen V-2 roketler, II. Dünya Savaşı’ndan galibiyetle ayrılan Amerika Birleşik Devletleri “ABD” ile Rusya (o zamanki adıyla Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği “SSCB”) arasında “uzay yarışı” olarak da adlandırılan rekabette kullanılan roketlerin temelini oluşturmaktadır.

Uzay yarışı SSCB’nin 12 Ocak 1955 tarihinde dünyanın ilk uzay üssünü kurmasıyla resmen başlamıştır. Bunu yine SSCB’nin 4 Ekim 1957’de Sputnik-1 isimli uyduyu

uzaya fırlatması ve yörüngeye yerleştirmesi izlemiştir. Sputnik-2’nin uzaya fırlatılması ise 3 Kasım 1957’de gerçekleşmiştir. Böylece uzaya gönderilen ilk canlı “Laika” isimli bir köpek olmuştur.

Bu gelişmelere paralel olarak, ABD 31 Ocak 1958’de Explorer-1 adını verdiği ilk uydusunu uzaya fırlatmış ve peşi sıra 1 Ekim 1958’de Türkçeye Ulusal Havacılık ve Uzay Dairesi olarak çevrilebilecek National Aeronautics and Space Administration “NASA” kurulmuştur.

1960’lı yıllar boyunca, Ay’a insan gönderme konusunda SSCB ile ABD arasındaki rekabet artarak devam etmiş ve sonuçta uzaya ilk çıkan insan Rus kozmonot Yuri Gagarin, aya ilk ayak basan insan ise Neil Armstrong olmuştur.

Bundan sonra diğer devletlerin uzay faaliyetleri hızlanmıştır. Sözgelimi, Fransa 26 Kasım 1965’te “Asterix” isimli uydusunu uzaya yollamış; bunu takiben 11 Şubat 1970’te Japonya’nın test uydusu “Ösumi” uzaya fırlatılmıştır. 30 Mayıs 1975’te Avrupa Uzay Ajansı (European Space Agency “ESA”) kurulmuştur.

20. yüzyılda uzayın keşfi konusunda şu önemli gelişmeler yaşanmıştır: Neptün’e ilk uzay aracı gönderilmiştir. 1990 yılında Hubble Uzay teleskobu yörüngeye yerleştirilip kullanılmaya başlanmıştır. 1995 yılında Jüpiter’in yörüngesine “Galileo” isimli uzay aracı yerleştirilmiştir.

İçinde bulunduğumuz 21. yüzyılda özel aktörlerin uzay faaliyetlerine dahil olmalarına tanıklık ediyoruz¹. Gerçekten 21 Haziran 2004'te özel olarak finanse edilen ilk uzay aracı "SpaceShipOne" Mojave Air and Space Port tarafından uzaya gönderilmiştir. Elon Musk 2002 yılında SpaceX şirketini kurdu. Musk, verdiği demeçlerde birçok kez ilk insanlı Mars yolculuğunu planladığını tekrar etti. Son olarak, Musk'ın şirketi SpaceX'in ayın keşfini hedefleyen Artemis programına alınarak şirkete 2.9 milyon Amerikan Doları bağış yapıldığını öğrendik.

I. YENİ BİR HUKUK ALANININ ORTAYA ÇIKIŞI

Bu şekilde insanoğlunun giderek artan uzay faaliyetleri uluslararası hukukun yeni bir alanının doğmasına vesile olmuştur. İlk başlarda bütün uçuşların hangi araçla ve hangi irtifada gerçekleştirildiğine bakılmaksızın aynı hukuk dalı (hava hukuku) içerisinde ele alınması gerektiğini savunan görüş, zamanla yerini hukuken tayin edilmiş hava sahasının hem içinde hem de üzerinde gerçekleştirilen uçuşları kapsayan ayrı bir hava-uzay hukuku dalının yerleştirilmesi görüşüne bırakmıştır².

Buna göre ayrı bir dal olarak ortaya çıkan uzay hukukunun her şeyden önce konusunu (object) teşkil eden uzayın tanımlanması lüzumu bulunmaktadır. Bugün için, uzayın pek çok farklı tanımının yapıldığı görülmektedir. Bir tanıma göre, uzay "gök cisimleri de dahil olmak üzere bütün varlıkların içinde bulunduğu sonsuz boşluk; gök, feza, mekân"dır. Bir başka tanım ise "dünya atmosferinin dışında gezegenlerin ve yıldızların bulunduğu boş alan" anlamına gelmektedir. Bir başkası uzayı, yeryüzünden itibaren sonsuzluğa giden bir ortam olarak ifade etmektedir³. Görüldüğü üzere; uzay hukukunun konusunu tespit etmek, uzay kavramının doğası gereği muğlak oluşundan ötürü hayli zor bir iş olarak karşımıza çıkmaktadır⁴. Acaba uzay nerede başlamakta ve nerede bitmektedir? İşte bütün mesele uzayın fiziki sınırlarının belirlenmesinde tecessüm etmektedir. Şa-

yet uzayın önceden üzerinde uzlaşmış hava sahasının ötesinden başladığını varsayacak olursak; bu takdirde uzay hukukunun hava sahasının ötesindeki alan üzerinde uygulama alanı bulacağını prima facie (ilk bakışta) söyleyebiliriz. Bununla birlikte bu uygulama alanının fiziki sınırlarının muğlaklığını da baştan teslim etmek gerekecektir.

İkinci olarak uzayda faaliyet gösteren aktörlerin (subject) kimler olduğunu belirlemek her şeyden önemlisi sorumluluk izafesi bakımından elzem olmaktadır. Zira başlangıçta yalnızca devletler tarafından gerçekleştirilen uzay faaliyetleri günümüzde özel şirketlerin, ticari girişimlerin ve uluslararası konsorsiyumların da dahil olduğu, birbirlerinden hayli farklı hedef, strateji ve çıkara sahip çok sayıda aktör tarafından yürütülen kompleks bir yapıya kavuşmuştur⁵. Acaba bahsi geçen yeni aktörlerin uzay faaliyetlerinden kaynaklanan sorumluluğu, devletlerin sorumluluğuna eş değer mi tutulacaktır? Bu sorumluluk tam (kusursuz) mı; yoksa kusurlu sorumluluk olarak mı addedilecektir?

Üçüncü olarak uzay hukukunun mantıken uzayda uçuşa elverişli araçlara (vasıta) uygulanacağı çıkartılabilirse de bunların hangi anda uzay hukukuna tabi olacaklarının belirlenmesi gerekmektedir. Bunlar yerdeyken mi; yoksa hava sahasındayken mi bu hukuka tabi olacaktır? Buna paralel olarak; öğretilerde savunulan diğer bir görüşe göre, uzay hukukunun kapsamının belirsizliği, hava sahası ile uzay arasındaki sınırının tayininde zorluk, bir sınır üzerinde anlaşılabilirse devletler arasında yetki çatışmalarının çıkması ihtimali, sorumluluk paylaşımında yeni aktörlerin ortaya çıkışı ve nihayet uzay araçlarının doğuracağı yeni meseleler göz önünde tutulduğunda birbirinden bütünüyle bağımsız iki hukuk rejimi yerine hava-uzay bütünü kapsayan, ilgili alandaki faaliyetleri ortak bir rejim altında toplayan bir hukuk düzeni benimsenmesi yerindedir.

Bütün bu görüşlere binaen, konusu, öznesi ve aracı belirlenerek bağımsızlaştırılan uzay hukuku zaman içinde uygulamada Birleşmiş Milletler himayelerinde benim-

¹ B. Casey (2022) Justice For The New Frontier: Why the United Nations Should Create a Space Court Through a Convention Process. Georgetown Journal of International Law. 54, 125.

² A. Bal (2013-14) Hava-Uzay Araçlarının (Aerospacecraft) Hukuki Rejimi. Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 15 (özel Sayı).1467-68.

³ Bütün bu tanımlar için bkz. M. Çoçalan (2025) Uydu Teknolojilerinden Kaynaklanan Uyuşmazlıklarda Arabuluculuk. Hacettepe HFD. 15(2), 277.

⁴ Bu yönde bkz. K. Sutherland & G. Mifsud Space law at a crossroads: regulating risk in an era of commercial expansion [insights] (23.04.2026) Clyde&Co <<https://www.clydeco.com/en/insights/2026/april/space-law-at-a-crossroads-regulating-risk-in-an-era>> (Erişim tarihi: 24.05.2026)

⁵ B. Akbay (2023) Uzay Hukuku ve Uluslararası Hukuk İlişkisinde Mevcut Sorunlara Dair Bir Analiz. Uluslararası İktisadi ve İdari Çalışmalar Dergisi. 1(1), 4.

senen kurallar ile uluslararası bir nitelik kazanmıştır. Bu şekilde uzay hukukunun ya da daha doğru bir ifadeyle uluslararası uzay hukukunun kendi temel kural ve kavramlarına sahip ayrı (bağımsız) bir hukuk dalı olarak gelişmesinin önü açılmıştır. İlgili iç hukuk kuralları ile hukukun genel olarak uygulanabilir normları da eklenildiğinde karşımıza kapsamı kolaylıkla tespit edilebilir yepyeni bir hukuk alanı ortaya çıkmaktadır.

II. BİRLEŞMİŞ MİLLETLERİN ROLÜ

Gelişen teknoloji ile birlikte, ivme kazanan uzay yarışı uluslararası alanda birtakım düzenlemeler yapılmasını gerekli kılmıştır. Bu gereklilik Kurucu Antlaşması'nda da belirtildiği üzere, uluslararası barış ve güvenliği sağlamayı amaç edinen Birleşmiş Milletlerin uluslararası uzay hukukunun tesisi yönünde harekete geçmesi için bir itici güç olmuştur.

Bu yönde, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 13 Aralık 1958 tarihinde almış olduğu 1348 sayılı Karar, uzay hukukuna ilişkin ilk uluslararası karar olması bakımından ayrı bir öneme sahiptir. Uzayın sadece barışçıl amaçlarla kullanılmasına vurgu yapan söz konusu karar ile Birleşmiş Milletler kendi bünyesinde (Dış) Uzayın Barışçıl Amaçlarla Kullanılmasına Dair bir Ad Hoc Komite kurulmasını kararlaştırmıştır⁶.

Bunu izleyen süreçte, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 12 Aralık 1959 tarih ve 1472 sayılı Kararı ile (Dış) Uzayın Barışçıl Amaçlarla Kullanılmasına Dair BM Komitesi (United Nations Committee on the Peaceful Uses of Outer Space "UNCOPUOS") kurularak; Ad Hoc yapı Daimî hale dönüştürülmüştür.

UNCOPUOS tarafından 1968, 1982 ve 1999 yıllarında arka arkaya 3 küresel uzay konferansı düzenlenmiş ve bu konferanslarda genel olarak uzayın barışçıl amaçlarla kullanımı; uzayın korunması ve insanlık için sosyal, ekonomik ve bilimsel fayda sağlayacak uzay araştırmaları yapılması gibi konular ele alınmıştır.

UNCOPUOS, 13 Aralık 1963'te 1962 sayılı Karar ile Devletlerin Uzayın Keşfi ve Kullanımına Yönelik Faaliyetleri-

ni Düzenleyen Hukuki İlkeler Bildirgesi'ni (Declaration of Legal Principles Governing the Activities of States in the Exploration and Use of Outer) kabul etmiştir. Burada uzayın barışçıl amaçla kullanımı teşvik edilirken, aynı zamanda uzayın tüm insanlığın ortak menfaatini ilgilendirdiği bir kere daha teyit edilmiştir. Bildirgede, uzayın ve gök cisimlerinin eşitlik ilkesi temelinde ve uluslararası hukuka uygun bir biçimde devletler nazarında keşif ve kullanım için serbest olduğu; uzayın ve gök cisimlerinin herhangi bir egemenlik iddiası ile kullanım, işgal veyahut başka bir yolla ulusal tahsise tabi olmadığı ve devlet veya devlet dışı kuruluşların uzaydaki faaliyetlerinde uluslararası hukuka uygun davranması gerektiği ile icabında uluslararası düzeyde sorumlu tutulabilecekleri ifade edilmiştir⁷.

III. UZAY HUKUKUNUN KAYNAKLARI

Uzay hukukunun asli (temel) ve tali (yardımcı) olmak üzere başlıca iki kaynağı bulunmaktadır. Uluslararası antlaşmalar, uzay hukukunun asli kaynağını oluşturmaktadır. Bu kategoride en başta Birleşmiş Milletler kontrolü ve yönlendirmesiyle akdedilmiş 5 uzay antlaşmasını saymak icap eder. Bundan sonra uluslararası teamüller de uzay hukukunun bir diğer kaynağı olarak karşımıza çıkmaktadır. Zira bunlar, Uluslararası Adalet Divanı Statüsü'nün 38. maddesinde de ayrı bir kaynak olarak teyit edilmiştir.

Bunun dışında, uzay hukukunun mahkeme kararları (içtihat) ve öğretisi (doktrin) gibi tali kaynakları da vardır⁸.

Şimdi uzay hukukunun kaynakları bahsinde Birleşmiş Milletler himayelerinde (Dış) Uzayın Barışçıl Amaçlarla Kullanılmasına Dair BM Komitesi tarafından hazırlanan 5 uzay antlaşmasına daha yakından bakalım.

1. Dış Uzay Antlaşması ya da (uzun adıyla) Devletlerin Uzayda, Ay ve Diğer Gök Cisimleri Dahil Olmak Üzere Araştırma (Keşif) ve Kullanım Faaliyetlerini Düzenleyen İlkeler Antlaşması

Birleşmiş Milletlerin 19 Aralık 1966 tarihli 2222 (XXI) sayılı Kararı'na Ek olarak hazırlanan (Dış) Uzay Antlaşması 10 Ekim 1967 tarihinde yürürlüğe girmiştir⁹. Dış Uzay

⁶ United Nations General Assembly UNGA Res 1348 (XIII), 1958.

⁷ United Nations General Assembly Res. 1963 (XVIII), 1963.

⁸ A. Öz Hava ve Uzay Hukukunda Tahkimin Gelişimi. Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Hukuk Anabilim Dalı: Özel Hukuk Lisans Programı [yüksek lisans tezi] (Ankara 2015), 32.

⁹ V. Kopal (2008) Treaty on Principles Governing the Activities of States in the Exploration and Use of Outer Space Including the Moon and Other Celestial Bodies. United Nations Audiovisual Library of International Law, 1.

Antlaşması, insanlığın uzay faaliyetlerinin sınırlarını çizen temel ilke ve kuralları bünyesinde barındırmaktadır. Bu haliyle 17 maddeden oluşmaktadır.

Antlaşmadaki 17 maddede toplanan söz konusu ilke ve kurallar esas itibarıyla geleneksel uluslararası hukukun içerisinde nadir bulunan ve daha ziyade reel politik tarafından savunulan argümanlara yeni bir dayanak noktası teşkil etmektedir.

Sözgelimi, özellikle Avrupa'da İmparatorluklar Çağı'nda ülke donanmalarının yeni keşfedilen kıtalarda yer alan kara parçaları üzerindeki işgal (occupation) eylemi, uzay söz konusu olduğunda gök cisimlerinin üzerinde meşru kabul edilmemektedir. Burada "insanlığın ortak yararı doğrultusunda, uzayın keşfi ve kullanımındaki ilerlemenin tüm insanlık için önemi" kabul edilerek "uzayın barışçıl amaçlarla araştırılması ve kullanılması" teşvik edilmektedir. Bu da aslında uzaya ilişkin getirilen prensiplerin inovatif yapısını ortaya koymaktadır.

O halde, Dış Uzay Antlaşması'nın temel hedefi ülkeler arasında uzay kaynaklarının kullanımı ve silahlanma konusunda yaşanabilecek olası yarışı önlemektir. Dış Uzay Antlaşması, silahsızlanma (disarmament) diye bilinen çok taraflı antlaşmaların ikincisi olup, uzayla ilgili akdedilmiş olan antlaşmaların da en kapsamlısıdır. Bu bakımdan hem sivil hem askeri uzay faaliyetleri yönünden yaşamsal bir önemi haizdir.

Dış Uzay Antlaşması'nın 6. maddesi, devletlerin yalnızca kendi faaliyetlerinden değil ve fakat aynı zamanda kendi yetki alanlarındaki özel kuruluşların da uzayla ilgili faaliyetlerinden uluslararası düzeyde sorumlu olacağını bildirmektedir. Bu açıdan, modern uzay hukukunda devlet sorumluluğunun temelini oluşturması bakımından bir adım öne çıkmaktadır.

Dış Uzay Antlaşması, uzayın keşfi ve kullanılmasında temel ilke ve kuralları ortaya koymak suretiyle aslında sonraki hukuk rejiminin gelişmesine de büyük katkı sunmuştur. Bu yönüyle de öğretide uzay hukukunun Magna Carta'sı olarak tariflenmektedir.

2. Kurtarma Antlaşması ya da (uzun adıyla) Astronotların Kurtarılması, Astronotların ve Uzaya Fırlatılmış Olan Araçların Geri Verilmesi Hakkında Antlaşma

Kurtarma Antlaşması, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 19 Aralık 1967 tarihli 2345 (XXII) sayılı Kararı'na Ek olarak hazırlanmıştır¹⁰. 22 Nisan 1968 tarihinde imzaya açılmış olup, 3 Aralık 1968'de yürürlüğe girmiştir. 10 maddeden oluşmaktadır.

Kurtarma Antlaşması başlıca iki önemli konuyu düzenleme alanı altına almaktadır. Bunlardan birincisi, insanlı uzay uçuş programlarından kaynaklanan meselelerdir. Buna göre, Antlaşma çeşitli sebeplerle meydana gelen kazalar neticesinde şayet uzaydan atmosfere girilmiş ve fırlatan devletin (egemenlik) yetkisi altında bulunmayan bir bölgeye inilmişse; astronotların uzay aracından kurtarılması konusunda hükümler içermektedir. İkincisi, insanlı veya insansız uzay programlarından kaynaklanan meselelerdir. Burada uzay araçları veya onları oluşturan parçaların çeşitli vesilelerle atmosfere girip, fırlatan devletin (egemenlik) yetkisi altında olmayan bir bölgeye inmesi ihtimali düzenleme altına alınmaktadır. Bu ihtimalde uyumsuzluğa düşen ilgili ülkelerin sorumluluk hal ve dereceleri hesaplanmaya çalışılmaktadır.

3. Sorumluluk Sözleşmesi ya da (uzun adıyla) Uzay Cisimlerinin Verdiği Zarardan Dolayı Uluslararası Sorumluluk Hakkında Sözleşme

Sorumluluk Sözleşmesi, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 29 Kasım 1971 tarih ve 2777 (XXVI) sayılı Kararı'nın ekidir¹¹. Sözleşme bir sonraki yıl imzaya açılmış ve 1 Eylül 1972 itibarıyla de yürürlüğe girmiştir. Bu Sözleşme esas itibarıyla uzay faaliyetleri sırasında veya uzay faaliyetlerinden kaynaklanan bir zararın ortaya çıkması durumunda, bu zararın tam ve hakkaniyetli olarak karşılanmasını sağlamak maksadıyla hazırlanmıştır. Toplamda 28 maddeden müteşkil Sorumluluk Sözleşmesi ayrıca uzay faaliyetlerinden doğan zararların tazmini taleplerini karşılamak üzere bir prosedür tayin etmektedir.

¹⁰ United Nations General Assembly Res. 2345 (XXII), 1967.

¹¹ United Nations General Assembly Res. 2777 (XXVI), 1971.

4. Tescil Sözleşmesi ya da (uzun adıyla) Uzaya Fır- latılan Cisimlerin Tescili Sözleşmesi

Tescil Sözleşmesi, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 12 Kasım 1974 tarih ve 3235 (XXIX) sayılı Kararı'nın eki-
dir¹². Sözleşme 14 Ocak 1975'te imzaya açılarak 15 Eylül
1976'da yürürlüğe girmiştir. 12 maddelik bu Sözleşme
ile uzaya fırlatılan cisimlerin merkezi bir kaydının oluş-
turulması ve sürdürülmesi hedeflenmektedir. Bu şekil-
de, Sözleşmeye taraf olan devletlere uzay cisimlerinin
tanımlanmasına yardımcı olacak ek araçlar ve prose-
dürler tayin edilmesi sağlanacaktır. Uzaya fırlatılan ci-
simlerin tescilinin şart koşulması sisteminin, özellikle
bunların tanımlanmasına yardımcı olacağına ve uzayın
keşfi ile kullanımını idare eden uluslararası hukukun
uygulanmasına ve geliştirilmesine katkıda bulunacağı-
na inanılmaktadır.

Sözleşmeye pek çok ülkenin yanında Avrupa Uzay
Ajansı (ESA)¹³ ile Avrupa Meteoroloji Uyduları İşletme
Teşkilatı (European Organisation for the Exploitation of
Meteorological Satellites "EUMETSAT")¹⁴ taraf oldukla-
rını bildirmiştir. Sözleşme özellikle uluslararası hukukun
gelişimi ve askeri uzay faaliyetlerinin takibi açısından
ayrı bir önem arz etmektedir.

5. Ay Anlaşması ya da (uzun adıyla) Devletlerin Ayda ve Diğer Gök Cisimlerindeki Faaliyetlerini Yö- neten Anlaşma

Ay Anlaşması, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 5
Aralık 1979 tarih ve 34/68 sayılı Kararı'nın eki olarak ha-
zırlanmıştır¹⁵. 18 Aralık 1979'da New York'ta imzaya açıl-
an Ay Anlaşması 11 Temmuz 1984'te yürürlüğe girmiştir.
Anlaşma, esas itibarıyla Ay ve diğer gök cisimlerine
uygulanan (Dış) Uzay Antlaşması'nın birçok hükmünü
yeniden teyit etmekte ve daha da detaylandırmaktadır.
Bu hükümler çerçevesinde, bahsi geçen bütün gök ci-
simleri yalnızca barışçıl amaçlarla kullanılmalı, çevreleri

bozulmamalı ve Birleşmiş Milletler bu cisimler üzerinde
kurulacak herhangi bir istasyonun yeri ve amacı hakkın-
da bilgilendirilmelidir.

Bunun dışında Anlaşma, Ay ve doğal kaynaklarının in-
sanlığın ortak mirası olduğunu bir kez daha vurgular-
ken, bu kaynakların kullanılmasının mümkün hale geldi-
ğinde söz konusu kullanımın idaresi için uluslararası bir
rejimin kurulması gerektiğini belirtmektedir. Ay Anlaşma-
sı'nın sınırlı sayıda devlet tarafından onaylanmış olma-
sı, Anlaşma metninin etkinliğini bir nebze azaltsa da¹⁶,
metinde geçen Ay'a yönelik hükümler Güneş sistemin-
de Dünya haricinde kalan bütün diğer gök cisimlerine
uygulanma iddiası taşımaktadır.

Bu şekilde kısaca açıklanan Antlaşmaların yanı sıra, Bir-
leşmiş Milletler Genel Kurulu sonraki yıllarda kabul et-
tiği bildirge ve ilkelerle de uluslararası uzay hukukunun
kaynaklarının kapsamını genişletip geliştirmeye devam
etmiştir. Bunlara örnek olarak:

- 10 Aralık 1982 tarihli Devletlerin Uluslararası Direkt
Televizyon Yayıncılığı İçin Yapay Dünya Uydularını
Kullanmasını Düzenleyen İlkeler.
- 3 Aralık 1986 tarihli Uzaydan Dünyanın Uzaktan Al-
gılanmasına İlişkin İlkeler.
- 14 Aralık 1982 tarihli Uzayda Nükleer Güç Kaynak-
larının Kullanılmasına İlişkin İlkeler.
- 13 Aralık 1996 tarihli Gelişmekte Olan Ülkelerin İhtiyaçlarını Özellikle Dikkate Almak Suretiyle (Dış)
Uzayın Bütün Devletlerin Çıkar ve Menfaatleri Doğ-
rultusunda Keşif ve Kullanımında Uluslararası İş
Birliği Bildirgesi

gösterilebilir¹⁷.

¹² United Nations General Assembly Res.3235 (XXIX), 1974.

¹³ Daha detaylı bilgi için bkz. < <https://www.esa.int> > (Erişim tarihi. 25.05.2026)

¹⁴ Daha detaylı bilgi için bkz. < <https://www.eumetsat.int> > (Erişim tarihi. 25.05.2026)

¹⁵ United Nations General Assembly Res. 34/68, 1979.

¹⁶ Ay Anlaşması'nın geniş yankı uyandırmamış olmasının nedeni olarak öğretide şu hükümlere işaret edilmiştir:

1. Ay ve onun doğal kaynakları insanlığın ortak mirasıdır.

2. Ay üzerinde güç kullanılması ve güç kullanma tehdidi yasaktır.

3. Ay ve çevresi sadece barışçıl amaçlarla kullanılmalıdır.

4. Ay'a ve çevresine nükleer ve kitle imha silahları dahil her türlü silah ve teçhizatı yerleştirmek ve bunları kullanmak yasaktır.

5. Ay'ın üzerinde, altında veya çevresinde bulunan doğal kaynaklar bir devletin, devlet dışı kuruluşun ya da bir bireyin mülkiyetine giremez. Doğal kaynakların yönetilmesi, korunması ve işletilebilmesi için uluslararası bir rejim oluşturulmalıdır.

¹⁷ Akbay 6.

Burada son olarak; Birleşmiş Milletlerin uluslararası uzay hukukunun oluşumuna yaptığı büyük katkı yanında uzay konusunda uluslararası iş birliği hususunda yoğun uğraşlarını da anmak yerinde olacaktır. Bu yönde, 13 Aralık 1958'de alınan 1348 sayılı Karar ile Ad Hoc Komiteye hizmet etmek üzere Birleşmiş Milletler Uzay İşleri Ofisi (United Nations Office for Outer Space Affairs "UNOOSA") ihdas edilmiştir. Ofis, 1962 yılında Siyasi ve Güvenlik Konseyi İşleri Dairesi Başkanlığı'na devredilmiş olup; 1968'de Daire Başkanlığına bağlı Uzay İşleri Dairesi'ne dönüştürülmüştür. 1992 yılında Güvenlik Dairesi Başkanlığı'nın bünyesine girmiş, 1993'te Viyana'daki BM Ofisi'ne devredilmiş ve başka sorumluluklar üstlenmiştir. UNOOSA, Birleşmiş Milletler bünyesinde uzay ile ilgili kural ve ilkelerin geliştirilmesini sağlayan bir forum olarak karşımıza çıkmaktadır. UNOOSA, uzayın barışçıl amaçlarla kullanımının temini ve uluslararası iş birliğini teşvik etmenin dışında uzay teknolojisinden istifade, sosyal ve ekonomik kalkınma, uzay kapasitelerinin geliştirilmesi ve entegrasyonu ve konumuz açısından en önemlisi uzayda hukuki bir çerçevenin tedariki gibi konularda önemli katkılar yapmaktadır. Bu katkılar UNOOSA' nın verdiği eğitim ve seminerlerle de perçinlenmektedir.

IV. UZAY UYUŞMAZLIK TÜRLERİ

Uzay uyuşmazlıkları¹⁸, bizzat uzayın kendisinden kaynaklanabileceği gibi, uzay endüstrisine ilişkin faaliyetlerden de kaynaklanabilir. Bu açıdan uzay uyuşmazlıklarını türlere ayırırken; uyuşmazlık konusu ve taraflarını dikkate almak gerekir.

1. Devletler Arasında Çıkan Uyuşmazlıklar

Uzay hukukunda en sık rastlanılan uyuşmazlık türü, devletler arasında çıkan anlaşmazlıklardan kaynaklanırlar. Bilindiği gibi, uzay hukukunun en eski aktörü devletlerdir. Uzay faaliyetleri ilk başlarda münhasıran devletler eliyle yürütülmekteydi. Dünden bugüne uydu sinyal müdahaleleri, yörünge tahsisi, askeri amaçlı uzay faaliyetleri ve anti-uzay silah testleri devletler arasında

çıkan temel uyuşmazlıkların konusunu teşkil etmektedir.

Son yıllarda özellikle uzayın askerileştirilmesi yönündeki gelişmeler, büyük güçler arasında ciddi gerilimler yaratmaktadır¹⁹. Yıldız Savaşları (Star Wars) olarak adlandırılan bu dönemde 2019 yılında NATO'nun uzayı operasyonel alan olarak tanımasıyla birlikte artık birçok devlet uzay kuvvetleri kurmaktadır. 2025 yılına gelindiğinde Avrupa Uzay Ajansı ile Avrupa Birliği'nin uzay savunmasında stratejik özerklik hedefi koyduklarını anlıyoruz.

Halbuki 1967 tarihli Dış Uzay Antlaşması'nda, insanlığın ortak yararı doğrultusunda, uzayın keşfi ve kullanımındaki ilerlemenin tüm insanlık için önemi teyit edilerek, dış uzayın barışçıl amaçlarla keşfi ve kullanımına vurgu yapılmıyordu. Benzer şekilde, 1975 tarihli Sözleşmesi'nde Avrupa Uzay Ajansı'nın amacı, yalnızca barışçıl amaçlarla uzay araştırmaları, teknolojisi ve bunların uygulamaları alanında Avrupa devletleri arasında iş birliğini sağlamak ve teşvik etmek şeklinde bildirilmiştir.

Dolayısıyla burada uzayın hukuken "barışçıl kullanım alanı" olarak düzenlenmesine rağmen, devletlerin gidecek uzayı stratejik/askeri bir operasyon alanına dönüştürmeye başlaması sebebiyle öğretilde uluslararası uzay hukuku bakımından yorum tartışmaları yaşanmaya başlamıştır. Bu tartışmalar hiç kuşkusuz "barışçıl amaçlar" ifadesi üzerine yoğunlaşmaktadır.

Bu noktada, kanaatim odur ki; yapılacak ilk iş Viyana Antlaşmalar Hukuku Sözleşmesi' nin 31. maddesini referans almak olacaktır. Hatırlanacağı gibi; Sözleşmenin 31. maddesi antlaşmaların nasıl yorumlanacağını açıkça göstermektedir. Buna göre; bir antlaşma,

- lafzına,
- bağlamına
- amacı ve hedeflerine uygun şekilde yorumlanmalıdır.

¹⁸ Son dönemde uzayla ilgili olarak ortaya çıkan uyuşmazlıklara örnek olarak; devletlerarası uyuşmazlıklarda ilk başta Çin'in 2007 tarihli Uydu Karşısı Testi verilebilir. Zira bununla diğer uydular ve internet servis sağlayıcısı (ISS) için ciddi risk oluşturan 3000'den fazla izlenebilir enkaz parçası üretilmiş oldu. İkinci olarak, Kuzey Kore'nin GPS' e müdahale girişimi Güney Kore'deki sivil ve askeri sistemleri aksatarak kritik navigasyon hatalarına ve ekonomik kayıplara neden oldu. Özel sektördeki uyuşmazlıklara bakıldığında ise aklı ilk 2018 tarihli Intelsat ile SES arasındaki Uydu Girişimi Anlaşmazlığı gelmektedir. Söz konusu uyuşmazlık, SES'in uydularının zararlı müdahalesinden doğmuştur. Bunun dışında 2021 yılında Space X ile OneWeb arasında uydu takımıyıldızı çarpışmaları tartışması yaşandı. Son olarak, Planetary Resources ile Deep Space Industries arasında asteroit madenciliği hakları konusunda bir uyuşmazlık doğmuştur.

¹⁹ Bu yönde bkz. C. Impey Is conflict in space inevitable? The Hill <<https://thehill.com/opinion/international/575903-is-conflict-in-space-inevitable>> (10.08.2021) (Erişim tarihi: 26.05.2026)

Buna göre “barışçıl amaçlar” ifadesi dar ve geniş olmak üzere iki farklı şekilde yorumlanabilir. Bu şekilde, barışçıl amaçlar dar yorumlandığında askeri olmayan amaçlar anlamına gelirken; geniş yorumlandığında saldırgan olmayan anlamına gelmektedir.

Dar yorum mucibince; uzay bütünüyle askeri faaliyetlerden uzak olmalıdır. Zira askeri amaçlı kullanım, her şeyden önce Dış Uzay Antlaşması ile Avrupa Uzay Ajansı Sözleşmesi’nin ruhuna aykırılık teşkil etmektedir. Bu noktada uzay kuvvetleri, askeri uydular ve savunma sistemleri problemlili hale gelmektedir. Ancak belirtmek gerekir ki; bu yaklaşım daha eski ve klasik olan görüştür. Bu itibarla, Soğuk Savaş’ın ilk dönemlerinde uzayın insanlığın ortak alanı olduğu kabulüne dayanmaktadır.

Gelgelelim bugün için devletlerin çoğu fiilen geniş yorumu benimsemiş görünmektedir. Buna göre; barışçıl amaç saldırgan olmayan anlamına gelmektedir. Bu itibarla, uzayda askeri varlık tamamen yasaklanamaz. Sadece uzayda saldırı, güç kullanımı, saldırgan eylem ve silahlı çatışma yasaktır. Bunun dışında, uzayda askeri uydu, istihbarat uydusu, GPS/ askeri navigasyon desteği, uzay kuvveti kurulması ile füze erken uyarı sistemi kullanılması serbesttir. Diğer bir deyişle, devletlerin uzayı askeri amaçla değil ve fakat savunma ve güvenlik amacıyla kullanması artık mümkündür. Bu tür bir yorum tarzı, zaman içinde uzayın militarizasyonunu meşrulaştırdığı gerekçesiyle tehlikeli bulunmaktadır²⁰. Bir an için bu durum, akla Uluslararası Adalet Divanı’nın 27 Haziran 1986 tarihli Nikaragua Kararı’nı²¹ getirmektedir. Zira söz konusu karar Divanın uluslararası teamül hukukuna yaklaşımını göstermektedir. Divana göre devletler yalnızca antlaşma metinleriyle değil; ama aynı zamanda fiili uygulamaları ve buna eşlik eden hukuki kanaatleriyle (opinio juris) de uluslararası hukukun içeriğini şekillendirebilmektedir. Bu itibarla, devletlerin zaman içinde farklılaşan uygulamaları mevcut hukuk kurallarının yorumunu etkileyebilir. Netice itibarıyla, Dış Uzay Antlaşması’nda geçen “barışçıl amaçlar” ifadesi zaman içinde askeri olmayandan ziyade saldırgan olmayan şeklinde mütalaa edilebilir.

Son olarak; belirtmek gerekir ki, Avrupa Uzay Ajansı Kuruluş Sözleşmesi’ndeki hüküm hayli ilginçtir. Zira burada “yalnızca” barışçıl amaçlar ifadesi tercih edilmiştir ki; bu durum Avrupa’daki güncel uzay savunması, stratejik özerklik, teknolojinin sivil/askeri (çift) kullanımı ve güvenlik altyapısı tartışmalarıyla çelişkili görünmektedir. Dolayısıyla burada hukuk diliyle jeopolitik gerçeklik arasındaki gerilim derinleşmektedir.

2. Devlet ile Özel Şirketler Arasında Çıkan Uyuşmazlıklar

Uzay hukukunda dikkat çeken meselelerden birisi de özel şirketlerin, devletin egemenlik dokunulmazlığına ilişkin itirazlarına rağmen dava açabilme imkânı ile; buna karşılık mevcut uluslararası hukuk çerçevesinin daha ziyade devletlerarası sorumluluğa odaklanmış olmasıdır.

Bu anlamda uzay sektöründe faaliyet gösteren özel şirketlerin durumu, yabancı yatırımcıların ikili ve çok taraflı yatırım anlaşmalarının ve ICSID Sözleşmesi’nin bu kadar rağbet görmedikleri zamanki hallerine benzetilebilir.

Dolayısıyla burada uluslararası uzay hukuku rejimindeki mevcut boşluk; ya devlet ile özel şirketler arasında uzaydan kaynaklanan uyuşmazlıklar halihazırdaki devlet-yabancı yatırımcı uyuşmazlıklarının içine derç edilmek suretiyle doldurulacaktır; ya da uzay uyuşmazlıklarına özgü ICSID’ e benzer yeni bir yapı yaratmak suretiyle doldurulacaktır²².

Aslında her iki ihtimal de hukuken geçerlidir. Nitekim bugün için özel kuruluşların uzaya ilişkin uyuşmazlıklarda devletlere karşı mevcut taleplerini ICSID Sözleşmesi kapsamında ileri sürdükleri örnekler bulunmaktadır. Ancak bu örneklerde davacının nihayetinde Dünya üzerinde ilgili devletin toprağı üzerinde bir yatırımı varmış da devlet eylemleriyle buna müdahale ediyormuşçasına bir bağlantı kurulduğu görülmektedir.

²⁰ D. Petrounova Star Wars 2026: Militarisation, Conflict and International Law in Outer Space [presentation notes] University of Copenhagen. Centre for Law and Security (CERES). The International Law Breakfast Briefings (26.03.2026)

²¹ “Nikaragua’da ve Nikaragua’ya karşı Askeri ve Paramiliter Faaliyetler” başlıklı karar konu olan uyuşmazlık, Amerika Birleşik Devletleri’nin Nikaragua’daki kontra grupları desteklemesi, askeri faaliyetlerde bulunmasına ilişkindir. Acaba bu tür destek ve faaliyetler Birleşmiş Milletler Şartı’ndaki güç kullanma yasağını ihlal etmekte midir; yoksa ihlal etmemektedir? Nikaragua ABD’nin kendi egemenliğini ihlal ettiğini ileri sürerken; buna karşılık ABD bazı eylemlerini kolektif meşru müdafaa ve güvenlik mülahazalarıyla savunmaya çalışmıştır. Bu karar için bkz. <<https://www.icj-cij.org/case/70>> (Erişim tarihi. 25.05.2026)

²² L. Erhart & R. Loschi Investment Protection and Space Investors. Space Arbitration (2024) <<https://space-arbitration.com/investment-protection-and-space-investors>> (Erişim tarihi. 26.05.2026)

Bununla birlikte, uzay uyuşmazlıklarını ICSID çerçevesine almanın en büyük zorluklarından birisi devletler ile özel kuruluşlar (şirketler) arasında çıkan bütün uyuşmazlıkların mevcut yatırım anlaşması çerçevesinde gerçek bir yatırım uyuşmazlığı olarak değerlendirilemeyecek olmasıdır. Bir uyuşmazlığın, devlet-yatırımcı uyuşmazlığı olarak nitelendirilebilmesi için, bunun anlaşma veya sözleşmenin hukuki yetkisine girmesi icap eder. Halbuki uzaydaki uyuşmazlıklar söz konusu olduğunda yatırımcının uyuşmazlığı, yatırımın tanımı veya uzay bakımından daha da önemlisi söz konusu yatırımın yerel yetkisi gibi bir dizi gerekçeyle hukuki yetkinin dışarısında kalındığına şahit olunmaktadır. Bu sebeple, uzay uyuşmazlıklarının halihazırda var olan yatırım anlaşması çerçevesinde giderilmesi bazı durumlarda işe yarasa da uzaydaki tüm potansiyel uyuşmazlıklar için evrensel bir çözüm olmaktan uzaktır.

Öte yandan uzay uyuşmazlıklarının çözümünde yeni bir uluslararası merkez ihdas edilmesi önerisi teoride bütün bu sayılan pürüzlere karşı daha uygulanabilir bir çözüm olarak karşımıza çıkmaktadır. Buradaki tek zorluk belki de devletleri egemenlik yetkilerini sınırlandıracak başka bir hukuki rejim tesisine imza atmaya ikna etmektir. Bu zorluk özellikle son dönemde devletlerin yatırım anlaşmalarına giderek daha şüpheli yaklaşma eğilimi göz önünde tutulduğunda daha fazla hissedilmektedir²³.

3. Ticari Uyuşmazlıklar

Uzay hukukunda ticari uyuşmazlıklar, çoğunlukla devlet-dışı aktörlerin, özellikle özel sektör kuruluşlarının yürüttüğü uzay faaliyetlerinden doğmaktadır. Bu faaliyetler; izin, ruhsat veya lisans şartına tabi olsun ya da olmasın, esas itibarıyla özel hukuk sözleşmeleri çerçevesinde gerçekleştirilmektedir. Günümüzde ticari uzay faaliyetleri oldukça geniş bir alanı kapsamakta olup; uzay araçları ve bunların parçalarının araştırılması, tasarlanması ve geliştirilmesi, fikrî mülkiyet haklarının devri ve lisanslanması, üretim ve tedarik süreçleri, fırlatma hizmetleri, operasyonel destek faaliyetleri, telekomünikasyon, yer gözlem ve uzaktan algılama hizmetleri gibi pek çok unsuru içermektedir. Ayrıca yörüngedeki araçların işletilmesi, bakım ve sigorta işlemleri, ortak girişim (joint venture) ve konsorsiyum yapıları ile uzay turizmi ve uzay madenciliği gibi yeni nesil ticari faaliyetler de bu kapsamda değerlendirilmektedir.

Devlet uygulamalarına bakıldığında, birçok devletin ulusal mevzuatlarında özel uzay sektörünün rolünü kabul ettiği görülmektedir. Uluslararası uzay hukuku çerçevesinde devletler, kendi yetki alanları içerisindeki devlet-dışı uzay faaliyetlerini yetkilendirme ve sürekli denetim altında tutma yükümlülüğü taşımaktadır. Bu durum, özel sektör aktörlerinin uzay faaliyetlerinde bulunabilmesine hukuki zemin sağlamakla birlikte, devletlerin gözetim ve sorumluluğunu da devam ettirmektedir.

Karşılaştırmalı hukuk incelemelerinde, ticari uzay faaliyetlerini düzenleyen ulusal mevzuatların çoğunda belirli faaliyetlerin yürütülebilmesi için yetkili idari mercilerden lisans veya ruhsat alınmasının zorunlu olduğu görülmektedir. Özellikle uzay aracı fırlatma faaliyetleri, fırlatma tesisi işletmeciliği, yer gözlem ve uzaktan algılama hizmetleri ile telekomünikasyon faaliyetleri gibi alanlar, sıkı idari denetim ve izin mekanizmalarına tabi tutulmaktadır.

Özel sektör aracılığıyla yürütülen uzay faaliyetlerinin ticari nitelik taşıması nedeniyle, bu faaliyetlerden kaynaklanan uyuşmazlıklarda öncelikle taraflar arasında akdedilen sözleşmeler ve bu sözleşmelere uygulanacak hukuk önem kazanmaktadır. Nitekim milletlerarası nitelik taşıyan ticari uzay sözleşmelerinden doğan uyuşmazlıkların çözümünde, uygulanacak hukukun belirlenmesi uyuşmazlığın niteliği açısından temel belirleyici unsurlardan biridir.

Ticari uzay faaliyetlerinin tarafları ister devlet kuruluşları ister özel hukuk tüzel kişileri olsun, faaliyetlerin yürütülmesine ilişkin sözleşmeler ve ilgili ulusal mevzuat hükümleri ticari uzay hukukunun temel kaynaklarını oluşturmaktadır. Ticari uzay faaliyetlerini özel olarak düzenleyen bir mevzuatın bulunmadığı devletlerde ise uyuşmazlıklar, genel özel hukuk hükümleri ve klasik milletlerarası özel hukuk kuralları çerçevesinde çözüme kavuşturulmaktadır.

Ticari uzay faaliyetleri kapsamında akdedilen sözleşmeler hem uzay endüstrisinin teknik altyapısını hem de uzay sektörünün ticari faaliyetlerini düzenleyen çok katmanlı hukuki araçlar olarak ortaya çıkmaktadır. Bu çerçevede uzay endüstrisi faaliyetlerine ilişkin sözleşmeler; uzay aracı inşası projelerinde kullanılan inşaa sözleşmeleri, iş birliği sözleşmeleri (joint-venture

²³ M. Wood Exploring Disputes in Outer Space-The Final Frontier. Ashurst (01.12.2025) <<https://www.ashurst.com/en/insights/exploring-disputes-in-outer-space-the-final-frontier>> (Erişim tarihi: 26.05.2026)

ve konsorsiyum yapıları dâhil), uzay aracı ve ekipman üretim-tedarik sözleşmeleri, Ar-Ge sözleşmeleri, gizlilik sözleşmeleri (NDA), teknoloji transfer sözleşmeleri ile patent lisans sözleşmelerini kapsamaktadır. Buna karşılık uzay sektörünün ticari faaliyetlerine ilişkin sözleşmeler ise uydu satış sözleşmeleri, fırlatma hizmeti sözleşmeleri, uydu operasyon sözleşmeleri, uzay turizmi sözleşmeleri, uzay madenciliği sözleşmeleri ve telekomünikasyon sözleşmeleri gibi alanlarda yoğunlaşmaktadır. Dolayısıyla ticari uzay faaliyetleri ve bu faaliyetlere ilişkin sözleşmeler, yalnızca teknik üretim ve iş birliği süreçlerini değil; aynı zamanda teknoloji paylaşımı, fikrî mülkiyet hakları, ticari hizmet sunumu ve uluslararası ekonomik ilişkiler gibi çok boyutlu hukuki ve ticari unsurları da kapsamaktadır.

Ticari uzay faaliyetlerinden doğan uyuşmazlıkların çözümünde kapsayıcı bir hukuki çerçeve halihazırda mevcut olmadığından²⁴, burada tarafların aralarında akdettikleri sözleşmelerdeki hükümler ön plana çıkmaktadır.

4. Uzay Kaynaklarının Kullanımına İlişkin Uyuşmazlıklar

1967 tarihli Dış Uzay Antlaşması'nın 2. maddesinde dış uzayın keşfi ve kullanımı hususunda tüm ülkelerin özgür olduğu, 1. maddesine göre ise dış uzayın keşfinin ve kullanımının tüm ülkelerin yararı ve çıkarları gözetilerek yürütüleceği, bu bakımdan üzerinde egemenlik, işgal ve benzer iddialarda bulunulamayacağı belirtilmiştir.

1979 tarihli Ay Anlaşması'nın 11. maddesinde ise Ay ve onun doğal kaynakları 5. maddesine atfen insanlığın ortak mirası olarak kabul edilmiş, Ay'ın yüzeyi ve toprak altı, hükümetler arası olan veya olmayan uluslararası teşkilatların, ulusal teşkilatların, devletlerin veya gerçek kişilerin mülkiyetinde olamayacağı belirtilmiştir. Ayrıca Ay'ın doğal kaynaklarının işletilmesi mümkün hale gelir gelmez; Anlaşmaya taraf devletlerin, söz konusu işletmeyi düzenleyen, uygun usuller dâhil, uluslararası bir rejim kurmayı üstlenecekleri ifade edilmiştir. Söz konusu uluslararası rejimin aynı maddede yer alan en dikkat çekici amaçlarından biri; bu kaynaklardan sağlanan faydaların, taraf devletler arasında, gelişmekte olan ülkelerin gereksinimlerine ve çıkarlarına ve Ay'ın keşfine, doğrudan doğruya veya dolaylı katkıda bulunan ülkelerin gayretlerine özel bir önem atfetmek suretiyle, adilane bir şekilde paylaşılmasını gözetmek olduğu bildirilmiştir.

Ay anlaşmasında bir gerçek ya da özel kişinin dış dünyadaki bir objeyi sahiplenmesinin mümkün olmadığı ifade edilmişse de güncel durumda Dünya'daki "uluslararası sular" statüsüne kıyasen dış uzaydaki objeler üzerinde herhangi biri tarafından mülkiyet iddiasında bulunulamayacağı ancak bunların herkesçe kullanılabileceği (Uluslararası açık sularda balıkçılık yapılması neticesinde edilen deniz mahsullerinin kişilere ticari kullanım imkân tanınması gibi) görüşü hâkimdir.

Ortak mirasa vurgu yapan uluslararası anlaşmalara paralel olarak 13 Aralık 1996 tarih ve 51/122 sayılı BM Genel Kurul Kararı ile kabul edilen Fayda Bildirgesi'nde; tüm devletlerin, özellikle ilgili uzay yeteneklerine ve dış uzayın araştırılması ve kullanılmasına yönelik programlara sahip olanlar, eşitlikçi ve karşılıklı olarak kabul edilebilir bir temelde uluslararası işbirliğini teşvik etmeye ve geliştirmeye katkıda bulunması gerektiği, bu bağlamda, daha gelişmiş uzay yeteneklerine sahip ülkelerle yürütülen bu tür uluslararası işbirliğinden kaynaklanan yeni başlayan uzay programları ile gelişmekte olan ülkelerin ve ülkelerin çıkarlarına ve menfaatlerine özel önem verilmesi gerektiği ifade edilmektedir.

Burada insanlığın üzerinde ortak sahipliği bulunan uzaya ilişkin çalışmalarda uluslararası iş birliği çerçevesinde ülkeler arası tecrübe, bilgi ve teknoloji paylaşımının yapılması teşvik edilerek, alanda daha yeni olan ülkeler nezdinde müşterek gelişim sağlanması amaçlanmıştır.

Nitekim bu yöndeki uluslararası uzay iş birliği kapsamında 29 Ocak 1998 tarihinde Washington şehrinde Amerika ve Diğer Ülkeler arasında Uzay İstasyonu Sözleşmesi akdedilmiştir. "Amaç ve Kapsam" başlıklı 1. maddesinde bu uluslararası sivil istasyonu tarafından dış uzayın teknolojik ve bilimsel, ticari yönden kullanımının güçlendirileceği vurgulanmıştır. Uzay istasyonundan yararlanma başlıklı 9. maddesinde ise, her bir ortak ülkenin uzay istasyonu altyapısından türetilen kaynakları adil bir şekilde kullanacağı belirtilmiş, ancak uzay kaynaklarının kullanım tarzına ilişkin bu ve diğer maddelerde bir düzenleme yapılmamıştır.

Tüm bu uluslararası düzenlemelere rağmen uzay kaynakları üzerinde devlet veya birey egemenliği hususunda mutabakat sağlanamamıştır. Bunun nedeni dünya devletlerinin büyük bir çoğunluğu tarafından imzalanan 1967 tarihli Dış Uzay antlaşmasında doğrudan bir düzenleme bulunmaması, 1979 tarihli Ay anlaşmasının

²⁴ I. Saretto (2024) Disputes From Commercial Space Activities: Potentialities and Hurdles of Investor-State Dispute Settlement.. Journal of Law, Market& Innovation. 3(1), 63.

ise 18 devlet dışında onaylanmaması sebebiyle etki doğurmaktan uzak olması şeklinde izah edilebilir.

Bu gerekçeye bağlı olarak uzay çalışmalarında uzay kaynaklarının kullanımı hususunda ülkeler bazında farklı yaklaşımlar geliştirildiği göze çarpmaktadır²⁵. Bu doğrultuda, gelecekte en büyük hukuki tartışma alanının uzay madenciliği projeleri olacağı şimdiden anlaşılmaktadır.

Uzay madenciliği, uzaydan hammadde çıkarılması anlamına gelmektedir. Asteroit madenciliği, özellikle asteroitlerden nadir kaynakların çıkarılmasıyla ilgilenen bir uzay madenciliği dalıdır. Bu kayalık gök cisimleri, metaller, nadir toprak elementleri ve hatta su gibi değerli hammaddeler için muazzam bir potansiyel sunmaktadır ve bunun ilerde uzay görevleri için paha biçilmez olabileceği düşünülmektedir. Tahminlere göre, dünyanın metalik hammadde ihtiyacı, çapı bir kilometre olan tek bir asteroitle on yıllarca karşılanabilir.

Asteroit madenciliğinin birçok avantajı bulunmaktadır. Bunlardan biri, mesela bize yeni bir su kaynağı sağlayarak gelecekteki uzay görevleri için yeterli malzemeye sahip olmamıza yardımcı olabilesidir. Su burada sadece yaşam için gerekli olmakla kalmaz, aynı zamanda uzayda yakıt üretmek için de kullanılabilir. Yeni hammadde kaynaklarına erişim, birçok çağdaş uygulamada vazgeçilmez olan nadir ve değerli malzemelerin bulunabilirliğini artırarak Dünya'daki yenilikçi teknolojileri ve endüstrileri de destekleyebilir. Sanayi sektörünün, kaynakların doğal olarak sınırlı temini veya ihracat kısıtlamaları nedeniyle nadir toprak elementleri kıtlığından zaten endişe duyduğu bilinmektedir.

Uzayda hammadde madenciliği için henüz tamamlanmış bir konsept olmasa da uzay madenciliğinin teknik fizibilitesi üzerine olan araştırmaların hızla ilerlediği sır değildir. Nitekim Çinli girişim şirketi Origin Space'in bir madencilik projesi, Yangwang-1 ve NEO-1 uyduları aracılığıyla uzayda start vermiş bulunmaktadır. Yangwang-1, madencilik için asteroitleri tespit etmek üzere tasarlanırken, NEO-1 ise asteroitleri yakalama ve madencilik yapma teknolojilerini test etmeyi amaçlıyor.

Netice itibarıyla, Asteroit madenciliği henüz başlangıç aşamasında olsa da son yıllardaki teknik gelişmeler,

uzay yolculuğunun ticarileşmesi ve özel uzay araştırmalarına yönelik artan fonlar, bilim kurgu ile gerçeklik arasındaki çizginin giderek bulanıklaştığını göstermektedir.

Bu itibarla genel olarak uzay madenciliği söz konusu olduğunda, uluslararası hukuk kapsamındaki mevcut antlaşmalar ve diğer hukuki düzenlemelerin dikkatli bir şekilde değerlendirilmesini gerekmektedir. Herkesin Dış Uzay Antlaşması'nın 2. maddesine uyması ve uzayın tamamına sınırsız erişim hakkına sahip olması şartıyla, özel kişi ve kuruluşların uzay kaynaklarında madencilik yapmasına izin verilmesinin kapsamlı ve açık bir şekilde yasaklanmadığı görüşü giderek daha fazla kabul görmektedir. Tüm devletlerin çıkarlarını dikkate alan iş birlikçi bir çözüm hem ekonomik hem de ekolojik olarak sürdürülebilir bir uzay kaynakları kullanımının önünü açabilecektir²⁶.

V. UZAY UYUŞMAZLIKLARINDA ÇÖZÜM MEKANİZMALARI

İnsanın uzayla ilişkisi arttıkça, bizzat uzayın kendisinden veya insanın uzaydaki faaliyetlerinden doğan uyuşmazlıklar sayısal olarak artmıştır. Bunun doğal bir sonucu olarak, bu uyuşmazlıkların nasıl çözüme kavuşturulacağı konusu daha çok tartışılır hale gelmiştir.

Bu arada uzayın keşfi ve kullanımı giderek devletlerin tekeline çıkarak özel kişi, kuruluş, girişim ve konsorsiyumların da dahil olduğu çok aktörlü bir yapının faaliyet sahalarına girmeye başlamıştır. Bu itibarla, uzaydan veya uzay faaliyetlerinden doğan uyuşmazlıklara artık yalnızca devletler taraf olmamaktadır; devletlerin yanında devlet dışı (özel) kişi, kuruluş, girişim ve iş ortaklığı bu tür uyuşmazlıklarda hem devlete hem de birbirlerine karşı taraf olabilmektedir.

Dolayısıyla uzayla ilgili uyuşmazlıklarda, uyuşmazlığın konusu, tarafları ve vasıtaya göre her somut olayda ayrı bir değerlendirme yapmak suretiyle, en uygun çözüm mekanizmasının tercih edilmesi gerekir.

Burada dikkat edilmesi gerekli bir diğer husus da uzay uyuşmazlıkları için tercih edilen çözüm mekanizması-

²⁵ O.U. Sevim (2022) Uzay Kaynaklarının Kullanımına İlişkin BM Perspektifi. Adalet Dergisi. 2(69), 357-359.

²⁶ A. Lippert Uzay Madenciliği: Uzayda uluslararası hukukun ihlali mi? CMS (21.07.2025) <<https://cms.law/en/deu/legal-updates/space-mining-breach-of-international-law-in-space>> (Erişim tarihi: 26.05.2026)

nın dünyadaki konjonktürel gelişmelere ne denli uyum sağlayacağıdır. Sözgelimi, savaş ve savaş tehditlerinin arttığı, ticaret kısıtlamalarının giderek yaygınlaştığı çok kutuplu bir sistemde daha ziyade taraf iradeleri üzerine kurulan dostane çözüm mekanizmalarının uyuşmazlıkların çözümünde ne kadar etkili olabileceği hususu tartışmaya açıktır.

1. Diplomatik Çözüm Yolları

Uyuşmazlıkların diplomatik yollarla çözümü, uluslararası hukukta genel olarak devletler arasındaki ilişkileri konu edinmekte; özel olarak ise taraflardan en azından birisinin devlet olduğu yolları kapsamaktadır. Devletler, günümüzde artık yerleşik hale gelen uluslararası yargı yollarına rağmen, bunları tercih etmeyip bunun yerine sonuçlarını kontrol edebildikleri diplomatik çözüm yollarında ısrarcı olmaktadır. Diplomatik çözüm yolları konusu, işleyişi ve tercih edilebilirliği bakımından uyuşmazlıkların dostane çözümünde hala en çok uygulama alanı bulan yöntemdir.

Diplomatik çözüm yolları, uyuşmazlık taraflarının doğrudan veya bir aracı vasıtasıyla (dolaylı olarak) aralarındaki anlaşmazlık konularını barışçıl (dostane) yöntemlerle müzakere ettikleri bütün yolları kapsar. Diplomatik çözüm yolları arasında müzakere, arabuluculuk, uzlaştırma ve iyi niyetli girişimler ilk akla gelenlerdir.

Buna göre müzakere, tarafların doğrudan görüşmeler yaparak aralarındaki uyuşmazlığı çözmeye çalıştığı en temel diplomatik yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır. Arabuluculuk, uyuşmazlığın tarafı olmayanın sürece dahil olup, çözüm önerileri sunmasından ibarettir. Uzlaştırmada, tarafsız üçüncü kişinin mevcut uyuşmazlığı çözmek için hukuki bağlayıcılığı olmayan bir rapor hazırladığı süreçtir. İyi niyetli girişimler daha ziyade üçüncü bir devlet veya uluslararası örgütün uyuşmazlık içindeki tarafları görüşüp anlaşmaya teşvik ettiği her türlü yöntemi ifade etmektedir.

Uzay uyuşmazlıklarının diplomatik yollardan çözümünde Dış Uzayın Barışçıl Amaçlarla Kullanılmasına Dair BM Komitesi, önemli bir rol üstlenmektedir. Komite, bir yandan uzayın barışçıl kullanımını teşvik ederken, diğer

yandan devletler arasında iş birliğini geliştirmeyi de amaçlamaktadır. Bununla birlikte, kararlarının bağlayıcı olmaması, Komite'nin etkinliğini azaltmaktadır²⁷.

Sonuç itibarıyla, diplomatik yolların en büyük avantajı taraflara esneklik payı bırakmasıdır. Ancak büyük güç rekabetinin yaşandığı konularda siyasi tıkanmaların yaşanabileceği unutulmamalı ve bağlayıcı çözümlere ulaşmanın güçleşebileceği hep akılda tutulmalıdır.

2. Uluslararası Adalet Divanı

Uluslararası Adalet Divanı teoride uzaydan kaynaklanan uyuşmazlıklar için alternatif bir çözüm mekanizması olarak karşımıza çıkmaktadır. Bununla birlikte, Divan'ın yargı yetkisi devletlerin rızasına bağlı olduğundan, uygulamada Divan uzay uyuşmazlıkları bakımından sınırlı bir role sahip olduğu görülmektedir.

Bugüne kadar, büyük ölçekli bir uzay uyuşmazlığının doğrudan Uluslararası Adalet Divanı'nın önüne getirilmiş olması vaki değildir. Bunun da asıl sebebi, devletlerin güvenlik kaygıları yanında teknik gizlilik ihtiyacı ile siyasi hassasiyetlerdir.

Bununla birlikte, bugüne kadar bir uzay uyuşmazlığının Divan'ın önüne gelmemiş olması, bundan sonra da gelmeyeceği anlamına gelmez. Varsayalım ki; yakın bir gelecekte Divan'dan devletlerin uzayı koruma yükümlülüklerine dair bir tavsiye görüşü (advisory opinion) talep edilecek olsun. Böyle bir durumda, Divan'ın nasıl bir reaksiyon göstereceğini anlamak için, onun 23 Temmuz 2025'te vermiş olduğu "Devletlerin İklim Değişikliğiyle İlgili Yükümlülükleri Hakkında Tavsiye Görüşü"²⁸ ne bakılması yerinde olacaktır.

Bilindiği üzere, dünya yörüngelerinin halihazırda yoğun, çekişmeli ve rekabetçi yapısı her geçen gün daha da kötüye gitmektedir. Uzayın sürdürülebilir kullanımı ve korunması artık toplu eylem gerektiren kritik bir uluslararası sorun halini almıştır. Uydular modern toplum için vazgeçilmez olsa da yörünge koşullarının bozulmasını durdurabilecek etkili bir sistem şu an için mevcut değildir. Dolayısıyla, Divan'ın Devletlerin İklim Değişikliğiyle İlgili Yükümlülükleri Hakkında verdiği Danışma Görü-

²⁷ R. Ni Space law under pressure: A history of disputes and emerging governance needs. GAR-Global Arbitration Review (31.03.2026) < <https://globalarbitrationreview.com/guide/the-guide-aviation-and-space-disputes/second-edition/article/space-law-under-pressure-history-of-disputes-and-emerging-governance-needs> > Erişim tarihi: 29.05.2026)

²⁸ < <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/187/187-20250723-pre-01-00-en.pdf> > (Erişim tarihi: 27.05.2026)

şü' nün çağdaş çevre hukuku ilkelerini geniş kapsamlı olarak kabul etmiş olduğu hususu nazara alındığında, devletlerin uzay enkazını proaktif azaltma ve yörunge ortamlarının uzun vadeli bütünlüğünü restore edip koruma konusunda yükümlülüğü bulunduğu iddiasına hukuki bir dayanak sağlamış gibi duruyor²⁹.

3. Sorumluluk Sözleşmesi ve Zarar Komisyonu

Uzay faaliyetlerinden doğan uyuşmazlıklarda, tarafların başvurabileceği bir diğer mekanizma da Zarar Komisyonu'dur. Bu komisyonun ihdası fikri ilk olarak 1972 tarihli Uzay Cisimlerinin Verdiği Zarardan Dolayı Uluslararası Sorumluluk Hakkında Sözleşme' de ifadesini bulmuştur.

Buna göre anılan Sözleşmenin 8. Maddesi mucibince:

“1. Zarara uğrayan devlet veya gerçek ya da tüzel kişileri zarar gören bir devlet, bu zarardan ötürü fırlatan devlete karşı bir tazminat talebinde bulunabilir.

2. Şayet uyrıklığı altında bulundukları devlet tazminat talebinde bulunmazsa; bu takdirde başka bir devlet topraklarında bulunan gerçek veya tüzel kişilerin gördükleri zarar sebebiyle fırlatan devlete karşı bir tazminat talebinde bulunabilir.

3. Ne uyrığı altında oldukları devlet ne de toprakları üzerinde zarar gördükleri devlet tazminat talebinde bulunmazsa yahut bu yönde talebini açıkça belirtir bir bildirimde bulunmazsa; bu takdirde başka bir devlet toprakları üzerinde devamlı oturan kişilerin uğradıkları zarardan ötürü fırlatan devlete karşı tazminat talebinde bulunabilir.”

Sorumluluk Sözleşmesi'nin 9. maddesinde “Fırlatan devletten tazminat talebi, diplomatik yollardan yapılacaktır. Şayet talepte bulunacak devlet, fırlatan devlet ile diplomatik ilişkiler sürdürmüyorsa; bu takdirde başka bir devletten fırlatan devlete tazminat talebini iletmesini veya Sorumluluk Sözleşmesi kapsamındaki menfaatlerini başka bir şekilde temsil etmesini rica edebilir. Ayrıca hem talepte bulunacak devlet hem fırlatan devlet Birleşmiş Milletler üyesi ise; bu ihtimalde tazminat talebinin iletilmesine Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliği aracılık edebilir” düzenlemesi yer almıştır.

Sözleşmenin 10. maddesine göre:

“1. Zarar tazminat talebi, zararın meydana geldiği veya sorumlu fırlatan devletin tespit edildiği tarihten itibaren en geç 1 yıl içerisinde fırlatan devlete iletilecektir.

2. Bununla birlikte, ilgili devlet şayet zararın meydana geldiğini bilmiyorsa veya sorumlu olan fırlatan devleti tespit edememişse; bu takdirde zararı ya da sorumluyu öğrenip, tespit ettikten sonra yine 1 yıl içerisinde talepte bulunabilir; ancak bu süre devletin gerekli özeni göstererek daha önce belirtilen hususları öğrenmesinin makul olarak beklenebileceği tarihten itibaren hiçbir şekilde 1 yılı aşamaz.

3. İşbu maddenin birinci ve ikinci paragraflarında belirtilen süreler, zararın tam kapsamı bilinmese dahi geçerlidir. Ancak bu halde talepte bulunan devlet, sürelerin sona ermesinden sonra zararın tam kapsamını öğrenmişse; bu takdirde öğrenme tarihinden itibaren 1 yıl içerisinde tazminat talebini revize etme ve bununla ilgili ek belgeler sunma hakkına sahiptir.”

Sözleşmenin 14. maddesinde “Sözleşmenin 9. maddesinde öngörülen diplomatik müzakereler yoluyla bir tazminat talebi konusunda anlaşmaya varılamamış olması durumunda; talepte bulunan devletin, talebine ilişkin belgeleri sunduğunu fırlatan devlete bildirmesinden itibaren 1 yıl içerisinde ilgili taraflardan birisinin talebi üzerine bir Zarar Komisyonu kurulacaktır” denilmiştir. Son olarak; 18. maddede Zarar Komisyonu'nun tazminata hükmedebilmek için talebin haklılığını değerlendireceğine hükmedilmiştir. Buna göre şayet gerekiyorsa tazminat miktarı üzerinde karar verecektir.

Yukarıda anılan madde hükümleri birlikte değerlendirildiğinde, zarar gören devletin fırlatan devletten zararın meydana gelmesinden veya zararın öğrenilmesinden ya da sorumlu devletin tespit edilmesinden itibaren 1 yıl içerisinde bunun tazminini öncelikle diplomatik çözüm yolları aracılığıyla talep edebilir. Eğer tarafların arasındaki somut uyuşmazlık diplomatik yollarla giderilemiyorsa; bu takdirde artık uyuşmazlığın çözümü için bir Zarar Komisyonu kurulacaktır. Bu Komisyon, 20. maddeye göre aksi kararlaştırılmadıkça masrafları taraflar arasında eşit paylaşılır³⁰.

²⁹ Y. Takeuchi & Y. Ishii From Climate to Cosmos: The ICJ's Advisory Opinion and Its Implications for Sustainable Space Governance. EJIL:Talk-Blog of the European Journal of International Law (17.11.2025) <<https://www.ejiltalk.org/from-climate-to-cosmos-the-icjs-advisory-opinion-and-its-implications-for-sustainable-space-governance/>> (Erişim tarihi. 27.05.2026)

³⁰ E. Demirel Uzay Hukuku/Uzay Hukukunda Tahkim. Hukuk ve Bilişim: 3. Nesil Hukuk Dergisi <<https://hukukvebilisim.org/uzay-hukukunda-tahkim/>> (Erişim tarihi. 27.05.2026)

Bu bağlamda, Zarar Komisyonu'nun önüne gelen en meşhur uyuşmazlık Cosmos 954 vakasıdır. Burada SSCB'ye (şimdi Rusya Federasyonu) ait nükleer güçle çalışan Cosmos 954 uydusunun, Kuzeybatı Kanada topraklarına düşmesi sonucunda meydana gelen radyoaktif kirlilik Kanada ile SSCB arasında uyuşmazlığa neden olmuştur. Diplomatik müzakereden bir sonuç alamayan Kanada hükümeti, bunun üzerine Zarar Komisyonu'na başvurarak, SSCB'den uğradığı zararın tazminini talep etmiştir. Uyuşmazlığı değerlendiren Zarar Komisyonu SSCB'yi Kanada'ya 3 milyon Kanada doları ödemeye mahkûm etmiştir. 2 Nisan 1981'de taraflar arasında bu yönde bir anlaşma imzalanmıştır. Buna karşılık, Kanada'nın ABD'nin yardımıyla enkazı bulmak, kaldırmak ve test etmek için 6 milyon Kanada Doları'ndan fazlasını harcayarak etkilenen bölgeyi temizlediği bilinmektedir. Cosmos 954 vakası, Kanada'da gerçekleşmiş olsa da bunun etkileri küresel boyutta hala daha hissedilmektedir. Cosmos 954, bir devletin başka bir devlete karşı bir uzay cisminin sebep olduğu zarar için tazminat talebinde bulunduğu bilinen tek örnektir. Olayın Soğuk Savaş ortamında gerçekleştiği göz önünde tutulduğunda; Cosmos 954, uluslararası hukukun uzaya düzenli erişimi ve uzayın kullanımını nasıl etkili bir şekilde sağlayabileceğinin daha net görüldüğü en çarpıcı örneklerden birisi olmaya devam etmektedir. Bu olay, aynı zamanda, uzayın keşif ve kullanımının sayısız faydasına rağmen, bu tür uzay faaliyetlerinden kaynaklanabilecek istenmeyen sonuçların her zaman için geçerli bir risk oluşturduğunu da hatırlatmaktadır³¹.

4. Tahkim ve Ticari Çözüm Mekanizmaları

Ticarileşen uzay ekonomisiyle birlikte, uzay faaliyetlerinden kaynaklanan uyuşmazlıkların çözümünde tahkim ve diğer ticari çözüm mekanizmalarının önemi artmaktadır. Tahkim ve benzeri ticari çözüm mekanizmalarının en önemli avantajları³² sundukları teknik uzmanlık, gizlilik, esneklik, zamansal ve parasal tasarruf ayrıcalığı ile taraflar yönünden kapsayıcılıktır.

Bu açıdan özellikle Daimî Tahkim Mahkemesi'nde (Permanent Court of Arbitration "PCA") geliştirilen kurallar

uzay uyuşmazlıklarının giderilmesinde önemli bir gelişme olarak addedilmektedir³³. Bu kapsamda PCA ilk olarak 2009 yılında kendi bünyesinde tahkim kurulları ihdas etmek üzere özel bir proje yürütmüştür. Bunun sonucunda özel olarak uzay uyuşmazlıklarına uygulanacak tahkim kuralları 6 Aralık 2011'de kabul edilmiştir. Söz konusu kurallar 2010 UNCITRAL tahkim kurallarına dayanmaktadır.

Bunun dışında, 1995 yılında Paris'te Uluslararası Hava ve Uzay Hukuku Tahkim Mahkemesi'nin kurulduğunu da belirtmek gerekir. Ancak, bu kurumun bugün klasik anlamda çok aktif ve küresel ölçekte yaygın kullanılan bir uluslararası mahkemeye dönüştüğünü söylemek oldukça güçtür. Mahkeme daha ziyade uzmanlaşmış ve sınırlı bir etkiye sahip tahkim girişimi olarak mütalaa edilmektedir. Gerçekten de Paris merkezli Uluslararası Hava ve Uzay Hukuku Tahkim Mahkemesi daha spesifik bir mahkeme olmasına rağmen, Daimî Tahkim Mahkemesi kadar bir etkinliğe sahip değildir. Bunun da sebebi Daimî Tahkim Mahkemesi'nin sisteminin devletleri, özel şirketleri ve uluslararası örgütleri aynı çerçevede tahkime götürebilme yeteneğidir.

VI. UZAYDA UYUŞMAZLIK ÇÖZÜMÜNDE KARŞILAŞILAN ÖZEL ZORLUKLAR

1. Yetki Konusu

Uzay uyuşmazlıklarının çözümünde karşılaşılan ilk zorluk, yargı yetkisine ilişkin belirsizliklerdir³⁴. Uluslararası uzay hukukunun mevcut çatısı büyük oranda devletlerarası ilişkileri düzenlemek amacıyla kurulmuş olup, günümüzde giderek karmaşılaşan ve çok aktörlü hale gelen uzay faaliyetleri karşısında dar kalmıştır. Son dönemde özellikle özel şirketlerin uzaydaki faaliyetlerinin artmasıyla, sınır aşan teknolojik operasyonların yaygınlaşması ve uzayın fiziksel olarak herhangi bir devlet egemenliği altında bulunmaması yetki konusunu daha bir tartışılmalı hale getirmiştir.

³¹ A. Agaba Space Object Liability Beyond the Space Treaties: A lens on Africa. McGill Faculty of Law: Institute of Air & Space Law (11.03.2026) <<https://www.mcgill.ca/iasl/article/space-object-liability-beyond-space-treaties-lens-africa>> (Erişim tarihi. 28.05.2026)

³² L.Y. Zielinski & J. Frohloff What is Space Arbitration? Space Arbitration. <<https://space-arbitration.com/what-is-space-arbitration>> (Erişim tarihi. 29.05.2026)

³³ M. Weiler & T. Niedermaier Space & Dispute Resolution: legal disputes in space? CMS (02.03.2026) <<https://cms.law/en/deu/legal-updates/space-dispute-resolution-legal-disputes-in-space>> (Erişim tarihi. 29.05.2026)

³⁴ W. Taylor What Jurisdiction Does Space Fall Under? ISSL WEB (16.02.2025) <<https://www.isslweb.org/what-jurisdiction-does-space-fall-under>> (Erişim tarihi. 29.05.2026)

Klasik uluslararası hukukta yargı yetkisi, daha ziyade yersellik ilkesine dayanmaktadır. Buna göre, devletler kendi ülke sınırları dahilinde yürütülen faaliyetler üzerinde yetkilidir. Ancak dış uzay, herhangi bir devletin egemenliği altında bulunmadığından, bu klasik yaklaşım uzay faaliyetleri bakımından doğrudan kullanılamamaktadır. Bu durumda uzayda yürütülen faaliyetlerde hangi devletin yetkili olacağı sorusu gündeme gelmektedir.

Şunu da peşinen belirtmek gerekir ki; uzay sanıldığı gibi yetkiden müstesna bir alan değildir. Nitekim Dış Uzay Antlaşması'nın 8. maddesi uyarınca bir uzay aracını siciline kaydeden devlet, söz konusu uzay aracı ve personeli üzerinde yargı ve denetim yetkisini muhafaza etmektedir. Bu nedenle uzayda yersellik üzerinden kurulamayan bağlantı noktası tescil üzerinden kurulur. Burada yetki tescil eden devlettedir. Bununla birlikte, her zaman tescil eden devlet ile fırlatan devlet örtüşmeyebilir. Zira modern uzay faaliyetlerinin çoğu birden fazla devletin katılımıyla yürütüldüğünden, hangi devletin fırlatan devlet sayılacağı tartışmalıdır.

Örneğin bir uydu projesinin bir devlet tarafından finanse edilmesi, başkasının şirketince üretilmesi, bir diğerinin toprağından fırlatılması ve daha başkasının operatörü tarafından işletilmesi mümkündür. Böyle bir durumda ortaya çıkan uyuşmazlıkta bunlar arasında hangi devletin yargı yetkisine sahip olduğu konusu net değildir. Özellikle zarar sorumluluğu, sözleşmesel yükümlülükler ya da teknik arızalar söz konusu olduğunda ortaya çok katmanlı bir yetki sorunu çıkmaktadır. Hele bir de bu tabloya özel aktörler eklenince iş iyice çığırından çıkmaktadır. Zira uluslararası uzay hukukunun temel öznesi hala devletlerdir.

2. Hukuki Parçalanma

Uzay uyuşmazlıklarında, aynı uyuşmazlık için uluslararası hukukun farklı alt dallarının eş zamanlı olarak uygulanma talebi beraberinde hukuki parçalanmayı getirir. Hukuki parçalanma, tek bir hukuki olay için birden fazla hukuk rejiminin harekete geçmesi ve bu rejimlerin bazen birbirleriyle çelişen normlar ve yorum yöntemleri üretmesi durumunu ifade etmektedir³⁵. Uzay faaliyetlerinin teknolojik, ekonomik, askeri ve çevresel boyut-

larının iç içe geçmiş olması hukuki bölünmeyi iyice belirginleştirir. Bir örnekle açıklamak gerekirse, sıradan bir uydu çarpışması olayı aynı anda uzay hukuku, çevre hukuku, telekomünikasyon hukuku, yatırım hukuku, sigorta hukukunu ilgilendirebilir ve hatta uluslararası bir güvenlik meselesi haline gelebilir. Bu durum, hangi normun öncelikle uygulanacağı ve hangi uyuşmazlık çözüm mekanizmasının yetkili olacağı konusunda ciddi belirsizlikler yaratmaktadır. Uzay faaliyetleri yoğunlaştıkça ve uzaydaki aktörler sayıca artıp, çeşitlendikçe hukuki parçalanmanın artışı sürpriz olmayacaktır.

3. Teknolojik Karmaşıklık

Modern uzay faaliyetleri uydu sistemleri, yapay zekâ destekli operasyonlar, otonom uzay araçları, siber alt-yapılar, hassas yörünge hesaplamaları ve çift kullanımlı teknolojiler gibi yüksek uzmanlık gerektiren işleri kapsamaktadır. Bu durum, uzay faaliyetlerinden kaynaklanan uyuşmazlıkların yalnızca hukuki bir nitelik taşımayıp; ama aynı zamanda yoğun biçimde teknik ve bilimsel değerlendirmeye muhtaç yapısını gözler önüne sermektedir. Klasik uluslararası uyuşmazlık çözüm mekanizmaları, çoğu zaman mühendislik, fizik, telekomünikasyon, veri sistemleri ve bilgisayar teknolojileri gibi alanlarda ileri düzey teknik bilgi gerektiren uzay uyuşmazlıklarına dar gelmektedir. Bu bakımdan geleneksel mahkeme ve dostane çözüm mekanizmalarının uzay uyuşmazlıklarının teknik boyutlarını ele almakta zorlanabileceği sıklıkla ifade edilmektedir.

Teknolojik karmaşıklığın en önemli sonucu hiç kuşkusuz "atıf" (attribution) problemidir. Özellikle uzay ortamında meydana gelen teknik arızalar, uydu çarpışmaları veya siber müdahalelerde oluşabilecek zararın kaynağını kesin bir biçimde tespit etmek hayli güç olacaktır. Bir uydu sistemindeki bozukluk teknik bir hatadan kaynaklanabileceği gibi, bir yazılım sorunu da olabilir veya bir insan müdahalesiyle ortaya çıkabilir ya da siber saldırı veya başka bir uzay cismiyle temas neticesinde de ortaya çıkabilir³⁶. İşte uydu sistemindeki küçük bir bozukluğun gerçek nedenini bile belirleyebilmek için çok kapsamlı teknik incelemeler yapılması gerekmektedir. Bu gereklilik hem hukuki sorumluluğun belirlenmesi hem de yaptırımların uygulanmasını epey zorlaştırmaktadır.

³⁵ M. J. Durkee The Rush into Space Is Producing a Perilous Legal Fragmentation. Centre for International Governance Innovation (31.04.2024) <<https://www.cigionline.org/articles/the-rush-into-space-is-producing-a-perilous-legal-fragmentation>> (Erişim tarihi: 29.05.2026)

³⁶ Bu konuda bkz. C.Q. Christol (1980) International Liability for Damage Caused by Space Objects. The American Journal of International Law. 72(2), 346-371.



4. Uzak Çöpleri ve Toplu (Kolektif) Zarar

Uzak faaliyetlerinin giderek yoğunlaşmasıyla birlikte, Dünya yörüngesindeki kirlilik ciddi seviyelere gelmiştir. Özellikle son yıllarda uydu sayısında yaşanan büyük artış, mega uydu takımı yıldızlarının yaygınlaşması, anti uydu silah testleri ve görev süresi sona ermiş uzak araçlarının yörüngede bırakılması uzak ortamının sürdürülebilirliğini tehdit eden ciddi bir çevresel problem yaratmıştır. Uzak çöpleri bu yönüyle artık yalnızca teknik veya çevresel bir mesele olmayıp; aynı zamanda yetki, sorumluluk ve uyumsuzluk çözümü bakımından karmaşık hukuki sonuçlar doğuran toplu (kolektif) bir zarar problemidir.

İngiliz literatüründe space debris ve space junk olarak kullanılan terimler, Türkçede uzak enkazı ve uzak çöpu olarak kullanılmaktadır. Aslında İngilizcede space junk terimi space debris' i de içine alsa da, Türkçe' de bu ayrıma hiç dikkat edilmeden bu kavramların birbiri yerine kullanıldığı görülmektedir³⁷. Kanaatimce, burada uzak çöpu ifadesini kullanmak daha doğru olacaktır. Bu doğrultuda, uzak çöpu işlevini kaybetmiş uydular, roket parçaları, çarpışma kalıntıları ve insan faaliyetleri sonucunda uzayda bırakılmış diğer yapay nesneleri ifade etmektedir. Bu parçalar boyutları ne kadar olursa olsun çok yüksek hızlarda hareket ettiklerinden halihazırda aktif uydular, uzak istasyonları ve insanlı uzak misyonları için ciddi risk oluşturmaktadır. Özellikle düşük dünya yörüngesinde (LEO) meydana gelen yoğunluk artışı, gelecekte zincirleme çarpışma riskini arttırmaktadır. Bu durum literatürde "Kessler Syndrome" olarak adlandırılmaktadır³⁸.

Uzak çöpleri, uluslararası hukuk yönünden toplu (kolektif) bir zarar niteliği taşıdığı için klasik sorumluluk sistemlerini zorlamaktadır. Geleneksel uluslararası hukuk büyük ölçüde belirli bir fail ile belirli bir zarar arasında bağlantısallık ararken, uzak çöplerinden doğan zararlar çoğunlukla çok aktörlü, uzun vadeli ve dağınık bir haldedir. Bir uzak çöpünün hangi devlete veya hangi operatöre ait olduğunun tayini teknik yönden hayli güçtür. Yine somut zararın hangi faaliyet neticesinde gerçekleştiğinin tespiti de bir o kadar güç olmaktadır. Bu bakımdan uzak hukukunda geçerli olan sorumluluk rejimi, uzak çöplerine uygun düşmemektedir. Hem onlarca yıl

yörüngede kalabilen uzak çöpleri için sorumluluk ilişkisinin kurulması epey karmaşık hale gelmektedir. Bu noktada uzak çöpleri bakımından toplu (kolektif) zarar kavramı öne çıkmaktadır. Buna göre uzak çöpleri tek bir devletten ziyade tüm insanlığın ortak kullanım alanı olan uzak ortamına zarar vermektedir. Dolayısıyla uzak çöplerinden doğan zarar salt bireysel olmayıp, aynı zamanda toplu (kolektif) ve hatta daha doğru bir ifadeyle küresel bir nitelik taşımaktadır.

VII. GELECEKTEKİ OLASI MODELLER

1. Uluslararası Uzak Mahkemesi Kurulması

Bugün için uluslararası hukuk sisteminde uzak uyumsuzluklarını çözebilecek çeşitli mekanizmalar bulunsa bile, bunlardan hiçbirisi salt uzak hukukuna özgülenmiş, sürekli ve merkezi bir yargı organı niteliği taşımamaktadır. Bu bakımdan bağımsız bir uluslararası uzak mahkemesi kurulması teklifi³⁹, ilk anda uzak faaliyetlerinin daha karmaşık ve teknik hale geldiği günümüzde, mevcut mahkemelerin söz konusu uyumsuzlukları etkin bir biçimde değerlendirmekte zorlanabilecekleri hususu göz önünde tutulduğunda kulağa hoş gelmektedir. Bunun yanında uzmanlaşmış bir uzak mahkemesi ise mühendislik, telekomünikasyon, uzak teknolojileri ve çevresel sürdürülebilirlik konularında uzmanlaşmış hakimler ve teknik danışmanlar aracılığıyla daha nitelikli kararlar verebilecektir. Yine uzmanlaşmış bir uluslararası uzak mahkemesi hukuki parçalanmaya karşı daha tutarlı bir içtihat sistemi oluşturarak hukuki öngörülebilirliği arttırabilir. Bağımsız bir uluslararası uzak mahkemesinin mevcudiyetinin, uzayın barışçıl keşif ve kullanımına katkıda bulunacağı da düşünülmektedir. Zira uluslararası uzak mahkemesi uzayda yürütülen bütün faaliyetlerin hukuka uygunluğunu denetleyebilecektir.

Buna karşılık, böyle bir mahkemenin kurulması teklifine dudak bükenler ilk olarak devletlerin egemenlik kaygılarının buna müsaade etmeyeceğini bildirmektedir. Gerçekten uzak faaliyetleri devletler açısından stratejik ve güvenlik temelli olarak mütalaa edildiğinden, devletler çoğunlukla zorunlu ve bağlayıcı bir uluslararası foruma tabi olmak konusunda isteksiz davranmaktadır. Yine

³⁷ C. Özbek (2024) Uluslararası Güvenlik Sorunu Olarak Uzak Çöpleri: Öne Çıkan Uluslararası Önlemlerin Değerlendirilmesi. KAÜİİBFD. 15 (29), 273.

³⁸ Bu konuda bkz. D.J. Kessler & B.G. Cour-Palais (1978) Collision Frequency of Artificial Satellites: The Creation of a Debris Belt. Journal of Geophysical Research. 83(46), 2637 vd.

³⁹ J. Marks Establishing an International Space Court: Addressing the Complexities of Space Governance (05.08.2024) <<https://www.linkedin.com/pulse/establishing-international-space-court-addressing-governance-marks-2dqff/>> (Erişim tarihi. 29.05.2026)

uzay hukukunun mevcut yapısının büyük ölçüde devlet merkezli olması, özel şirketlerin mahkeme önündeki statüsüyle ilgili belirsizlik yaratmaktadır. Bu bakımdan olası bir uzay mahkemesinin özel aktörlere doğrudan bir taraf ehliyeti verip vermeyeceği hususu yeni tartışmalara namzettir. Başka bir eleştiri de mevcut uyuşmazlık çözüm mekanizmalarının bütünüyle yetersiz olmadığı ve yeni bir mahkeme kurmak yerine bunların güçlendirilmesi gerektiği yönündedir. Bunun yanında bağımsız bir uluslararası uzay mahkemesinin ihdası bunun finansmanı, yargı yetkisi, uygulanacak hukuk sorunu ve mahkemece verilecek kararların icrası yönünden ciddi kurumsal zorluklar yaratabilecektir. Son olarak, uzay faaliyetlerinin teknolojiye hızlı entegrasyonu karşısında katı ve merkezi bir yargısal yapının yeterince esnek olmayabileceği ileri sürülmektedir.

2. Tahkim Mekanizmalarının Genişlemesi

Özel şirketlerin uzay sektöründeki rolünün artmasıyla, daha hızlı, ekonomik, esnek ve tarafların ihtiyaçlarını önceleyen bir uyuşmazlık çözüm yöntemine duyulan ihtiyaç, uzay uyuşmazlıkları bakımından ticari tahkimin⁴⁰ önemini gözler önüne sermiştir.

Günümüzde uzay faaliyetlerinin büyük bir kısmı özel aktörler tarafından yürütülmeye başlanmıştır. Uydu üretimi, fırlatma hizmetleri, uzay taşımacılığı, veri aktarımı, uzay turizmi ve (çok yakın bir gelecekte) asteroit madenciliği gibi alanlarda faaliyet gösteren şirketler arasında yüksek ekonomik değer taşıyan sözleşmesel ilişkiler kurulmaktadır. Bu durum, uyuşmazlıkların salt kamu hukuku boyutunda değil ama aynı zamanda özel hukuk ekseninde değerlendirilmesini gerekli kılmaktadır.

Bunun dışında uzay faaliyetlerinden kaynaklanan uyuşmazlıkların halinde, teknik uzmanlık gerektiren değerlendirmelere ihtiyaç duyulmaktadır. Geleneksel mahkemelerde uydu sistemleri, yörünge hesaplamaları, telekomünikasyon altyapıları veya uzay mühendisliği gibi son derece kompleks konularda yeterli teknik uzmanlığa sahip birisini bulmak hemen hemen imkansızdır. Buna karşılık, tahkim mekanizmasında taraflara teknik bilgiye sahip hakemleri seçebilme imkânı sunulmaktadır. Böylece uyuşmazlıkların daha uzmanlaşmış ve teknik gerçekliğe uygun bir biçimde çözülmesi mümkün hale gelmektedir.

Yine uzay uyuşmazlıklarında tahkim mekanizmalarının daha fazla tercih edilmesinin bir diğer sebebi gizliliklidir. Zira uzay faaliyeti yürüten şirketler ticari sırların, teknolojik verilerin ve diğer hassas bilgilerin kamuya açık yargı süreçlerinde paylaşılmasını istememektedir. Tahkim yargılaması ise genellikle kapalı yürütüldüğünden, burada taraflara yüksek düzeyde gizlilik sağlanmaktadır. Özellikle çift kullanımlı teknolojiler içeren uyuşmazlıklarda bu durum kritik önemdedir.

Tahkim sürecinin, klasik mahkeme yargılamasına kıyasla daha esnek ve hızlı oluşu da bir diğer avantajıdır. Uzay faaliyetlerinin hayli pahalı yatırımlara dayanması sebebiyle uyuşmazlıkların uzun yıllar sürmesi, ciddi ekonomik kayıplara neden olabilmektedir. Tahkim tarafların usul kurallarını belirleyebilmesine ve yargılama sürecini daha esnek yönetebilmesine de imkân tanımaktadır.

Kanaatim odur ki; tahkimin bütün bu sayılan olumlu özellikleri ileride onu ticari uzay uyuşmazlıkları bakımından daha tercih edilebilir bir mekanizmaya dönüştürecekler.

3. Soft Law Mekanizmaları

Uluslararası uzay hukukunda son yıllarda en dikkat çekiçi gelişmelerden birisi de “soft law” olarak adlandırılan bağlayıcılığı olmayan düzenlemelerin yükselişe geçmiş olmasıdır⁴¹. Soft Law mekanizmaları devlet davranışlarını yönlendirmeyi amaçlasa da klasik hukuk araçları gibi bağlayıcılık taşımayan ilkeleri, rehber/kılavuzları, bildirge ve davranış standartlarını kapsamına alan bir yapı olarak karşımıza çıkmaktadır. Uzay faaliyetlerinin teknolojiye hızlı entegrasyonu, devletleri daha esnek ve hızlı geliştirilebilen yönetim araçlarına yönlendirmiştir. Özellikle klasik uzay hukuku düzenlemelerinin Soğuk Savaş döneminde hazırlanmış olması, bunların güncel meseleler karşısında yetersiz kalması sonucunu yaratmaktadır. Soft Law mekanizmalarına örnek olarak Dış Uzayın Barışçıl Amaçlarla Kullanılmasına Dair BM Komitesi’nce hazırlanan çeşitli rehber ilke ve standartlar verilebilir.

Bununla birlikte, soft law mekanizmaları pek çok yönden eleştirilere de konu olmaktadır. Sözgelimi bu tür düzenlemelerin bağlayıcı olmaması gerekçesiyle uygulamada ciddi belirsizlikler yaratabileceği ileri sürülmek-

⁴⁰ Bu konuda bkz. A Panel Discussion: Does Outer Space Need Arbitration? (Webinar, 13.01.2022) #YouTube < <https://www.youtube.com/watch?v=62k6QSO-NOio> > (Erişim tarihi. 30.05.2026)

⁴¹ D. Takó The Role of Soft Law Instruments in the New Space Age In The New Space Age: Legal and Policy Perspectives (eds. B.Bartók-Gönczy & G. Sulyok) (Budapest, Ludovika University Press, 2024), 121 vd.

tedir. Devletler bu düzenlemelere uymadıklarında hiçbir yaptırımla karşılaşmamaktadır. Yine güçlü uzay devletlerinin bu türden düzenlemeleri kendi çıkarları doğrultusunda manipüle edebileceğinden korkulmaktadır. Buna rağmen soft law mekanizmaları, uzay hukukunun mevcut katı ve yavaş işleyen yapısı karşısında, yeni teknolojik gelişmelere daha hızlı uyum sağlayabilen esnek yönetim araçları olarak daha fazla tercih edilmektedir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Uzayın barışçıl amaçlarla keşfi ve kullanılması hedefi doğrultusunda, yarım yüzyıldan fazla bir zamandır uzay faaliyetlerinin artması, çeşitlenmesi, giderek ticarileşip devletlerin tekelinden çıkarak çok aktörlü bir hale gelmesi neticesinde Soğuk Savaş döneminden kalma mevcut kurallar etkisiz hale gelmiştir. Bu da uluslararası sistemde yeni, bağımsız bir uzay hukukuna olan gereksinimi arttırmıştır. Geçmişte Birleşmiş Milletler çatısı altında akdedilen antlaşmalar ve kurulan diplomatik ve dostane uyuşmazlık çözüm mekanizmaları, güncel uzay ekonomisini idare etmekte son derece yetersiz kalmıştır. Burada özellikle özel şirketlerin artan rolü, teknik karmaşıklık, uzay çöpleri, uzay madenciliği gibi konularda daha teknik kurallara ve daha uzmanlaşmış ama esnekliğini koruyan çözüm mekanizmalarına ihtiyaç duyulmaktadır. Ancak, uzay hukukunun ileride de sürdürülebilirliğinin temini için sadece yeni kurallar teşkili yetmez; aynı zamanda etkili uyuşmazlık çözüm yollarının benimsenmesi de son derece önemlidir. Bu kapsamda biz de öğretilerde ileri sürülen yeni bir uluslararası uzay mahkemesi kurulması teklifine destek veriyoruz. Bu şekilde uzayın barışçıl amaçlarla keşif ve kullanımda devletler ve özel aktörler arasında ihtiyaç duyulan karşılıklı güven ve iş birliği kurulmuş olacaktır.

Aksi takdirde, son yaşanan gelişmelerle birlikte, uzayın ticarileşmesinden çok askerileştirilmesine tanıklık edeceğimiz gibi görünüyor. İlk Star Wars filminin yayınlandığı 25 Mayıs 1977 tarihinden bugüne oluşturulan uluslararası uzay hukuku kuralları aracılığıyla uzayın askeri amaçlarla kullanılması ve füze savunma sistemleri üzerindeki tartışmalar günümüzde de devam etmektedir. Özellikle ABD Başkanı Ronald Reagan'ın 23 Mart 1983'te açıkladığı Star Wars Programı olarak da anılan Stratejik Savunma Girişimi (Strategic Defense Initiative "SDI") ile günümüzün Golden Dome isimli füze savunma projeleri arasında şaşırtıcı benzerlikler bulunmaktadır.

dir. Üstelik bugün uzayda askeri amaç güden tek devlet de Amerika Birleşik Devletleri değildir. O halde burada teknoloji değişse de acil cevap bekleyen hukuki sorular hep aynı kalmaktadır. Buna göre uzay yalnızca barışçıl amaçlarla mı kullanılmalıdır? Savunma amaçlı uzay sistemleri ile uzayın silahlandırılması arasındaki sınır nerede başlamaktadır? Devletlerin güvenlik kaygıları ile uluslararası toplumun uzayın barışçıl kullanımına ilişkin çıkarları nasıl dengelenmelidir? İşte tüm bu soruların cevabı belki de bütünün (küresel) menfaatleri gözetilerek, kullandığı hukuk vasıtalarının biraz "hard" laştırıldığı ve hem ticari hem askeri uzay uyuşmazlıklarına bakabilecek karma (dual) bir alternatif çözüm yolunu bünyesinde barındıran yepyeni bir uluslararası uzay hukukunun ihdasındadır.

KAYNAKÇA

- Agaba, A. Space Object Liability Beyond the Space Treaties: A lens on Africa. McGill Faculty of Law: Institute of Air & Space Law (11.03.2026) <<https://www.mcgill.ca/iasl/article/space-object-liability-beyond-space-treaties-lens-africa>> (Erişim tarihi. 28.05.2026)
- Akbay, B. (2023) Uzay Hukuku ve Uluslararası Hukuk İlişkisinde Mevcut Sorunlara Dair Bir Analiz. Uluslararası İktisadi ve İdari Çalışmalar Dergisi. 1(1)
- Bal, A. (2013-14) Hava-Uzay Araçlarının (Aerospacecraft) Hukuki Rejimi. Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 15 (özel Sayı)
- Casey, B. (2022) Justice For The New Frontier: Why the United Nations Should Create a Space Court Through a Convention Process. Georgetown Journal of International Law. 54.
- Christol, C.Q. (1980) International Liability for Damage Caused by Space Objects. The American Journal of International Law. 72(2), 346-371.
- Çoğalan, M. (2025) Uydu Teknolojilerinden Kaynaklanan Uyuşmazlıklarda Arabuluculuk. Hacettepe HFD. 15(2)
- Demirer, E. Uzay Hukuku/Uzay Hukukunda Tahkim. Hukuk ve Bilişim: 3. Nesil Hukuk Dergisi <<https://hukukvebilisim.org/uzay-hukukunda-tahkim>> (Erişim tarihi. 27.05.2026)

Durkee, M. J. The Rush into Space Is Producing a Perilous Legal Fragmentation. Centre for International Governance Innovation (31.04.2024) <<https://www.cigionline.org/articles/the-rush-into-space-is-producing-a-perilous-legal-fragmentation>> (Erişim tarihi. 29.05.2026)

Erhart, L. & Loschi, R. Investment Protection and Space Investors. Space Arbitration (2024) <<https://space-arbitration.com/investment-protection-and-space-investors>> (Erişim tarihi. 26.05.2026)

Impey, C. Is conflict in space inevitable? The Hill <<https://thehill.com/opinion/international/575903-is-conflict-in-space-inevitable>> (10.08.2021) (Erişim tarihi. 26.05.2026)

Kessler, D.J. & Cour-Palais, B.G. (1978) Collusion Frequency of Artificial Satellites: The Creation of a Debris Belt. Journal of Geophysical Research. 83(46)

Kopal, V. (2008) Treaty on Principles Governing the Activities of States in the Exploration and Use of Outer Space Including the Moon and Other Celestial Bodies. United Nations Audiovisual Library of International Law,

Lippert, A. Uzay Madenciliği: Uzayda uluslararası hukukun ihlali mi? CMS (21.07.2025) <<https://cms.law/en/deu/legal-updates/space-mining-breach-of-international-law-in-space>> (Erişim tarihi. 26.05.2026)

Marks, J. Establishing an International Space Court: Addressing the Complexities of Space Governance (05.08.2024) <<https://www.linkedin.com/pulse/establishing-international-space-court-addressing-governance-marks-2dqff/>> (Erişim tarihi. 29.05.2026)

Ni, R. Space law under pressure: A history of disputes and emerging governance needs. GAR-Global Arbitration Review (31.03.2026) <<https://globalarbitrationreview.com/guide/the-guide-aviation-and-space-disputes/second-edition/article/space-law-under-pressure-history-of-disputes-and-emerging-governance-needs>> Erişim tarihi. 29.05.2026)

Öz, A. Hava ve Uzay Hukukunda Tahkimin Gelişimi. Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Hukuk Anabilim Dalı: Özel Hukuk Lisans Programı [yüksek lisans tezi] (Ankara 2015)

Özbek, C. (2024) Uluslararası Güvenlik Sorunu Olarak Uzay Çöpleri: Öne Çıkan Uluslararası Önlemlerin Değerlendirilmesi. KAÜİBFD. 15 (29)

Petrounova, D. Star Wars 2026: Militarisation, Conflict and International Law in Outer Space [presentation notes] University of Copenhagen. Centre for Law and Security (CERES). The International Law Breakfast Briefings (26.03.2026)

Saretto, I. (2024) Disputes From Commercial Space Activities: Potentialities and Hurdles of Investor-State Dispute Settlement.. Journal of Law, Market& Innovation. 3(1)

Sevim, O.U. (2022) Uzay Kaynaklarının Kullanımına İlişkin BM Perspektifi. Adalet Dergisi. 2(69)

Sutherland, K. & Mifsud, G. Space law at a crossroads: regulating risk in an era of commercial expansion [insights] (23.04.2026) Clyde&Co <<https://www.clydeco.com/en/insights/2026/april/space-law-at-a-crossroads-regulating-risk-in-an-er>> (Erişim tarihi. 24.05.2026) Takeuchi, Y. & Ishii, Y. From Climate to Cosmos: The ICJ's Advisory Opinion and Its Implications for Sustainable Space Governance. EJIL:Talk-Blog of the European Journal of International Law (17.11.2025) <<https://www.ejiltalk.org/from-climate-to-cosmos-the-icjs-advisory-opinion-and-its-implications-for-sustainable-space-governance>> (Erişim tarihi. 27.05.2026)

Takó, D. The Role of Soft Law Instruments in the New Space Age In The New Space Age: Legal and Policy Perspectives (eds. B.Bartóki-Gönczy & G. Sulyok) (Budapest, Ludovika University Press, 2024)

Taylor, W. What Jurisdiction Does Space Fall Under? ISSL WEB (16.02.2025) <<https://www.isslweb.org/what-jurisdiction-does-space-fall-under>> (Erişim tarihi. 29.05.2026)

Weiler, M. & Niedermaier, T. Space & Dispute Resolution: legal disputes in space? CMS (02.03.2026) <<https://cms.law/en/deu/legal-updates/space-dispute-resolution-legal-disputes-in-space>> (Erişim tarihi. 29.05.2026)

Wood, M. Exploring Disputes in Outer Space-The Final Frontier. Ashurst (01.12.2025) <<https://www.ashurst>

com/en/insights/exploring-disputes-in-outer-space-the-final-frontier> (Erişim tarihi. 26.05.2026)

Zielinski, L.Y. & Frohloff, J. What is Space Arbitration? Space Arbitration. <<https://space-arbitration.com/what-is-space-arbitration>> (Erişim tarihi. 29.05.2026)

< <https://www.esa.int> > (Erişim tarihi. 25.05.2026)

<<https://www.eumetsat.int>> (Erişim tarihi. 25.05.2026)

<<https://www.icj-cij.org/case/70>> (Erişim tarihi. 25.05.2026)

<<https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/187/187-20250723-pre-01-00-en.pdf>> (Erişim tarihi. 27.05.2026)

< <https://www.youtube.com/watch?v=62k6QSONOio> > (Erişim tarihi. 30.05.2026)

United Nations General Assembly UNGA Res 1348 (XIII), 1958.

United Nations General Assembly Res. 1963 (XVIII), 1963.

United Nations General Assembly Res, 2345 (XXII), 1967.

United Nations General Assembly Res. 2777 (XXVI), 1971.

United Nations General Assembly Res.3235 (XXIX), 1974.

United Nations General Assembly Res. 34/68, 1979.



*ÇİMENTO ENDÜSTRİSİ İŞVERENLERİ SENDİKASI olarak amacımız;
"Üyelerimizin çalışma ilişkilerinde ortak ekonomik ve sosyal haklarını
korumak, karşılıklı yardımlaşmalarını sağlamak ve çalışma barışını devam ettirmektir."*

Merkez

Köybaşı Cad. No:40 34464
Yeniköy, Sarıyer/İSTANBUL
T+90(212)299 9222
F+90(212)299 1151

Ankara Ofisi

Tepe Prime A Blok Kat:18
Eskişehir Devlet Yolu 9. km. No:266
06800, Çankaya/ANKARA
T+90(312)447 2025

E-posta: bilgi@ceis.org.tr



Çimento Endüstrisi
İşverenleri Sendikası

